

*Проект ПРООН/ГЕФ
«Інтеграція положень Конвенцій Ріо
у національну політику України»*

*Empowered lives.
Resilient nations.*

**SWOT-АНАЛІЗ І АНАЛІЗ ПРОГАЛИН
(GAP-АНАЛІЗ) ПОЛІТИК, ПРОГРАМ, ПЛАНІВ
І ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ У ГАЛУЗІ ЕКОЛОГІЇ
ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ**

**І ПІДГОТОВКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ
ВІДПОВІДНО ДО ПОЛОЖЕНЬ КОНВЕНЦІЙ РІО**

**Київ
2016**

ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ (ПРООН) є глобальною мережею ООН в галузі розвитку. ПРООН тісно співпрацює з усіма верствами суспільства та допомагає країнам розбудовувати спроможність протистояти кризам, розвивати та підтримувати економічне зростання, спрямоване на покращення життя кожної людини. Ми працюємо у 170 країнах та пропонуємо рішення та глобальне бачення з урахуванням специфіки місцевого розвитку з метою розширення прав та можливостей людей та підвищення життєздатності держав. www.undp.org

ГЛОБАЛЬНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ ФОНД (ГЕФ) працює у 182 країнах в партнерстві з міжнародними установами, неурядовими організаціями, приватним сектором для вирішення глобальних екологічних проблем, при цьому впроваджуючи програми з підтримки ініціатив, які сприяють сталому розвитку. ГЕФ – це незалежно функціонуюча фінансова організація, яка надає гранти на реалізацію проектів, спрямованих на збереження біорізноманіття, боротьбу зі зміною клімату, деградацією земель та ін. З 1991 року ГЕФ має значні здобутки за результатами надання підтримки країнам, які розвиваються і країнам з перехідною економікою. www.thegef.org

Автор:

Руденко Леонід Григорович, академік НАН України, професор, Директор Інституту географії НАН України, консультант ПРООН в Україні у сфері екологічної політики

А 64 SWOT-аналіз і аналіз прогалин (GAP-аналіз) політик, програм, планів і законодавчих актів у сфері суспільного добробуту (соціального захисту) і підготовка рекомендацій щодо їх удосконалення відповідно до положень Конвенцій Ріо. / Л. Г. Руденко – Херсон: ФОП Грінь Д.С., 2016. – 124 с

Це видання підготовлено в рамках реалізації проекту «Інтеграція положень Конвенцій Ріо у національну політику України», який випроводжує Програма розвитку ООН в Україні (ПРООН) за підтримки Глобального екологічного фонду (ГЕФ). Думки, висновки чи рекомендації належать авторам чи упорядникам видання та не обов'язково відображають погляди ПРООН та ГЕФ.

ЗМІСТ ЗБІРКИ

Зміст збірки	3
Перелік використаних скорочень	5
Вступ про проект	6
Рецензенти звіту	7
Огляд Конвенцій Ріо	8
Огляд галузі екології та природних ресурсів	39
1. Огляд ситуації у сфері охорони довкілля та природокористування, екологічної політики.....	39
2. Тенденції в сфері охорони довкілля та природокористування (за підгалуззями).....	41
3.1 Вплив екологічної політики та природоохоронних заходів на поліпшення стану довкілля	47
3.2 Наслідки взаємодії суспільства та природи в Україні.....	48
Методологія проведення галузевого аналізу	49
SWOT-аналіз і GAP-аналіз політик, програм, планів і законодавчих актів у галузі екології та природних ресурсів і підготовка рекомендацій щодо їх удосконалення відповідно до положень Конвенцій Ріо	52
Підгалузь: збереження, охорона атмосферного повітря та кліматична політика	53
SWOT-аналіз.....	53
GAP-аналіз.....	56
Підгалузь: збереження, охорона та раціональне використання водних ресурсів	60
SWOT-аналіз.....	60
GAP-аналіз.....	63
Підгалузь: збереження, охорона та раціональне використання земельних ресурсів	68
SWOT-аналіз.....	68
GAP-аналіз.....	71
Підгалузь: збереження, раціональне використання й охорона об'єктів рослинного та тваринного світу, природно-заповідного фонду, біотичного та ландшафтного різноманіття	76
SWOT-аналіз.....	76
GAP-аналіз.....	79
Підгалузь: збереження надр і раціональне надрокористування	84
SWOT-аналіз.....	84
GAP-аналіз.....	86

Підгалузь: екологічна безпека та дозвільно-ліцензійна діяльність	90
SWOT-аналіз.....	90
GAP-аналіз.....	92
Підгалузь: моніторинг навколишнього природного середовища	94
SWOT-аналіз.....	94
GAP-аналіз.....	96
Висновки та рекомендації	99
Пропозиції до проекту Стратегії сталого розвитку	103
Глосарій	105
Додаток 1. Перелік галузевих політик, законодавчих актів, програм і пов'язаних із ними планів у сфері екології та природних ресурсів.....	112
Додаток 2. Перелік використаних джерел:	122

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ

Парникові гази	ПГ
Кабінет міністрів України	КМУ
Конвенція Організації Об'єднаних Націй про біологічне різноманіття	КБР
Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням	КБО
Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату	РКЗК
Закон України	ЗУ
Національний план дій із охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки	НПД
Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року	Стратегія

ВСТУП ПРО ПРОЕКТ

Майже мільярд сімей у всьому світі, особливо сільські громади, безпосередньо залежать від природних ресурсів для забезпечення своєї життєдіяльності. Але глобальні екологічні загрози (зміна клімату, опустелювання, втрата біорізноманіття) підривають цю ресурсну базу.

В Україні ці загрози є не менш важливими. Проблема деградації ґрунтів – національного багатства і основи нашої економіки – є надзвичайно актуальною для України і впливає не лише на урожайність та якість сільськогосподарської продукції, але й завдає значних економічних збитків. Наслідки зміни клімату в Україні вже відчули на собі тисячі українців під час повеней 1998 і 2008 років, надзвичайно спекотних літ 2009 і 2010 років тощо. Прогнозовані зміни клімату у майбутньому призведуть не лише до економічних втрат, але й до неконтрольованої міграції людей, нових захворювань та інших соціальних негараздів.

Три Конвенції Ріо (Конвенція ООН про охорону біорізноманіття, Конвенція ООН про боротьбу з опустелюванням, Рамкова конвенція ООН про зміну клімату), прийняті на «Саміті Землі» у Ріо-де-Жанейро у 1992 році, є відповіддю на ці загрози і шляхом до сталого розвитку у всьому світі.

Конвенція про біорізноманіття – міжнародна угода, головними цілями якої є збереження біологічного різноманіття, стале використання його компонентів та рівний розподіл вигід від використання генетичних ресурсів.

Рамкова конвенція ООН зі зміни клімату — це міжнародний екологічний договір, мета якого полягає в стабілізації концентрації парникових газів в атмосфері на такому рівні, який не допускає небезпечного антропогенного впливу на кліматичну систему.

В рамках *Конвенції ООН про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці*, опустелювання розглядається не як процес утворення пустель, а як будь-яка деградація земель під впливом природних чи антропогенних чинників. Саме тому, сторонами Конвенції на сьогодні є 193 країни світу, у тому числі і ті, на території яких природні пустелі взагалі відсутні, та Європейське співтовариство.

Україна приєдналась до всіх трьох конвенцій. Інструментами реалізації завдань конвенцій є: наукові дослідження та обґрунтування заходів зі збереження екосистем, розробка стимулів та механізмів для стримування антропогенного впливу на навколишнє середовище, вдосконалення державної та регіональної політики, законодавче регулювання соціальної та корпоративної відповідальності бізнес структур, передача технологій та практик та залучення зацікавлених сторін, включаючи місцеві спільноти, молодь, НУО, жінок та бізнес.

З метою сприяння досягненню глобальних екологічних цілей і через них реалізації соціально-економічного розвитку України, Програма розвитку ООН та Глобальний екологічний фонд у 2014-2016 роках впроваджують в Україні проект «*Інтеграція положень Конвенцій Ріо у національну політику України*». Цей проект допоможе Україні краще здійснювати дії на місцевому, регіональному та національному рівні для виконання зобов'язань в рамках Конвенцій Ріо. У рамках проекту здійснено аналіз нормативної бази у восьми галузях – енергетика, транспорт та інфраструктура, міський розвиток, економічний розвиток, управління природними ресурсами, соціальна політика, освіта та наука, аграрна політика - для оцінки стану виконання цілей Конвенцій Ріо. У кожному звіті наведено конкретні рекомендації щодо внесення змін у законодавчі акти.

За результатами аналізу підготовлено звіти, окремо по кожній галузі. У цьому виданні Вашій увазі пропонується один зі звітів серії.

РЕЦЕНЗЕНТИ ЗВІТУ

Проект ПРООН-ГЕФ передбачав проведення експертного огляду галузевих аналізів. До проведення такого аналізу були залучені експерти, які мали знання та досвід діяльності у відповідній галузі. Експерти надали конкретні зауваження та коментарі до проекту галузевого аналізу, узагальнили свої зауваження у висновках, оцінили якість галузевого аналізу за 9-бальною шкалою (відповідно до розроблених критеріїв оцінки) та надали свої рекомендації та пропозиції щодо внесення змін у галузевий аналіз.

У рецензуванні галузевого аналізу брали участь такі експерти:

1. Афанасьєв С. О., д. б. н., завідувач відділу іхтіології та екології річкових систем Інституту гідробіології НАН України
2. Гродзинський М. Д., д. геогр. н., проф., чл.-кор. НАН України, завідувач кафедри фізичної географії та геоєкології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка
3. Губар С. І., к. б. н., заступник директора департаменту охорони природних ресурсів – начальник відділу розвитку екомережі та біобезпеки Міністерства екології та природних ресурсів України
4. Дідух Я. П., чл.-кор. НАН України, д. б. н., професор, завідувач відділу геоботаніки та екології Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України
5. Канаш О. П., к. с.-г. н., начальник науково-технічного відділу проблем землеустрою та кадастру Державного підприємства «Головний науково-дослідний та проектний інститут землеустрою»
6. Колмаз Ю. Т., завідувач сектору земельних ресурсів департаменту охорони природних ресурсів Міністерства екології та природних ресурсів України
7. Лукін О. Ю. д. геол. н., професор, академік НАН України, головний науковий співробітник, Український державний геологорозвідувальний інститут, Інститут геологічних наук НАН України
8. Маруняк Є. О., к. геогр. н., старший науковий співробітник відділу природокористування та збалансованого розвитку, учений секретар Інституту географії НАН України
9. Масюков П. С., завідувач відділу технічного регулювання та збалансованого природокористування Торгово-промислової палати України
10. Міщенко В. С., д. е. н., головний науковий співробітник ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»
11. Осадчий В. І., д. геогр. н., директор Українського гідрометеорологічного інституту
12. Яковлев Є. О., д. т. н., головний науковий співробітник Інституту телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України

ОГЛЯД КОНВЕНЦІЙ РІО

АКТУАЛЬНІ ВИМОГИ ТА МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ В РАМКАХ КОНВЕНЦІЇ ПРО БІОРІЗНОМАНІТТЯ

КОНВЕНЦІЯ ПРО БІОРІЗНОМАНІТТЯ

Дата та місце укладання договору: 22 травня 1992 року, м. Найробі, Кенія

Дата підписання Україною: 11 червня 1992 року

Дата набрання чинності договором: 29 грудня 1993 року

Дата ратифікації Україною: Закон України від 29 листопада 1994 року (№ 257/94-ВР).

Україна стала Стороною Конвенції 2 липня 1995 року.

Сторонами договору є 193 країни.

Органи влади, відповідальні за реалізацію положень договору: Мінприроди, МЗС.

Фінансові зобов'язання України за договором – сума щорічних внесків складає

близько 13 тис. дол. США (на 2014 рік – 13381 дол. США)

Преамбулою конвенції визначені основні положення, які мають враховуватися при виконанні зобов'язань, передбачених Конвенцією, серед яких доцільно особливу увагу звернути на такі:

країни несуть відповідальність за збереження свого біорізноманіття й сталого використання своїх біоресурсів;

основною вимогою щодо збереження біорізноманіття є збереження in-situ екосистем і природних місць мешкання, підтримка та відновлення життєздатних популяцій видів у їх природних умовах;

збереження і використання біологічного різноманіття має вирішальне значення для задоволення потреб у продуктах харчування та охороні здоров'я, а також інших потреб зростаючого населення Землі й доступ як до генетичних ресурсів, так і до технологій і спільне користування ними

має важливе значення у вирішенні цих завдань;

країни сповнені рішучості зберегти та стало використовувати біологічне різноманіття в інтересах теперішнього та майбутнього поколінь.

Основні напрями співробітництва містять комплекс узгоджених рішеннями Конференції Сторін заходів, спрямованих на досягнення трьох цілей Конвенції (ст. 1), а саме:

збереження біологічного різноманіття,

стале використання його компонентів;

спільне одержання на справедливій і рівній основі вигід, пов'язаних із використанням генетичних ресурсів, шляхом належної передачі відповідних технологій із урахуванням усіх прав на такі ресурси та технології, а також шляхом належного фінансування.

ОСНОВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ВИЗНАЧЕНІ ТАКИМИ СТАТТЯМИ КОНВЕНЦІЇ, ЗГІДНО З ЯКИМИ КОЖНА СТОРОНА КОНВЕНЦІЇ:

Статтею 6 Загальні заходи щодо збереження та сталого використання:

а) розробляє національні стратегії, плани чи програми збереження та сталого використання біологічного різноманіття або адаптує з цією метою існуючі стратегії, плани або програми, які відображають, зокрема, викладені в цій Конвенції заходи, що відносяться до відповідної Договірної Сторони;

б) передбачає, наскільки це можливо й доцільно, заходи зі збереження та сталого використання біологічного різноманіття у відповідних секторальних або міжсекторальних планах, програмах і політиці.

Стаття 7 Визначення та моніторинг

а) визначає компоненти біологічного різноманіття, які мають важливе значення для її збереження та сталого використання, з урахуванням орієнтовного переліку категорій, наведеного в Додатку 1;

б) шляхом вибору зразків, інших методів здійснює моніторинг компонентів біологічного різноманіття, визначених згідно підпунктом а) вище, приділяючи особливу увагу тим, які потребують вжиття негайних заходів для збереження, а також тим, які відкривають найбільші можливості для сталого використання;

с) визначає процеси та категорії діяльності, які мають або спроможні несприятливо впливати на збереження та стале використання біологічного різноманіття, й здійснює моніторинг їх наслідків шляхом відбору зразків, інших методик;

Стаття 8 Збереження in-situ:

а) установлює систему охоронних територій або територій, у яких необхідно вживати спеціальні заходи для збереження біологічного різноманіття;

б) розробляє, за необхідності, керівні принципи відбору, встановлення та раціонального використання охоронних територій або територій, у яких необхідно вживати спеціальні заходи для збереження біологічного різноманіття;

с) регулює або раціонально використовує біологічні ресурси, які мають важливе значення для збереження біологічного різноманіття в охоронних територіях або за їх межами, для забезпечення їх збереження та сталого використання;

д) сприяє захисту екосистеми, природних місць мешкання та збереженню життєздатних популяцій видів у природних умовах;

Стаття 9 Збереження ex-situ:

а) вживає заходи зі збереження ex-situ компонентів біологічного різноманіття, переважно в країні походження таких компонентів;

б) установлює та підтримує умови для збереження й дослідження ex-situ рослин, тварин і мікроорганізмів, переважно в країні походження генетичних ресурсів;

с) вживає заходи для відновлення та реабілітації видів, які перебувають під загрозою, і для їх реінтродукції в місцях їх природного мешкання за наявності відповідних умов;

д) регламентує та регулює зібрання біологічних ресурсів із природних місць мешкання з метою збереження ex-situ, таким чином, щоб не завдавати загрози екосистемам і популяціям видів in-situ, за виключенням випадків, коли вимагається прийняття спеціальних тимчасових заходів ex-situ відповідно до підпункту с) вище;

Стаття 10 Стале використання компонентів біологічного різноманіття:

а) передбачає розгляд питань збереження й сталого використання біологічних ресурсів у процесі прийняття рішень на національному рівні;

б) вживає заходи для використання біологічних ресурсів для запобігання або зведення до мінімуму несприятливого впливу на біологічне різноманіття;

с) захищає та заохочує традиційні способи використання біологічних ресурсів відповідно до встановлених культурних звичаїв, які сумісні з вимогами щодо збереження або сталого використання;

Стаття 11 Заходи заохочення:

вживає, наскільки це можливо та доцільно, оправдані з економічної та соціальної точок зору заходи, які сприяють збереженню та сталому використанню компонентів біологічного різноманіття.

Стаття 12 Дослідження та підготовка кадрів

а) розробляють і виконують програми науково-технічного навчання та підготовки кадрів для здійснення заходів із визначення, збереження, сталого використання біологічного різноманіття та його компонентів, надають підтримку такому навчання й підготовці кадрів для задоволення специфічних потреб країн, що розвиваються;

б) сприяють і заохочують дослідження, які допомагають збереженню й сталому використанню біологічного різноманіття, особливо в країнах, що розвиваються, зокрема відповідно до рішень Конференції Сторін, які приймаються на основі рекомендацій Допоміжного органу за науковими, технічними, технологічними консультаціями;

Стаття 13 Освіта та підвищення просвіти громадськості

а) сприяють розумінню важливого значення біологічного різноманіття й потрібних для цього заходів, а також його пропаганді засобами масової

інформації та включення цих питань до навчальних програм; і

б) співробітничать, у відповідних випадках, із іншими країнами та міжнародними організаціями в розробці навчальних програм і програм у галузі підвищення знань громадськості з питань збереження та сталого використання біологічного різноманіття.

Стаття 14 Оцінка впливу та зведення до мінімуму несприятливих наслідків

а) вводить відповідні процедури, які потребують проведення екологічної експертизи своїх пропонованих проєктів, які спроможні значно несприятливо впливати на біологічне різноманіття, з метою уникнення або зведення до мінімуму таких наслідків і, якщо це доцільно, забезпечує можливості для участі в таких процедурах;

б) вживає відповідні заходи для забезпечення належного обліку екологічних наслідків своїх програм і політики, які можуть значно несприятливо впливати на біологічне різноманіття;

Стаття 15 Доступ до генетичних ресурсів:

намагається створити умови для полегшення доступу до генетичних ресурсів у цілях екологічно безпечного використання іншими Договірними Сторонами та не створювати обмежень, які суперечать цілям цієї Конвенції.

Доступ, у випадку його надання, забезпечується на взаємно узгоджених умовах і регулюється на основі попередньої обґрунтованої згоди Договірної Сторони, яка надає такі ресурси, якщо ця Сторона не вирішить інше;

вживає належні законодавчі, адміністративні або політичні заходи відповідно до статей 16 і 19 і, за необхідності, через механізм фінансування, встановлений згідно зі статтями 20 і 21, у цілях спільного використання на справедливій і рівній

основі результатів досліджень і розробок, а також вигід від комерційного або іншого застосування генетичних ресурсів із Договірною Стороною, яка надає такі ресурси. Таке спільне використання здійснюється на взаємно узгоджених умовах.

Стаття 16 Доступ до технології та її передача

Зобов'язується відповідно до положень цієї статті надавати та/або полегшувати іншим Договірним Сторонам доступ до технологій, які мають відношення до збереження й сталого використання біологічного різноманіття, або використовують генетичні ресурси та не завдають значну шкоду навколишньому середовищу, а також передачу їм таких технологій.

Стаття 19 Застосування біотехнології та розподіл пов'язаних із нею вигод

вживає відповідні законодавчі, адміністративні або політичні заходи для забезпечення ефективної участі в проведенні біотехнологічних досліджень тих Договірних Сторін, особливо з країн,

які розвиваються, які надають генетичні ресурси для таких досліджень і, коли це можливо, в таких Договірних Сторонах;

вживає всі можливі заходи, які б сприяли забезпеченню пріоритетного доступу на справедливій і рівноправній основі Договірним Сторонам, особливо країнам, що розвиваються, до результатів і вигід, які виходять із біотехнологій.

На виконання статей 19, 15, 16 Конвенції відповідно укладені Картахенський протокол про біобезпеку та Нагойський протокол про доступ до генетичних ресурсів і справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання.

Одним із найбільш вагомих рішень Конференції Сторін є рішення X/2 Стратегічний план в області збереження та сталого використання біорізноманіття на 2011-2020 роки та цільові завдання зі збереження та сталого використання біорізноманіття, прийняті в Аїті «Жити в гармонії з природою». Нижче наводяться стратегічні цілі, цільові задачі та завдання, визначені цим Стратегічним планом:

СТРАТЕГІЧНА МЕТА А.

ВЕДЕННЯ БОРОТЬБИ З ОСНОВНИМИ ПРИЧИНАМИ ВТРАТИ БІОРИЗНОМАНІТТЯ ШЛЯХОМ ВКЛЮЧЕННЯ ТЕМАТИКИ БІОРИЗНОМАНІТТЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ УРЯДІВ І СУСПІЛЬСТВА

Цільова задача 1. До 2020 року люди обізнані про вартісну цінність біорізноманіття та про кроки, які вони можуть здійснити для того, щоб зберігати та використовувати його в сталій спосіб.

Цільова задача 2. До 2020 року питання цінності біорізноманіття інтегроване в національні та місцеві стратегії розвитку та зменшення бідності та процеси планування, у фінансові, де це можливо, та звітні системи.

Цільова задача 3. До 2020 року стимули, включаючи шкідливі субсидії, відмінені, відкладені або реформовані

для мінімізації негативного впливу, позитивні стимули для збереження й сталого використання розроблені та застосовані відповідно до Конвенції та інших міжнародних угод, враховуючи національні соціально-економічні умови.

Цільова задача 4. До 2020-го уряди, бізнес і зацікавлені сторони на всіх рівнях вжили заходи для досягнення або впровадили плани сталого виробництва й споживання та не допускали перевищення екологічно безпечних лімітів використання природних ресурсів.

СТРАТЕГІЧНА МЕТА В. СКОРОЧЕННЯ ПРЯМИХ НАВАНТАЖЕНЬ НА БІОРІЗНОМАНІТТЯ Й СТИМУЛЮВАННЯ СТАЛОГО ВИКОРИСТАННЯ

Цільова задача 5. До 2020 року рівень втрати природних середовищ існування, включаючи ліси, зменшені принаймні наполовину й там, де це можливо, зведені практично до нуля, а деградація та фрагментація значно зменшені.

Цільова задача 6. До 2020 року регулювання та промисел усіх запасів риби, безхребетних видів і водних рослин здійснюються у сталий спосіб, законно та із застосуванням екосистемного підходу для уникнення надмірного вилову; плани відновлення та заходи впроваджуються для всіх збіднених видів; рибальство не має значного негативного впливу на види, яким загрожує зникнення, вразливі екосистеми та вплив рибальства на запаси, види та екосистеми не перевищує безпечні екологічні ліміти.

Цільова задача 7. До 2020 року території, зайняті під сільське господарство, аквакультуру та

лісівництво, управлялися в сталий спосіб, забезпечуючи збереження біорізноманіття.

Цільова задача 8. До 2020 року забруднення навколишнього середовища, в тому числі від надлишку біогенних речовин, доведено до рівнів, які не наносять шкоди функціонуванню екосистем і біорізноманіттю.

Цільова задача 9. До 2020 року інвазивні чужорідні види та шляхи їх поширення виявлені, визначена їх пріоритетність, пріоритетні види знаходяться під контролем або знищені, вживаються заходи управління шляхами для запобігання їх введення та укорінення.

Цільова задача 10. До 2015 року численні антропогенні навантаження на коралові рифи та інші вразливі екосистеми, що зазнали впливу від зміни клімату або підкислення океану, зведені до мінімуму, з тим, щоб зберігати їх цілісність і функціонування.

СТРАТЕГІЧНА МЕТА С. ПОЛІПШЕННЯ СТАНУ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ШЛЯХОМ ОХОРОНИ ЕКОСИСТЕМ, ВИДІВ І ГЕНЕТИЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ

Цільова задача 11. До 2020 року принаймні 17% наземних екосистем і екосистем внутрішніх вод і 10% прибережених і морських територій, особливо території, цінні для біорізноманіття та екосистемних послуг, зберігаються завдяки встановленню екологічно репрезентативної та добре поєднаної системи природоохоронних територій, іншим заходам зі збереження та інтегровані в ширші морські та наземні ландшафти.

Цільова задача 12. До 2020 року припинено зникнення відомих видів,

яким загрожує знищення, їх природоохоронний статус, особливо тих, чисельність яких зменшується, поліпшений і підтриманий.

Цільова задача 13. До 2020 року генетичне різноманіття культурних рослин і одомашнених тварин, їх диких родичів, у тому числі інших соціально, економічно, культурно цінних видів, зберігається; стратегії розроблені та впроваджені для мінімізації генетичної ерозії та збереження їх генетичного різноманіття.

СТРАТЕГІЧНА МЕТА D. ЗБІЛЬШЕННЯ ОБСЯГУ ВИГІД ДЛЯ ВСІХ ЛЮДЕЙ, ЗАБЕЗПЕЧУВАНИХ БІОРІЗНОМАНІТТЯМ І ЕКОСИСТЕМНИМИ ПОСЛУГАМИ

Цільова задача 14. До 2020 екосистеми, які забезпечують основні послуги, включаючи послуги, пов'язані з водою, й роблять внесок у здоров'я, благополуччя та добробут, будуть відновлені й захищені з урахуванням потреб жінок, корінних і місцевих громад, бідних і вразливих верств населення.

Цільова задача 15. До 2020 року підвищені стійкість екосистем і внесок біорізноманіття до накопичення вуглецю, шляхом збереження та

відновлення, включаючи відновлення, принаймні 15 відсотків деградованих екосистем, сприяючи тим самим пом'якшенню наслідків зміни клімату та адаптації до неї, а також боротьби з опустелюванням.

Цільова задача 16. До 2015 року Нагойський протокол про доступ до генетичних ресурсів і справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання набрав чинності та функціонує відповідно до національного законодавства.

СТРАТЕГІЧНА МЕТА E. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЗА РАХУНОК ГРОМАДСЬКОГО ПЛАНУВАННЯ, УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ ТА СТВОРЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ

Цільова задача 17. До 2015 року кожна Сторона розробила, прийняла як інструмент політики та розпочала впроваджувати ефективні та оновлені спільні стратегії та плани дій із біорізноманіття.

Цільова задача 18. До 2020 року традиційні знання, нововведення та практики корінних і місцевих громад, що мають значення для збереження та сталого використання біорізноманіття, і їхні традиційні способи використання біологічних ресурсів, враховуються, відповідно до національного законодавства та відповідних міжнародних зобов'язань, і повністю інтегровані й відображені в реалізації Конвенції шляхом повної та ефективної участі корінних і місцевих громад на всіх відповідних рівнях.

Цільова задача 19. До 2020 року вдосконалені, широко розповсюджуються, передаються та застосовуються знання, наукова база та технології, які відносяться до біорізноманіття, його вартісної цінності, функціонування, статусу, тенденцій і наслідків його втрати.

Цільова задача 20. До 2020 року, але не пізніше, повинна істотно зрости, в порівнянні з нинішніми рівнями, мобілізація фінансових ресурсів для ефективної реалізації Стратегічного плану з усіх джерел і відповідно до консолідованого та узгодженого процесу в рамках Стратегії мобілізації ресурсів. Ця цільова задача буде корегуватися відповідно до оцінки потреб у ресурсах, які повинні бути розроблені та представлені Сторонами.

КАРТАХЕНСЬКИЙ ПРОТОКОЛ ПРО БІОБЕЗПЕКУ ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО БІОРІЗНОМАНІТТЯ

Дата та місце укладання: 29 січня 2000 року, м. Монреаль, Канада

Дата підписання Україною: не підписувала

Дата набрання чинності договором: 11 вересня 2003 року

Дата ратифікації Україною: 6 грудня 2002 року

Україна стала Стороною Картахенського протоколу 11 вересня 2003 року

Сторонами договору є 167 країн

Органи влади, відповідальні за реалізацію положень договору: Мінприроди, МЗС

Фінансові зобов'язання України за договором – сума щорічних внесків складає близько 3 тис. дол. США (на 2014 рік – 3152 дол. США)

Основні зобов'язання Сторін Картахенського протоколу визначені наступними статтями:

стаття 7 (застосування процедури попередньої обґрунтованої згоди до першого навмисного транскордонного переміщення ГМО, призначених для умисного введення в навколишнє середовище сторони імпорту);

стаття 8 (сторона експорту ГМО забезпечує інформування національного компетентного органу сторони імпорту про навмисне транскордонне переміщення ГМО, призначених для навмисного введення в навколишнє середовище сторони імпорту);

стаття 9 (у разі імпорту ГМО, призначених для навмисного введення в навколишнє середовище, здійснення підтвердження одержання повідомлення протягом 90 днів від дати його одержання);

стаття 10 (інформування про прийняте щодо транскордонного переміщення ГМО, призначених для навмисного введення в навколишнє середовище, рішення);

стаття 11 (інформування, протягом 15-ти днів після прийняття рішення, сторін Протоколу про прийняття рішення щодо внутрішнього використання, включаючи реалізацію на ринку, ГМО, який може стати об'єктом

транскордонного переміщення для безпосереднього використання в якості харчового продукту, або корму, або для обробки; забезпечення наявності юридичної вимоги щодо точності наданої інформації);

стаття 14 (інформування сторін Протоколу через Механізм посередництва з біобезпеки про будь-які двосторонні, регіональні, багатосторонні угоди та домовленості, укладені щодо навмисних транскордонних переміщень ГМО. Зазначені документи повинні відповідати меті Протоколу);

стаття 15 (проведення оцінки ризиків ГМО);

стаття 16 (розроблення та підтримка відповідних механізмів, заходів і стратегій для регулювання, управління й контролю ризиків, визначених положеннями Протоколу, які стосуються оцінки ризиків, у зв'язку з використанням, обробленням і транскордонним переміщенням ГМО);

стаття 17 (вжиття необхідних заходів для повідомлення зачеплених або тих, що можуть бути потенційно зачепленими, держав, Механізму посередництва з біобезпеки, якщо стає відомо про те, що на території під юрисдикцією України мають місце випадки вивільнення ГМО);

стаття 18 (вжиття необхідних заходів, щоб ГМО, які є об'єктом умисного транскордонного переміщення в рамках сфери дії Протоколу, оброблялись, пакувались і транспортувались з дотриманням умов безпеки, з урахуванням відповідних міжнародних правил і норм);

стаття 19 (призначення одного національного координаційного центру, який від імені України відповідає за зв'язок із Секретаріатом, один або декілька компетентних національних органів, які відповідають за виконання адміністративних функцій. Повідомлення Секретаріату назву та адресу зазначених органів);

стаття 20 (надання Механізму посередництва з біобезпеки інформації, визначеної Протоколом);

стаття 21 (визначення конфіденційної інформації та її захист);

стаття 23 (сприяння інформуванню та просвіті громадськості та її участі в забезпеченні безпеки при передачі, обробці та використанні ГМО для збереження й сталого використання біологічного різноманіття з урахуванням ризиків для здоров'я людини);

стаття 25 (вжиття необхідних внутрішніх заходів, спрямованих на попередження та, у відповідних випадках, передбачають покарання за транскордонне переміщення ГМО, які здійснюються з порушенням внутрішніх

заходів із виконання Протоколу. Надання Механізму посередництва з біобезпеки інформації про випадки незаконних транскордонних переміщень, які стосуються України).

Основні напрями співпраці: сприяння забезпеченню належного рівня захисту в галузі безпечної передачі, оброблення та використання ГМО, отриманих у результаті сучасної біотехнології, які можуть мати несприятливий вплив на збереження та стале використання біологічного різноманіття, з урахуванням також ризиків для здоров'я людини та з приділенням особливої уваги транскордонному переміщенню.

Кожні чотири роки країни-Сторони готують і подають Секретаріату національні звіти про виконання країною Картахенського протоколу. Україна подала проміжний звіт у 2005 році, перший національний звіт – у 2007 р., другий національний звіт - у 2011 р., в 2015 році країни мають надати третій національний звіт про виконання Картахенського протоколу.

У 2010 році був укладений Нагоя-Куала-Лумпурський додатковий протокол про відповідальність і відшкодування до Картахенського протоколу про біобезпеку, підписаний Міністром екології та природних ресурсів України М. В. Злочевським від імені України 30 січня 2012 року в штаб-квартирі ООН, м. Нью-Йорк, США.

НАГОЯ-КУАЛА-ЛУМПУРСЬКИЙ ДОДАТКОВИЙ ПРОТОКОЛ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ДО КАРТАХЕНСЬКОГО ПРОТОКОЛУ ПРО БІОБЕЗПЕКУ

Дата та місце укладення: 15 жовтня 2010 року на П'ятій нараді Конференції Сторін Конвенції про біорізноманіття, що виступає як нарада Сторін Картахенського протоколу про біобезпеку, м. Нагоя, Японія

Дата підписання Україною: 30 січня 2012 року

Дата набрання чинності договором: не набрав чинності (Протокол набуде чинності на 90-ий день після надання 40-ого інструменту ратифікації, прийняття, погодження або приєднання)

Дата ратифікації Україною: не ратифікований

Органи влади, відповідальні за реалізацію положень договору: не визначені

Нагоя-Куала-Лумпурський додатковий протокол про відповідальність і відшкодування до Картахенського протоколу про біобезпеку укладений 15 жовтня 2010 року на П'ятій нараді Конференції Сторін Конвенції про біорізноманіття, що виступає як нарада Сторін Картахенського протоколу про біобезпеку, м. Нагоя, Японія. Текст протоколу погоджений представниками 160 держав – Сторін Картахенського протоколу про біобезпеку до Конвенції про біорізноманіття.

Протокол установлює міжнародні правила та процедури щодо відповідальності та відшкодування шкоди, яку можуть заподіяти біорізноманіттю генетично модифіковані організми (далі – ГМО).

Метою Протоколу є сприяння збереженню та сталому використанню біологічного різноманіття, з урахуванням також ризиків для здоров'я людини, шляхом забезпечення міжнародних правил і процедур відповідальності та відшкодування, пов'язаних із генетично модифікованими організмами.

Протокол застосовується у випадку нанесення збитків у результаті транскордонного переміщення ГМО, призначених для використання в якості харчових продуктів або корму, перероблення, в замкнених системах і навмисного вивільнення в навколишнє середовище, а також до збитків, завданих у результаті неумисного та незаконного транскордонного переміщення ГМО. Протокол не застосовується до збитків, нанесених у результаті транскордонного переміщення ГМО, яке почалось до набрання чинності Протоколом.

Україна зацікавлена в ратифікації Додаткового протоколу, оскільки визначені Додатковим протоколом міжнародні правові механізми відшкодування та відповідальності за шкоду, завдану ГМО, дозволять компенсувати нанесені збитки за рахунок винних у завданні такої шкоди осіб, у т. ч. іноземних, які розмістили ці ГМО на ринку України (розробників, виробників, експортерів, імпортерів, перевізників або постачальників ГМО), й не витратити на це кошти державного бюджету.

НАГОЙСЬКИЙ ПРОТОКОЛ ПРО ДОСТУП ДО ГЕНЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ І РОЗПОДІЛ НА СПРАВЕДЛИВІЙ І РІВНІЙ ОСНОВІ ВИГІД ВІД ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО БІОЛОГІЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ

Дата та місце укладання: 29 жовтня 2010 року на Десятій нараді Конференції Сторін Конвенції про біорізноманіття, м. Нагоя, Японія

Дата підписання Україною: 30 січня 2012 року

Дата набрання чинності договором: не набрав чинності (Протокол набуде чинності на 90-ий день після надання 50-ого інструменту ратифікації, прийняття, погодження або приєднання)

Дата ратифікації Україною: не ратифікований

Органи влади, відповідальні за реалізацію положень договору: не визначені

Нагойський протокол про доступ до генетичних ресурсів і справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання до Конвенції про біологічне різноманіття прийнятий Десятою нарадою Конференції Сторін Конвенції про біологічне різноманіття 29 жовтня 2010 року в м. Нагоя, Японія. Текст протоколу погоджений представниками 180 держав – Сторін Конвенції про біорізноманіття.

Метою протоколу є виконання однієї з трьох цілей Конвенції про біологічне різноманіття – справедливий і рівноправний розподіл вигід від використання генетичних ресурсів, у тому числі шляхом надання необхідного доступу до них і шляхом належної передачі відповідних технологій із урахуванням усіх прав на такі ресурси та технології, а також шляхом належного фінансування, сприяючи таким чином збереженню біологічного різноманіття й сталому використанню його компонентів.

Протокол застосовується до генетичних ресурсів і до вигід від використання таких ресурсів, а також традиційних знань, пов'язаних із

генетичними ресурсами та до вигід від застосування таких знань.

Вигоди від використання генетичних ресурсів спільно використовуються на справедливій і рівній основі із Стороною, що поставляє такі ресурси та є країною походження таких ресурсів або Стороною, яка придбала генетичні ресурси відповідно до положень Конвенції. Таке спільне використання вигід здійснюється на взаємоузгоджених умовах. Вигоди можуть бути грошовими та негрошовими.

Протокол не розповсюджується на товари.

Доступ до генетичних ресурсів здійснюється на основі попередньої обґрунтованої згоди Сторони протоколу, яка надає такі ресурси та є країною походження таких ресурсів, або Стороною, яка придбала генетичні ресурси згідно з Конвенцією про біологічне різноманіття. Вигоди від використання генетичних ресурсів розподіляються на справедливій і рівній основі на взаємопозгоджених умовах. Вигоди можуть бути грошовими та негрошовими.

АКТУАЛЬНІ ВИМОГИ ТА МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ З РАМКОВОЇ КОНВЕНЦІЇ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ ЯК ОДНІЄЇ З КОНВЕНЦІЙ РІО

Із 11 серпня 1997 року Україна є Стороною Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату (РКЗК). Цій події передувало підписання РКЗК Україною в червні 1992 РКЗК у м. Ріо-де-Жанейро та ратифікація її Законом України від 29 жовтня 1996 року № 435/96-ВР.

Рамкова Конвенція ООН про зміну клімату, а також будь-які пов'язані з нею правові документи передбачають, що кінцевою метою є стабілізація концентрації парникових газів в атмосфері на тому рівні, який не допускатиме шкідливого впливу на кліматичну систему.

Із цією метою РКЗК визначає певні зобов'язання Сторін Конвенції. Однак РКЗК також передбачає принцип спільної але диференційованої відповідальності між Сторонами РКЗК. Відповідно до цього принципу застосовуються різні зобов'язання за РКЗК для двох груп країн, а саме: Сторони додатку I до РКЗК та Сторони, які не включені в додаток I до РКЗК. До першої групи країн відносяться країни, які на 1992 рік були членами ОЕСР, а також країни, в яких відбувається процес переходу до ринкової економіки. Більше того, розвинуті країни з додатку I – країни-члени ОЕСР, окремо відображені в додатку II до РКЗК. Іншими словами, перелік Сторін додатку II відрізняється від переліку Сторін додатку I тим, що він не містить країни, в яких відбувається процес переходу до ринкової економіки. Інша група – Сторони, які не включені до додатку I, це країни, що розвиваються. Ця група також не є однорідною й містить країни, які розвиваються із зазначенням декількох підгруп, як то:

малі острівні країни, країни з низькими прибережними районами, країни, вразливі до стихійних лих тощо, а також окрему групу – країни, в кількості 49, які є найменш розвинутими.

Відповідно до угруповань Сторін РКЗК накладає різні зобов'язання. Так, Сторони додатку I приймають більш широкі зобов'язання в порівнянні зі Сторонами, що не входять до додатку I.

Україна входить до додатку I РКЗК із позначкою про те, що вона є країною, в якій відбувається процес переходу до ринкової економіки. Крім України до цієї групи Сторін РКЗК включені країни Центральної та Східної Європи. Враховуючи статус країн, у яких відбувається процес переходу до ринкової економіки, ця група має дещо гнучкіші зобов'язання щодо участі в РКЗК у порівнянні із зобов'язаннями розвинутих країн.

Зобов'язання Сторін викладені в **Статті 4 РКЗК**, вони, відповідно до принципів РКЗК, викладених у **Статті 3 РКЗК**, мають бути виконані із забезпеченням сталого економічного розвитку Сторін. Такі зобов'язання умовно можна поділити на загальні та конкретні.

1) Загальні зобов'язання стосуються всіх Сторін РКЗК, у тому числі України як однієї з групи країн, у яких відбувається процес переходу до ринкової економіки, та передбачають, що всі Сторони:

а) розробляють, періодично поновлюють, публікують і надають Конференції Сторін у відповідності зі Статтею 12 національні кадастри антропогенних викидів із джерел і

абсорбції поглиначами всіх парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, використовуючи порівняльні методології, які будуть узгоджені Конференцією Сторін;

b) формулюють, здійснюють, публікують і регулярно поновлюють національні та, у відповідних випадках, регіональні програми, які містять у собі заходи з пом'якшення наслідків зміни клімату шляхом вирішення проблеми антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами всіх парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, і заходи зі сприяння адекватній адаптації до зміни клімату;

c) сприяють і співпрацюють у розробці, застосуванні та розповсюдженні, включаючи передачу технологій, методів і процесів, які дають можливість обмежити, знизити або припинити антропогенні викиди парникових газів, що не регулюються Монреальським протоколом, у всіх відповідних секторах, включаючи енергетику, транспорт, промисловість, сільське господарство, лісове господарство й вилучення відходів;

Більше того, **Стаття 5 РКЗК** передбачає, що Сторони при виконанні зобов'язання за цим пунктом:

a) у міру необхідності підтримують і зміцнюють діяльність міжнародних і міжурядових програм і мереж чи організацій, які мають на меті визначення, проведення, оцінку й фінансування досліджень, збирання даних і систематичне спостереження, зважаючи на необхідність зведення до мінімуму дублювання зусиль;

b) підтримують міжнародні та міжурядові зусилля зі зміцнення систематичного спостереження та національного потенціалу й можливостей у галузі наукових і технічних досліджень, особливо в країнах, що розвиваються, і зі сприяння

доступу до даних і результатів їх аналізу, одержаних із районів, що знаходяться за межами дії національної юрисдикції, та обміну ними;

c) враховують особливі інтереси та потреби країн, які розвиваються й співпрацюють у зміцненні їх національного потенціалу та можливостей участі в зусиллях, згаданих у підпунктах a) і b) вище.

h) сприяють і співпрацюють у питаннях повного, відкритого та оперативного обміну відповідною науковою, технологічною, технічною, соціально-економічною та юридичною інформацією, пов'язаною з кліматичною системою та зміною клімату, з економічними та соціальними наслідками різних стратегій реагування;

i) сприяють і співпрацюють у галузі освіти, підготовки кадрів і просвіти населення в питаннях зміни клімату й підтримують найширшу участь у цьому процесі в тому числі неурядових організацій.

Більше того, **Стаття 5 РКЗК** передбачає, що Сторони при виконанні зобов'язання за цим пунктом:

a) на національному та, за необхідності, субрегіональному та регіональному рівнях і відповідно до національних законів і норм і своїми відповідними можливостями підтримують і полегшують:

i) розробляють і здійснюють програми просвіти та інформування громадськості щодо проблем зміни клімату та її наслідків;

ii) надають доступ громадськості до інформації про зміни клімату та їх наслідки;

iii) забезпечують участь громадськості в розгляді питань зміни клімату та їх наслідків і в розробленні відповідних заходів реагування;

iv) забезпечують підготовку наукового, технічного та управлінського персоналу;

б) на міжнародному рівні, використовуючи, де це необхідно, існуючі органи, співпрацюють і сприяють у:

i) розробленні матеріалів для просвіти та інформування громадськості з питань зміни клімату, її наслідків і обміну такими матеріалами;

ii) розробленні та здійсненні програм у галузі освіти та підготовки кадрів, включаючи зміцнення національних установ і обмін персоналом або його відрядження для підготовки експертів у цій галузі, особливо в інтересах країн, які розвиваються.

j) відповідно до **Статті 12** направляють Конференції Сторін інформацію, що стосується здійснення.

2) Окрім загальних зобов'язань, **пункт 2 Статті 4 РКЗК** також установлює конкретні зобов'язання, які стосуються виключно країн Додатку I, у тому числі й України, та передбачають наступне:

а) кожна з цих Сторін проводить національну політику та застосовує відповідні заходи з пом'якшення наслідків зміни клімату шляхом обмеження своїх антропогенних викидів парникових газів і захисту та підвищення якості своїх поглиначів і накопичувачів парникових газів. Такі політика та заходи продемонструють лідерство розвинутих країн у зміні довгострокових тенденцій щодо антропогенних викидів відповідно до мети Конвенції з визнанням того факту, що повернення до кінця нинішнього десятиліття колишніх рівнів антропогенних викидів двоокису вуглецю та інших парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, буде сприяти такій зміні та, беручи до уваги відмінності вихідних точок і підходів цих Сторін у їхніх економічних структурах і базах ресурсів, необхідність збереження високих і стійких темпів економічного росту, наявні технології та інші конкретні обставини, а також необхідність

справедливого та належного вкладу кожної з цих Сторін у глобальні зусилля з реалізації даної мети. Ці Сторони можуть здійснювати такі політику та заходи разом із іншими Сторонами й можуть допомагати іншим Сторонам робити свій внесок у досягнення мети Конвенції, зокрема мети цього підпункту.

б) із метою сприяння прогресу в цьому напрямку кожна з цих Сторін відповідно до статті 12 надає протягом шести місяців після набрання чинності для неї Конвенцією, а згодом на періодичній основі, докладну інформацію про свої політику та заходи, про які йдеться у підпункті а) вище, а також про спрогнозовані в зв'язку з ними антропогенні викиди із джерел і абсорбцію поглиначами парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, протягом періоду, вказаного в підпункті а), з тим, щоб індивідуально або спільно повернутися до своїх рівнів антропогенних викидів двоокису вуглецю та інших парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, до 1990 року. Конференція Сторін розгляне цю інформацію на своїй першій сесії, а згодом буде проводити такі розгляди на періодичній основі відповідно до статті 7;

е) кожна з цих Сторін:

i) координує, в міру необхідності, з іншими такими Сторонами відповідні економічні та адміністративні документи, розроблені для досягнення мети Конвенції;

ii) визначає та періодично розглядає свою власну політику та практичні методи, які заохочують діяльність, що призводить до більш високих рівнів антропогенних викидів парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, порівняно з рівнями, які б інакше мали місце.

Стаття 12 РКЗК надає подальші роз'яснення щодо форми, змісту та

періодичності інформації, яку Сторони мають надавати з ціллю демонстрації здійснення Сторонами своїх зобов'язань, визначених у пункті 1 Статті 4, а саме:

а) національний кадастр антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами всіх парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, тією мірою, якою це можливо, використовуючи порівняльні методології, які будуть запропоновані та узгоджені на Конференції Сторін;

б) загальний опис заходів, ужитих або передбачених Стороною, зі здійснення Конвенції;

с) будь-яку іншу інформацію, яку Сторона вважає за таку, що стосується досягнення мети Конвенції та є доречною для внесення в своє повідомлення, в тому числі, якщо це можливо, матеріали, що стосуються розрахунків глобальних тенденцій викидів.

Також **Стаття 12 РКЗК** визначає, що кожна Сторона, яка є розвинутою країною, та кожна інша Сторона, включена до додатка 1, вносить у своє повідомлення наступні види інформації:

2)(а) докладний опис політики та заходів, які вона вжила для виконання своїх зобов'язань за статтею 4, пункти 2а та 2б;

2)(б) конкретну оцінку впливу, який політики та заходи, вказані в попередньому підпункті а), нададуть на антропогенні викиди з її джерел і абсорбцію її поглиначами парникових газів протягом періоду, вказаного в статті 4, пункт 2а.

Пункт 5) Статті 12 запроваджує графік надання початкових повідомлень для Сторін залежно від ступеню економічного розвитку та, відповідно, належності Сторони до відповідної групи.

5) Кожна Сторона, яка є розвинутою країною, й кожна інша Сторона, включена до додатка I, надає своє початкове повідомлення протягом трьох років після набрання чинності Конвенцією для даної Сторони. Кожна Сторона, не включена до такого списку, подає своє початкове повідомлення протягом трьох років після набрання чинності Конвенцією для цієї Сторони, або з моменту появи фінансових ресурсів відповідно до **Статті 4, пункт 3**. Сторони, що є найменш розвинутими країнами, можуть надавати свої початкові повідомлення на свій розсуд. Частотність наступних повідомлень усіх Сторін визначається Конференцією Сторін із урахуванням диференційованого графіка, який устанавлюється цим пунктом.

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЗА КІОТСЬКИМ ПРОТОКОЛОМ

Із метою досягнення кінцевої мети Конвенції, як вона викладена в **Статті 2 РКЗК**, Сторони домовилися та уклали Кіотський протокол до РКЗК. Україна підписала Кіотський протокол 15 березня 1999 р., та ратифікувала Законом України № 1430-IV від 4 лютого 2004 року. Відповідно до Статті 25 Кіотського протоколу, документ вступив в силу 16 лютого 2005 року.

Пункт 1(а) Статті 2 Кіотського протоколу визначає певні кроки, які мають здійснити Сторони додатку I РКЗК із дотримання принципів сталого розвитку, викладених у **Статті 3 РКЗК**.

Стаття 2 містить наступні вимоги:

1) Кожна зі Сторін, зазначених у Додатку I, при виконанні своїх визначених зобов'язань щодо кількісних обмежень і скорочень викидів відповідно до **Статті 3** з метою сприяння сталому розвитку:

а) здійснює та/або продовжує розробляти відповідно до своїх національних умов такі політику та заходи як:

i) підвищення ефективності використання енергії у відповідних секторах національної економіки;

ii) охорона та поліпшення якості поглиначів і накопичувачів парникових газів, що не регулюються Монреальським протоколом, із урахуванням своїх зобов'язань за відповідними міжнародними природоохоронними угодами; сприяння поширенню раціональних методів ведення лісового господарства, лісонасадження та лісооновлення на стабільній основі;

iii) заохочення форм сталого та раціонального ведення сільського господарства в контексті врахування особливостей зміни клімату;

iv) проведення досліджень, розроблення, сприяння широкому

використанню та впровадженню нових і відновлюваних видів енергії, технологій поглинання двоокису вуглецю та передових сучасних екологічно безпечних технологій;

v) поступове скорочення або усунення ринкових диспропорцій, фіскальних стимулів, звільнення від податків і мита й субсидій, що суперечать цілям Конвенції, в усіх галузях, які є джерелами викидів парникових газів, і застосування ринкових механізмів;

vi) заохочення належних реформ у відповідних галузях із метою сприяння реалізації політики та заходів обмеження або скорочення викидів парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом;

vii) заходи з обмеження та/або скорочення викидів парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, у транспортній галузі;

viii) обмеження та/або скорочення викидів метану шляхом рекуперації та його повторного використання в процесі видалення відходів, а також у виробництві, транспортуванні та розподілі енергії;

b) співробітничает з іншими такими Сторонами з метою підвищення індивідуальної та сукупної ефективності їхньої політики та заходів, які вживаються згідно з цією статтею, відповідно до пункту 2 е) і) статті 4 Конвенції. З цією метою Сторони здійснюють заходи для обміну своїм досвідом, інформацією щодо таких заходів і політики, включаючи розроблення методик підвищення їхньої сумісності, прозорості та ефективності.

Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, на своїй першій сесії або згодом, як тільки це буде практично можливо, розгляне шляхи сприяння такому співробітництву з

урахуванням усієї відповідної інформації.

2. Сторони, зазначені в Додатку I, прагнуть обмеження або скорочення викидів парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом і є результатом використання авіаційного пального та мазуту під час повітряних і морських перевезень, діючи відповідно через Міжнародну організацію цивільної авіації та Міжнародну морську організацію.

3. Сторони, зазначені в Додатку I, прагнуть здійснювати політику та вживати заходи відповідно до цієї статті таким чином, щоб звести до мінімуму несприятливі наслідки, в тому числі несприятливі наслідки зміни клімату, впливу на міжнародну торгівлю, а також соціальні, екологічні та економічні наслідки для інших Сторін, особливо для Сторін, які є країнами, що розвиваються, зокрема для тих, що зазначені в пунктах 8 і 9 статті 4 Конвенції, з урахуванням статті 3 Конвенції. Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, може також вживати надалі інші заходи, які можуть бути необхідними, з метою сприяння виконанню положень цього пункту.

4. Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, якщо вона, з урахуванням особливостей національних умов і потенціальних наслідків, прийме рішення про доцільність координації будь-яких заходів і політики, передбачених пунктом 1а) вище, розглядає шляхи та засоби налагодження координації таких заходів і політики.

Стаття 3 Кіотського протоколу визначає зобов'язання Сторін додатку I РКЗК, визначені в кількісних обмеженнях викидів парникових газів, перший період дії на який поширюються обмеження, а також базовий рік, який має слугувати порівняльною базою з виконань кількісних обмежень. Також

Стаття 3 передбачає механізм розрахунку встановленої кількості кожної зі Сторін додатку I. Зокрема Стаття 3 Кіотського протоколу передбачає наступне:

1. Сторони, зазначені в Додатку I, окремо або разом забезпечують умови для того, щоб їхні сукупні антропогенні викиди парникових газів, перелічених у Додатку А, в еквіваленті двоокису вуглецю не перевищували встановлених для них кількісних показників, визначених із урахуванням установлених для них зобов'язань із кількісного обмеження та скорочення викидів, визначених у Додатку В, і відповідно до положень цієї статті, з метою скорочення їхніх сукупних викидів таких газів принаймні на п'ять відсотків порівняно з базовим рівнем 1990 року за період дії зобов'язань із 2008 по 2012 роки.

Додаток В до Кіотського протоколу визначає кількісні зобов'язання з обмеження чи скорочення викидів парникових газів для України на рівні 100% у порівнянні з базовим 1990 роком. Це означає, що середньоарифметичне значення рівня викидів парникових газів України в період із 2008 по 2012 рік (включно) не має перевищувати значення викидів парникових газів базового року – 1990-го. Іншими словами, на Україну покладено зобов'язання вжити заходи, щоб рівень викидів парникових газів у перший період дії Кіотського протоколу (2008-2012 рр.) залишився на рівні, не вищому за рівень викидів парникових газів країни в 1990 році.

Таким чином Україна отримала зобов'язання на рівні 0% зі скорочення викидів парникових газів у першому періоді дії Кіотського протоколу по відношенню до 1990 року.

2. Кожна зі Сторін, зазначених у Додатку I, до 2005 року повинна досягти суттєвого прогресу у виконанні своїх зобов'язань за цим Протоколом.

3. Для виконання кожною Стороною, зазначеною у Додатку I, зобов'язань за

цією статтею використовуються чисті зміни в кількості викидів із джерел і абсорбції поглиначами парникових газів, які є прямим результатом діяльності людини в сфері змін землекористування і в лісовому господарстві, яка обмежується, починаючи з 1990 року, лісонасадженням, лісооновленням і збезлісенням, які розглядаються як такі, що можуть бути перевірені за змінами накопичення вуглецю в кожний період дії зобов'язань. Доповіді та звіти про пов'язані з цими видами діяльності викиди з джерел і абсорбції поглиначами парникових газів надаються в прозорому вигляді та можуть бути перевірені, розглядаються згідно зі статтями 7 і 8.

4. До першої сесії Конференції Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, кожна Сторона, зазначена в Додатку I, надає на розгляд Допоміжного органу з наукових і технологічних консультацій дані для визначення її рівня накопичення вуглецю в 1990 році та для проведення оцінки змін у її накопиченні вуглецю в наступних роках. Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, на своїй першій сесії або згодом, як тільки це буде практично можливо, приймає рішення щодо умов, правил і керівних принципів стосовно того, яким чином і які інші види людської діяльності, пов'язані зі зміною викидів із джерел і абсорбції поглиначами парникових газів у категоріях сільськогосподарських угідь, змін у землекористуванні та лісовому господарстві, додаються до кількісних показників, визначених для Сторін, зазначених у Додатку I, або віднімаються від них із урахуванням невизначеностей, прозорості доповідей, можливості їхньої перевірки, методологічної роботи Міжурядової групи експертів із питань зміни клімату, рекомендацій, які надаються Допоміжним органом із наукових і технологічних консультацій згідно зі статтею 5, і рішень Конференції Сторін. Таке рішення застосовується

протягом другого та наступних періодів дії зобов'язань. Сторона може вирішувати, чи застосовувати таке рішення про ці додаткові види людської діяльності протягом першого періоду дії зобов'язань за умови, що такі види діяльності мали місце, починаючи з 1990 року.

5. Сторони, які зазначені в Додатку I і знаходяться в процесі переходу до ринкової економіки, для яких базовий рік або період був установлений згідно з рішенням 9/CP.2 другої сесії Конференції Сторін Конвенції, використовують цей базовий рік або період для виконання своїх зобов'язань за цією статтею. Будь-яка інша Сторона, яка зазначена в Додатку I, знаходиться в процесі переходу до ринкової економіки та ще не представила своє перше офіційне національне повідомлення згідно зі статтею 12 Конвенції, може також повідомити Конференцію Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, про те, що для виконання своїх зобов'язань за цією статтею вона має намір використовувати як базовий рік або період не 1990-й, а будь-який інший. Рішення про прийнятність такого повідомлення виноситься Конференцією Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу.

Україна не вносила відповідного повідомлення про обрання іншого базового року або періоду замість 1990 року. Таким чином 1990 рік слугує базовим роком обчислення всіх парникових газів, зазначених у Додатку А до Кіотського протоколу.

6. З урахуванням **пункту 6 статті 4 Конвенції** Сторонам, зазначеним у Додатку I, які знаходяться в процесі переходу до ринкової економіки, в ході виконання ними своїх зобов'язань за цим Протоколом, крім передбачених цією статтею, Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, надаватиме певний ступінь гнучкості.

7. Протягом першого періоду дії визначених зобов'язань щодо кількісних обмежень і скорочення викидів із 2008 по 2012 роки для кожної Сторони, зазначеної в Додатку I, установлений кількісний показник дорівнює зафіксованій для неї в Додатку B відсотковій частці її чистих сукупних антропогенних викидів парникових газів, перелічених у Додатку A, в еквіваленті двоокису вуглецю за 1990 рік або за базовий рік чи період, визначений згідно з пунктом 5 вище, помножений на коефіцієнт п'ять. Ті Сторони, зазначені в Додатку I, для яких зміни в землекористуванні та лісовому господарстві в 1990 році були чистими джерелами викидів парникових газів, для розрахунку визначених для них кількісних показників включають до своїх викидів за базовий 1990 рік або базовий період сукупні антропогенні викиди в еквіваленті двоокису вуглецю за винятком абсорбції викидів поглиначами за 1990 рік у результаті зміни землекористування.

8. Кожна Сторона, зазначена в Додатку I, для розрахунків, згаданих у **пункті 7** вище, для таких речовин як воднефторвуглеці, перофторвуглеці, гексафторид сірки, може взяти 1995 рік за базовий.

9. Зобов'язання на наступні періоди для Сторін, зазначених у Додатку I, установлюються у вигляді змін і доповнень до Додатку B до цього Протоколу, які приймаються відповідно до положень пункту **7 статті 21**. Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, починає розгляд таких зобов'язань принаймні за сім років до закінчення першого періоду дії зобов'язань, згаданих у **пункті 7** вище.

10. Будь-які величини зменшення викидів або будь-яка частина встановленої кількості викидів, що їх одна Сторона отримує від іншої Сторони згідно з положеннями **статті 6** або **статті**

17, додаються до встановленої кількості Сторони, що набуває.

11. Будь-які величини зменшення викидів або будь-яка частина встановленої кількості викидів, котрі одна Сторона передає іншій Стороні згідно з положеннями **статті 6** або **статті 17**, віднімаються від установленої кількості Сторони, що передає.

12. Будь-які офіційно оформлені величини скорочення викидів, що їх одна Сторона отримує від іншої Сторони згідно з положеннями **статті 12**, додаються до встановленої кількості Сторони, що набуває.

13. Якщо кількість викидів Сторони, зазначеної в Додатку I, за будь-який період дії зобов'язань буде меншою за кількість, установлену для неї згідно з цією статтею, тоді така різниця на прохання цієї Сторони додається до кількості, встановленої для цієї Сторони на наступний період дії зобов'язань.

14. Кожна Сторона, зазначена в Додатку I, прагне виконати зобов'язання, згадані в **пункті 1** вище, таким чином, щоб звести до мінімуму несприятливі соціальні, екологічні та економічні наслідки для Сторін, які є країнами, що розвиваються, особливо Сторін, зазначених у **пунктах 8 і 9 статті 4** Конвенції. Згідно з відповідними рішеннями Конференції Сторін щодо виконання цих пунктів, Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, на своїй першій сесії розглядатиме, до яких дій необхідно вдатися для того, щоб звести до мінімуму несприятливі наслідки зміни клімату та/або наслідки від ужитих заходів реагування для Сторін, зазначених у вищезгаданих пунктах. Питання, які розглядатимуться, включатимуть фінансування, страхування та передачі технологій.

Стаття 5 Кіотського протоколу закріплює зобов'язання за Сторонами додатку I створити протягом року з дати початку першого періоду зобов'язань

національну систему оцінки антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами всіх парникових газів, що не регулюються Монреальським протоколом.

Стаття 7 Кіотського протоколу накладає зобов'язання для Сторін додатку I щодо надання додаткової інформації, яка вимагається згідно **Статті 12 РКЗК**. Зазначені зобов'язання визначені Статтею 7 наступним чином:

1. Кожна Сторона, зазначена в Додатку I, заносить до свого щорічного кадастру антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами парникових газів, що не регулюються Монреальським протоколом, необхідну додаткову інформацію, яка надається згідно з відповідними рішеннями Конференції Сторін, із метою забезпечення виконання вимог **статті 3**, що регламентується **пунктом 4** нижче.

2. Кожна Сторона, зазначена в Додатку I, включає до свого національного повідомлення, яке надається відповідно до **статті 12 Конвенції**, додаткову інформацію, що визначається відповідно до **пункту 4** нижче та є необхідною для того, щоб підтвердити виконання своїх зобов'язань за цим Протоколом.

3. Кожна Сторона, зазначена в Додатку I, щорічно надає інформацію, яка вимагається згідно з **пунктом 1** вище, починаючи з першого кадастру, який необхідно надати згідно з Конвенцією за перший рік строку дії зобов'язань після набуття чинності цим Протоколом для цієї Сторони. Кожна така Сторона надає інформацію, яка вимагається згідно з **пунктом 2** вище, як частина першого національного повідомлення, надання якого вимагається згідно з Конвенцією після набуття чинності цим Протоколом для цієї Сторони та після прийняття керівних принципів, як це передбачено **пунктом 4** нижче. Періодичність наступного подання інформації, яка вимагається згідно з цією статтею, визначається Конференцією Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, з урахуванням будь-якого графіка надання національних повідомлень, прийнятого Конференцією Сторін.

Необхідно зауважити, що окрім РКЗК і Кіотського протоколу необхідні розширення та пояснення щодо зобов'язань Сторін можуть також вноситись на підставі Рішень Конференції Сторін РКЗК або Рішень Зустрічі Сторін Кіотського протоколу.

РІШЕННЯ КОНФЕРЕНЦІЇ СТОРІН РКЗК І РІШЕННЯ ЗУСТРІЧІ СТОРІН КІОТСЬКОГО ПРОТОКОЛУ, ЩО ДОПОВНЮЮТЬ АКТУАЛЬНИЙ ПЕРЕЛІК МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УКРАЇНИ ЗА РКЗК

Канкунські домовленості, погодженні Рішенням Конференції Сторін РКЗК **1/СР.16** зобов'язують розвинуті країни надавати окрім щорічних національних кадастрів і періодичних національних повідомлень, дворічні звіти. Також окремим рішенням Конференції Сторін РКЗК **2/СР.17** було визначено, що перший дворічний звіт Сторони надають до 1 січня 2014 року.

Рішення Зустрічі Сторін Кіотського протоколу **1/СМР.7** визначило, що Кіотський протокол має бути продовжений другим періодом зобов'язань Сторін і запрошує Сторони до подання пропозицій щодо кількісних зобов'язань із обмеження або скорочення викидів парникових газів на другий період дії зобов'язань за Кіотським протоколом. Другий період зобов'язань за Кіотським протоколом має розпочатись 1 січня 2013 року.

Рішення Зустрічі Сторін Кіотського протоколу **1/СМР.8** прийняло Дохійську поправку до Кіотського протоколу. Зазначена поправка визначає, що другий період дії Кіотського протоколу має розпочатися 1 січня 2013 року та продовжуватись до 31 грудня 2020 року. Крім іншого, Дохійська поправка вносить суттєву зміну в формулу обчислення обсягу одиниць установленної кількості для деяких країн, чії викиди

парникових газів у перші три роки дії першого періоду зобов'язань за Кіотським протоколом були нижчі, ніж викиди базового року. Ці країни мають забезпечити списання надлишкової кількості одиниць над установлену в другому періоді зобов'язань за Кіотським протоколом. Необхідно зауважити, що набуття чинності поправок до Кіотського протоколу, як то Дохійських поправок, для кожної Сторони передбачає затвердження відповідним нормативним актом на національному рівні. У випадку України передбачається ратифікація таких поправок. На теперішній час Україна не ратифікувала Дохійські поправки.

Конференція Сторін РКЗК затвердила Рішення **2/СР.19** про Варшавський міжнародний механізм зі втрат і збитків унаслідок впливу змін клімату, включно з екстремальними явищами та явищами, що повільно відбуваються в країнах, які розвиваються та є найбільш вразливими до несприятливих наслідків зміни клімату. Цей міжнародний механізм передбачає всебічне, комплексне та узгоджене сприяння застосуванню відповідних підходів до вирішення проблем, пов'язаних із втратами та збитками внаслідок несприятливих змін клімату.

ОСНОВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ, ЯКІ ВИПЛИВАЮТЬ ІЗ ЇЇ ЧЛЕНСТВА В КОНВЕНЦІЇ ООН ПРО БОРТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ У ТИХ КРАЇНАХ, ЯКІ ПОТЕРПАЮТЬ ВІД СЕРЙОЗНОЇ ПОСУХИ ТА/АБО ОПУСТЕЛЮВАННЯ, ОСОБЛИВО В АФРИЦІ

Довідкова інформація щодо КБО

У 1992 році Конференція ООН щодо довкілля та розвитку (UNCED), яка проходила в м. Ріо-де-Жанейро, Бразилія, звернулася із закликом до Генеральної Асамблеї ООН із пропозицією створення Міждержавного переговорного комітету з метою підготовки до червня 1994 року Конвенції ООН про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, які потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці (далі – **КБО**).

17 червня 1994 року в м. Париж, Франція, **КБО** була ухвалена та відкрита для підписання.

26 грудня 1996 року, через 90 днів після того, як **КБО** ратифікували 50 країн, вона набрала чинність.

Вищим органом **КБО** є Конференція Сторін (далі – **КСК**). Вона ухвалює в межах свого мандату рішення, необхідні для сприяння її ефективному втіленню. За час існування **КБО** відбулося дванадцять сесій **КСК**:

КСК-1 – у жовтні 1997 року, в м. Рим, Італія;

КСК-2 – в грудні 1998 року, в м. Дакар, Сенегал;

КСК-3 – в листопаді 1999 року, в м. Ресиф, Бразилія;

КСК-4 – в грудні 2000 року, в м. Бонн, Німеччина;

КСК-5 – у жовтні 2001 року, в м. Женева, Швейцарія;

КСК-6 – у серпні - вересні 2003 року, в м. Гавана, Куба;

КСК-7 – у жовтні 2005 року, в м. Найробі, Кенія;

КСК-8 – у вересні 2007 року, в м. Мадрид, Іспанія;

КСК-1 – позачергова – в листопаді 2007 року, в м. Нью-Йорк, США;

КСК-9 – у вересні – жовтні 2009 року, в м. Буенос-Айрес, Аргентина;

КСК-10 – у жовтні 2011 року, в м. Чангвон, Республіка Корея;

КСК-11 – у вересні 2013 року, в м. Віндхук, Республіка Намібія.

На першій сесії **КСК** був призначений Постійний секретаріат **КБО**, розташований у місті Бонн (Німеччина).

Адреса сайту **КБО**: www.unccd.int.

Виконавчим секретарем Конвенції з жовтня 2013 року є **пані Монік Барбю**.

При **КСК** створені допоміжні органи, зокрема:

Комітет із науки та техніки – для надання **КСК** інформації та консультацій із науково-технічних питань, що стосуються боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи (далі – **КНТ**). У 2007 році на **КСК-8** було прийнято рішення, що сесії **КНТ** мають проводитися переважно в форматі науково-технічних конференцій. Також було вирішено запровадити посади національних кореспондентів із питань науки та технологій при **КНТ**. За поданням УААН таким кореспондентом від України була призначена п. Ракоїд Олена Олександрівна (на сьогодні - доцент кафедри загальної екології та безпеки життєдіяльності Науково-дослідного інституту рослинництва і сталого природокористування Національного університету біоресурсів

та природокористування). На травень 2014 року відбулося одинадцять звичайних сесій КНТ, три спеціальні сесії КНТ і дві науково-технічні конференції: I – на тему: «*Біофізичний і соціально-економічний моніторинг та оцінка опустелювання і деградації земель для підтримки прийняття рішень щодо управління землями та водами (22 – 24 вересня 2009 року, м. Буенос-Айрес, Аргентина)*»; II – на тему: «*Економічна оцінка опустелювання, збалансованого управління землями та стійкості аридних, семіаридних і сухих субгумідних територій*» (9 – 12 квітня 2013 року, м. Бонн, Німеччина).

Глобальний механізм – для підвищення ефективності існуючих фінансових механізмів сприяння заходам, що ведуть до мобілізації та направлення істотних фінансових ресурсів, включаючи передачу технологій на безоплатній основі та/чи на пільгових умовах, ураженим країнам.

Окрім цього, в 2001 році на **КСК-5** було прийнято рішення щодо створення **Комітету з огляду впровадження Конвенції** (далі – **КОВК**); на травень 2014 року відбулося дванадцять сесій КОВК.

Депозитарієм **КБО** є Генсек ООН.

Сторонами КБО на сьогодні є 193 країни світу та Європейський союз.

Текст **КБО** має п'ять додатків про її здійснення на регіональному рівні, які є невід'ємними складовими **КБО**, а саме:

I – для Африки;

II – для Азії;

III – для Латинської Америки та країн Карибського басейну;

IV – для північного Середземномор'я;

V – для Центральної та Східної Європи.

Обрання представників до складу Бюро КСК і допоміжних органів КБО здійснюється від груп держав ООН, до яких належать:

1. Група африканських держав

2. Група азіатських держав

3. Група східноєвропейських держав

4. Група держав Латинської Америки та Карибського басейну

5. Група західноєвропейських та інших держав.

4 липня 2002 року Верховна Рада України прийняла Закон України № 61-IV «Про приєднання України до Конвенції Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці». Після надання документу про приєднання до Депозитарію 27 серпня 2002 року Україна стала повноправною стороною **КБО**. До цього часу представники країни брали участь у відповідних офіційних подіях як спостерігачі.

Україна входить до V додатку Конвенції, в якому об'єднані 15 країн Центральної та Східної Європи: *Азербайджан, Білорусь, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Вірменія, Грузія, Латвія, Македонія, Молдова, Росія, Румунія, Сербія, Словаччина, Україна, Чорногорія.*

Україна також відноситься до групи східноєвропейської держав ООН, у якій об'єднані 23 країни: *Азербайджан, Албанія, Білорусь, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Вірменія, Грузія, Естонія, Латвія, Литва, Македонія, Молдова, Польща, Росія, Румунія, Сербія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Україна, Хорватія, Чехія, Чорногорія.*

Представник України (завідувач сектора земельних ресурсів Мінприроди Колмаз Юрій Томович) під час КСК-8 і КСК-9 двічі обирався до складу Бюро цих КСК (на 2 роки), під час КСК-10 був обраний до складу Комітету з науки й техніки Конвенції, а під час КСК-11 – до складу Бюро комітету з огляду впровадження Конвенції.

17 червня відзначається людством як Всесвітній день боротьби з опустелюванням. Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від

19.12.2007 № 62/195 було проголошено Декаду ООН щодо пустель і опустелювання (2010 - 2020 роки).

4 липня 2002 року Верховна Рада України прийняла Закон України № 61-IV «Про приєднання України до Конвенції Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці» (далі – КБО, довідкова інформація щодо неї наведена в додатку 1).

Прийняття цього Закону визначило місце КБО в правовому полі України, поскільки згідно зі статтею 19 Закону України «Про міжнародні договори України» (від 29 червня 2004 року № 1906-IV) чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства й застосовуються в порядку, передбаченому для норм національного законодавства.

У рамках КБО використовується поділ країн на «вражені» та «розвинуті». Цей поділ базується не на наявності чи відсутності на території країни деградованих земель, а на її фінансово-економічних можливостях і потребах. Загальні зобов'язання всіх Сторін КБО регламентовані **статтею 4 Конвенції**, відповідно до якої як «вражені» так і «розвинуті» країни:

а) приймають комплексний підхід щодо фізичних, біологічних і соціально-економічних аспектів процесів опустелювання та посухи;

б) приділяють належну увагу, в рамках відповідних міжнародних і регіональних органів, стану уражених країн, що розвиваються, - Сторін Конвенції, в тому, що стосується міжнародної торгівлі, угод про маркетинг і заборгованостей для створення сприятливої міжнародної економічної атмосфери для досягнення цілей стійкого розвитку;

в) інтегрують стратегії, спрямовані на викорінення зубожіння, в зусилля по боротьбі з опустелюванням і пом'якшенню наслідків посухи;

г) сприяють співробітництву між ураженими країнами – Сторонами Конвенції – в галузі охорони навколишнього середовища і збереження земельних і водних ресурсів, оскільки це сприяє боротьбі з опустелюванням і посухою;

д) зміцнюють субрегіональне, регіональне та міжнародне співробітництво;

е) співпрацюють у рамках відповідних міжурядових організацій;

є) визначають, де це необхідно, організаційні механізми з урахуванням необхідності уникнення дублювання;

Під час приєднання до КБО Україна задекларувала себе як «вражена» країна. В зв'язку з цим, відповідно до **статті 5 КБО**, на додаток до своїх зобов'язань, передбачених статтею 4 КБО, Україна взяла на себе такі зобов'язання:

а) приділяти першочергову увагу боротьбі з опустелюванням і пом'якшенню наслідків посухи та виділяти адекватні ресурси відповідно з їх власними обставинами та можливостями;

б) розробляти стратегії та встановлювати пріоритети, в рамках планів і/чи стратегій стійкого розвитку, в боротьбі з опустелюванням і пом'якшенню наслідків посухи;

в) розглядати питання усунення причин, що лежать в основі опустелювання, та приділяти особливу увагу соціально-економічним факторам, що сприяють розвитку процесів опустелювання;

г) сприяти обізнаності місцевого населення та його участі, особливо жінок і молоді, за підтримки неурядових організацій, у зусиллях з боротьби з опустелюванням і пом'якшенню наслідків посухи;

д) *створювати сприятливу атмосферу за допомогою належного посилення відповідних діючих законів, а в тих випадках, коли вони відсутні, за допомогою видання нових законів і формування довготермінової політики та програм дій.*

Відповідно до **статті 9 КБО**, основним підходом до виконання ураженими країнами, включаючи Україну, своїх зобов'язань є розроблення, оприлюднення та здійснення національних програм дій (далі – НПД).

Згідно зі **статтею 10 КБО**, метою НПД є визначення факторів, що сприяють опустелюванню, та практичних заходів, необхідних для боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи.

У НПД обумовлюються відповідні ролі уряду, місцевих громад і землекористувачів і визначаються наявні та необхідні ресурси.

Вони, зокрема:

а) *включають у себе довготермінові стратегії боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи, наголошують на практичних заходах і узгоджуються з національною політикою стійкого розвитку;*

б) *допускають внесення змін із урахуванням обставин, що змінюються та є досить гнучкими на місцевому рівні для прийняття рішень у різних соціально-економічних, біологічних і геофізичних умовах;*

в) *приділяють особливу увагу здійсненню превентивних заходів щодо земель, які ще не зазнали деградації чи зазнали її лише незначною мірою;*

г) *передбачають зміцнення національної бази кліматичних, метеорологічних і гідрологічних досліджень і розширення можливостей для створення системи раннього попередження про посуху;*

д) *сприяють проведенню політики та зміцненню організаційних механізмів,*

спрямованих на розвиток співробітництва та координації в дусі партнерства між громадою-донором, урядовими органами на всіх рівнях, місцевим населенням і групами громад і вживають заходів для полегшення доступу місцевого населення до відповідної інформації та технологій;

НПД можуть, між іншим, включати деякі чи всі наступні заходи з пом'якшення наслідків посухи:

а) *створення та/чи зміцнення, залежно від обставин, систем раннього оповіщення, включаючи місцеві та національні заходи, а також спільні системи на субрегіональному та регіональному рівнях, механізми надання допомоги особам, переміщеним із екологічних міркувань;*

б) *зміцнення потенціалу готовності до посухи та ліквідації її наслідків, включаючи надзвичайні плани боротьби з посухою на місцевому, національному, субрегіональному та регіональному рівнях, із урахуванням як сезонних, так і міжрічних кліматичних прогнозів;*

в) *створення та/чи зміцнення, залежно від обставин, систем продовольчої безпеки, включаючи засоби збереження та збуту, особливо в сільських районах;*

г) *складання проектів із альтернативних джерел засобів існування, які можуть забезпечити одержання прибутків у районах, що схильні до посухи;*

д) *розроблення стійких іригаційних програм для потреб як землеробства, так і тваринництва.*

Із урахуванням конкретних умов і потреб кожної ураженої країни – Сторони Конвенції НПД залежно від обставин включають, зокрема, заходи в деяких нижче перерахованих пріоритетних галузях або в усіх цих галузях у тій мірі, в якій вони стосуються боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи в

уражених районах і відповідають інтересам їх населення:

а) заохочення альтернативних джерел засобів існування й поліпшення національної економічної ситуації в цілях зміцнення програм, спрямованих на викорінення зубожіння та забезпечення продовольчої безпеки;

б) динаміка демографічного розвитку;

в) стійке управління природними ресурсами;

г) стійкі методи ведення сільського господарства;

д) розвиток і ефективно використання різних джерел енергії;

е) інституціональні та правові рамки; зміцнення можливостей у галузі оцінки та моніторингу, включаючи гідрологічні та метеорологічні служби; нарощування потенціалу; освіта й інформування громадськості.

У 2001 році на КСК-5 прийнятий додаток V до КБО про її регіональну імплементацію для Центральної та Східної Європи.

Метою цього додатка є надання керівних принципів і механізмів для ефективної імплементації Конвенції в уражених країнах регіону в світлі його особливих умов.

Статтю 4 додатка V до КБО регламентовано, що при підготовці та імплементації НПД у відповідності до статей 9 і 10 Конвенції кожна вражена країна регіону, включаючи Україну, відповідно:

а) визначає відповідні органи, які відповідають за підготовку, координацію та імплементацію своєї програми;

б) залучає уражене населення, включаючи місцеві общини, в розробку, координацію та імплементацію програми шляхом місцевого процесу консультацій, у співробітництві з місцевими органами влади та відповідними неурядовими організаціями;

в) вивчає стан навколишнього середовища в уражених зонах для оцінки причин і наслідків опустелювання й визначення першочергових напрямків дій;

г) оцінює, за участі враженого населення, минулі та існуючі програми для визначення стратегії та розробки дій, що містяться в програмі дій;

Окрім цього **додатком V до КБО** визначені деякі інші зобов'язання країн регіону, включаючи Україну. Зокрема передбачено, що вони індивідуально чи спільно:

- у частині технічного, наукового, технологічного співробітництва (стаття 6):

а) сприяють підсиленню мереж науково-технічного співробітництва, систем моніторингу та інформаційних систем на всіх рівнях, а також їх інтеграції, де це можливо, у всесвітні інформаційні системи;

б) сприяють розвитку, адаптації та передачі відповідних існуючих і нових екологічно чистих технологій у рамках регіону та за його межами;

- у частині фінансових ресурсів і механізмів (стаття 7):

в) вживають заходи для раціоналізації та підсилення механізмів надання коштів шляхом державних і приватних інвестицій із метою досягнення конкретних результатів у боротьбі з деградацією земель і опустелюванням і зменшення наслідків посухи;

г) визначають вимоги до міжнародного співробітництва для підтримки національних заходів, і цим створюють, зокрема, сприятливе інвестиційне середовище, заохочують активну інвестиційну політику та інтегрований підхід до ефективної боротьби з опустелюванням, включаючи раннє визначення проблем, спричинених цим процесом;

д) намагаються залучити двосторонніх і/або багатосторонніх партнерів і установи з фінансового

співробітництва з метою забезпечення імплементації Конвенції, включаючи програмні заходи, які беруть до уваги конкретні потреби вражених країн регіону, що є Сторонами;

- у частині інституційних рамок

(стаття 8):

е) засновують і/чи підсилюють національні центри з координації дій із боротьби з опустелюванням і/чи зменшення наслідків посухи;

є)) розглядають можливість створення механізмів для підсилення регіонального співробітництва, де це можливо.

Україна, як і інші Сторони КБО, має звітувати про її виконання. Згідно зі **статтею 26 КБО**, кожна Сторона через Секретаріат КБО надає КСК для розгляду на її чергових сесіях доповіді про заходи, які вона вживає в цілях здійснення цієї Конвенції. КСК визначає графік надання і формат таких доповідей.

У 2001 році під час КСК-5 був створений Комітет із огляду впровадження Конвенції, який попередньо розглядає ці доповіді, готує рекомендації для прийняття рішень КСК.

Під час КСК-8 у 2007 році була затверджена **10-річна Стратегія впровадження КБО** (далі – Стратегія), якою визначено:

чотири стратегічні цілі:

1) покращити умови життя населення уражених територій;

2) покращити стан уражених екосистем;

3) генерувати глобальні вигоди через ефективне впровадження Конвенції;

4) мобілізувати ресурси в підтримку впровадження Конвенції шляхом налагодження ефективного партнерства між національними та міжнародними суб'єктами;

п'ять оперативних цілей за такими напрямками:

1) пропагандистська, інформаційна та просвітницька робота;

2) рамки політики;

3) науково-технічні знання;

4) нарощування потенціалу;

5) фінансування та передача технологій.

НПД уражених країн, включаючи Україну, мають бути гармонізовані зі Стратегією, а національні доповіді про стан упровадження КБО повинні відображати стан досягнення вищенаведених стратегічних і оперативних цілей Стратегії за визначеними індикаторами.

КСК-9 у 2009 році, беручи до уваги чисельні зауваження її учасників, були попередньо схвалені:

- 11 «індикаторів впливу» для оцінки досягнення стратегічних цілей 1–3 Стратегії;

- 7 «індикаторів впливу» для оцінки досягнення стратегічної цілі 4 Стратегії;

- 18 «індикаторів виконання» для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії.

При цьому, відповідно до рішення КСК-9, починаючи з 2012 року та в рамках цього звітування Україною повинні були використовуватися:

- 2 «індикатори впливу» для оцінки виконання стратегічних цілей 1–3 Стратегії, а саме: «зміни в землекористуванні» та «частка населення, що живе над межею бідності» (інші 9 індикаторів є бажаними);

- 14 «індикаторів виконання» для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії.

У 2013 році КСК-11 було прийнято рішення щодо вдосконалення системи оцінки виконання стратегічних цілей 1–3 Стратегії.

Принциповою відмінністю нової системи є запровадження мінімального набору індикаторів інформація щодо яких збиратиметься з джерел Світового банку, Всесвітньої організації охорони здоров'я, Дитячого фонду ООН, інших

міжнародних організацій і глобальних проектів.

КСК-11 також прийнято рішення, яким Секретаріату та Глобальному механізму Конвенції (далі – ГМ) доручено забезпечити вдосконалення керівних документів щодо підготовки звітів, які мають подаватися на розгляд КСК, спрощення та покращення системи звітності, а також опрацювати належні критерії та методологічні підходи.

Кількість індикаторів щодо оцінки виконання оперативних цілей Стратегії (1 – пропагандистська, інформаційна, просвітницька робота, 2 – рамки політики, 3 – науково-технічні знання, 4 – нарощування потенціалу, 5 – фінансування та передача технологій) була скорочена до 11 (додаток 2).

На сьогодні, за рішеннями КСК КБО, триває «ітеративний» процес удосконалення індикаторів, на основі «e-SMART» критеріїв, згідно з якими вони повинні бути економічно доцільними (Economic), специфічними (Specific), вимірюваними (Measurable), досяжними (Achievable), належними (Relevant) й мати часові рамки (Time – bound).

Сторонам Конвенції також запропоновано використовувати додаткові індикатори, виходячи з національних особливостей і обставин.

Звітування має здійснюватися через спеціально створений портал «PRAIS» за формами та відповідно до керівних документів, розроблених Секретаріатом КБО.

Додаток 1

**ОЧІКУВАНІ КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА ІНДИКАТОРИ
ДЛЯ ОЦІНКИ ДОСЯГНЕННЯ ОПЕРАТИВНИХ ЦІЛЕЙ СТРАТЕГІЇ
НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ**

(після їх скорочення в 2013 році секретаріатом КБО)

Оперативна ціль I. Пропагандистська, інформаційна та просвітницька робота

Оперативною ціллю I передбачені 3 кінцеві результати та 3 індикатори впливу для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії на національному рівні:

Кінцеві результати	Назва індикатору (CONS) (СВОД)
1.А. Ефективне інформування ключових аудиторій на міжнародному, національному та місцевому рівнях про проблеми опустелювання/деградації земель і посухи, а також про можливість си нергійно поєднувати їх розв'язання із заходами з адаптації до змін клімату та пом'якшенню їх наслідків і щодо збереження біорізноманіття.	1.1. Кількість і масштаби організованих інформаційних заходів за темою «опустелювання/деградація земель, посухи» (далі – ОДЗП) і/або синергії між боротьбою з ОДЗП і діяльністю в сфері змін клімату та біорізноманіття, а також масштаби аудиторії, яка охоплюється засобами масової інформації, що висвітлюють ці теми.
1.В. Розгляд проблем опустелювання/деградації земель і посух на відповідних форумах, у тому числі з питань торгівлі сільськогосподарською продукцією, адаптації до змін клімату, збереження та сталого використання біорізноманіття, розвитку сільських територій, сталого розвитку та скорочення масштабів бідності.	1.2. Кількість офіційних документів і рішень із питань ОДЗП, прийнятих на міжнародному, субрегіональному та регіональному рівнях (на національному рівні не використовується)
1.С. Ширше залучення організацій громадянського суспільства (далі – ОГС) і науковців у країнах Півночі та Півдня як зацікавлених сторін у процесі впровадження Конвенції; включення проблем ОДЗП у тематику їх інформаційно-пропагандистських і просвітніх ініціатив.	1.3. Число ОГС і науково-технічних установ, які беруть участь у процесі впровадження Конвенції. 1.4. Кількість і види ініціатив ОГС і науково-технічних установ із проблем ОДЗП у сфері освіти.

Оперативна ціль II. Рамки політики

Оперативною ціллю II передбачені 5 кінцевих результатів і 2 індикатори для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії на національному рівні:

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
2.А. Оцінка програмних, організаційних, фінансових і соціально-економічних факторів за ОДЗП, а також перешкоджають сталому землекористуванню, і внесення рекомендацій із	2.1. Кількість уражених країн – Сторін Конвенції, субрегіональних і регіональних суб'єктів, які завершили складання/перегляд національних

відповідних заходів із усунення цих перешкод.	програм дій (далі – НПД)/субрегіональних програм дій (далі – СРПД)/регіональних програм дій (далі – РПД) відповідно до Стратегії з урахуванням біофізичної та соціально-економічної інформації, національного планування, політики та практики їх інтеграції в рамкові інвестиційні програми.
2.В. Перероблення враженими країнами – Сторонами Конвенції своїх НПД у стратегічні документи, підкріплені вихідною біофізичною та соціально-економічною інформацією, та їх включення у комплексні інвестиційні програми.	
2.С. Урахування ураженими країнами – Сторонами Конвенції своїх НПД, а також проблем сталого землекористування та деградації земель під час планування розвитку та розроблення відповідних секторальних і інвестиційних планів і стратегій	
2.Д. Включення розвиненими країнами – Сторонами Конвенції – цілей Конвенції та заходів зі сталого землекористування в їх програми/проекти співробітництва в сфері розвитку в контексті підтримки ними секторальних і інвестиційних планів національного рівня	2.2. Кількість партнерських угод, укладених у рамках Конвенції між розвиненими країнами – Сторонами Конвенції/ООН і міжурядовими організаціями та ураженими країнами – Сторонами Конвенції (на національному рівні не використовується)
2.Е. Прийняття чи активізація заходів, що посилюють один одного, з метою збільшення ефекту від діяльності в рамках програм дій із боротьби з опустелюванням/деградацією земель і зусиль зі збереження біорізноманіття, адаптації до змін клімату та пом'якшення їх наслідків	2.3. Кількість ініціатив із синергійного планування/програмування щодо трьох Ріо-Конвенцій або механізмів спільного впровадження на всіх рівнях

Оперативна ціль III. Науково-технічні знання

Оперативною ціллю III передбачені 6 кінцевих результатів і 2 індикатори для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії на національному рівні:

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
3.А. Підтримка національних зусиль із моніторингу біофізичних та соціально-економічних тенденцій і оцінки пов'язаних із ними факторів уразливості в уражених країнах.	3.1. Кількість уражених країн – Сторін Конвенції, що створили та використовують національну/субрегіональну/регіональну системи моніторингу ОДЗП.
3.В. Створення бази вихідних даних на основі найбільш надійної наявної інформації про біофізичні та соціально-економічні тенденції та поступове узгодження відповідних наукових підходів.	
3.С. Поповнення знань про біофізичні та соціально-економічні фактори, а також про їх взаємодію в уражених районах із метою прийняття більш обґрунтованих рішень.	3.2. Кількість переглянутих НПД/СРПД/РПД, у яких відображені знання про рушійні сили ОДЗП і їх взаємодію, а також взаємодію між зміною клімату та біорізноманіттям.
3.Д. Поповнення знань про взаємозв'язок між адаптацією до змін клімату, пом'якшенням наслідків посух і відновленням деградованих земель у вражених районах із метою розроблення інструментів, які полегшують прийняття рішень.	
3.Е. Створення на глобальному, регіональному, субрегіональному та національному рівнях, для	

допомоги органам влади та кінцевим користувачам, ефективних систем передачі знань, включаючи традиційні знання, що дозволяють, зокрема, виявляти та поширювати передову практику та успішний досвід.	
3.F. Залучення науково-технічних мереж і установ, що мають відношення до вирішення проблем опустелювання / деградації земель і посух, до надання підтримки впровадженню Конвенції	3.5. Кількість науково-технічних мереж, установ або науковців, залучених до досліджень, визначених Конференцією Сторін (на національному рівні не використовується)

Оперативна ціль IV. Нарощування потенціалу

Оперативною ціллю IV передбачені 2 кінцеві результати та 1 індикатор для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії на національному рівні:

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
4.A. Упровадження країнами, в яких була проведена самооцінка національного потенціалу, розроблених за її результатами планів дій із розвитку необхідного потенціалу на індивідуальному, інституційному та системному рівнях із метою вирішення проблем опустелювання/деградації земель і посух на рівні країн і на місцях	4.1. Кількість країн, субрегіональних і регіональних суб'єктів звітування, що здійснюють заходи з нарощування потенціалу для боротьби з ОДЗП на основі самооцінки національного потенціалу (далі – СОНП) або інших методологій чи засобів
4.B. Проведення країнами, в яких оцінка потреб у нарощуванні потенціалу ще не проводилася, відповідних оцінок, спрямованих на виявлення загальнонаціональних і місцевих потреб у потенціалі для розв'язання проблем опустелювання/деградації земель і посух	

Оперативна ціль V. Фінансування та передача технологій

Оперативною ціллю V передбачені 5 кінцевих результатів і 3 індикатори

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
5.A. Розроблення в уражених країнах – сторонах Конвенції комплексних інвестиційних програм для залучення національних, двосторонніх і багатосторонніх ресурсів із метою підвищення ефективності та дієвості заходів, які вживаються	5.1. Кількість уражених країн – Сторін Конвенції, субрегіональних і регіональних суб'єктів, у яких рамкові інвестиційні програми, створені з урахуванням розробленої Глобальним механізмом інтегрованої фінансової стратегії, або інших таких стратегій, відображають практику залучення національних, двосторонніх і багатосторонніх ресурсів на боротьбу з ОДЗП
5.B. Своєчасне виділення розвиненими країнами – Сторонами Конвенції суттєвих, адекватних і передбачуваних фінансових ресурсів на підтримку внутрішньодержавних ініціатив із запобігання процесу опустелювання/деградації земель і	5.2. Обсяги фінансових ресурсів, що надаються розвиненими країнами – Сторонами Конвенції для боротьби з ОДЗП (використовується для звітування лише розвиненими

<p>пом'якшення наслідків посух</p>	<p>країнами).</p>
<p>5.С. Нарощування Сторонами зусиль для мобілізації фінансових ресурсів по лінії Міжнародних фінансових установ, механізмів і фондів, включаючи ГЕФ, шляхом привернення уваги керівних органів цих установ до актуальних проблем Конвенції та сталого землекористування</p>	<p>5.3. Ступінь адекватності, своєчасності та передбачуваності надання фінансових ресурсів розвиненими країнами – Сторонами Конвенції для боротьби з ОДЗП</p>
<p>5.Д. Пошук інноваційних джерел і механізмів фінансування зусиль для боротьби з опустелюванням/деградацією земель і пом'якшення наслідків посух, включаючи приватний сектор, ринкові механізми, торгівлю, відповідні фонди та організації громадянського суспільства, інші механізми фінансування заходів із адаптації до змін клімату та пом'якшення їх наслідків, зі збереження та сталого використання біорізноманіття, боротьбі з голодом і бідністю.</p>	
<p>5.Е. Полегшення доступу уражених країн – Сторін Конвенції до технологій за рахунок адекватного, застосування дієвих економічних і політичних стимулів і технічної підтримки, зокрема в рамках співробітництва «Південь – Південь» і «Північ – Південь».</p>	<p>5.5. Обсяги фінансових ресурсів і види стимулів, які забезпечили можливості доступу до технологій ураженим країнам – Сторонам Конвенції.</p>

ОГЛЯД ГАЛУЗІ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

1. ОГЛЯД СИТУАЦІЇ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ, ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Завершується досить тривалий історичний період розвитку суспільства, що ґрунтувався на використанні природних ресурсів. Частина ресурсів, наприклад мінеральних, буде вичерпана, або стане важкодоступною, або з погіршеними властивостями. Частина природних ресурсів внаслідок антропогенного впливу вже сьогодні має змінені природні екологічні властивості. Якість і можливість їх прямого використання дедалі більше впливають на умови життєдіяльності людини. Все це примушує спрямовувати екологічну політику на розуміння довгострокових наслідків сьогоднішніх дій. На жаль, мало політиків розуміють ці наслідки або ж розуміють, але не посилюють природоохоронні заходи, тому що це призведе до прийняття рішень, орієнтованих не на сьогодні, а на віддалену перспективу, що в більшості випадків не збігається з інтересами великого бізнесу, зацікавленого в отриманні прибутку в найближчий час.

Розвиток суспільства багато економістів розглядають за кількома можливими сценаріями:

1. Консервативний – пошуки нових видів ресурсів, які можуть забезпечити зростання ВВП.

2. Технологічний – використання ефективних технологій, які сприяють зростанню ВВП і не пов'язують його з використанням ресурсів.

3. Соціальний – не передбачається забезпечення особистих благ людини від зростання ВВП.

На жаль, у світі немає підтверджених фактів, що об'єми використання ресурсів скорочуються, а ВВП зростає. Прибутки компаній також залежать від обсягів продажу товарів і послуг. Через це й рекламні агенції формують особистість у рамках споживання.

Світова громадськість визнала, що за існуючих програм розвитку не уникнути катастрофи, пов'язаної з вичерпністю ресурсів і погіршенням їхніх природних властивостей. Розробляють різні можливі механізми її відтермінування та пом'якшення. У 1992 р. у Ріо-де-Жанейро на конференції ООН був прийнятий «Порядок денний на ХХІ століття». В ньому визначена головна парадигма світового розвитку – збалансований економічний, соціальний і екологічний розвиток, який в останніх документах країн Європейського Союзу визначений як збалансований просторовий розвиток. Водночас були прийняті й три відомі глобальні конвенції.

Упровадження Порядку денного та конвенцій сьогодні значною мірою знаходиться не в сфері науки, а в сфері суспільства, соціуму, в організації та, головне, отриманні результатів законодавчої діяльності.

Моніторинг глобальних конвенцій і руху суспільства в напрямі збалансованого просторового розвитку,

результати якого публікуються у формі звітів (в Україні – Національні доповіді про стан навколишнього середовища), дає підстави констатувати як успіхи, так і невдачі щодо окремих цілей, сформованих у Порядку денному. Але, зважаючи на ту критичну межу, якої людство досягло у відносинах із природою, відмова від подібних зусиль призведе лише до зростання навантажень на компоненти природи, посилення викликів і ризиків. Ілюстрацією до останньої тези можуть стати висновки четвертого звіту Конвенції про охорону біологічного різноманіття (КБР), в якому зазначається, що окремі цілі Стратегічного плану в галузі збереження та сталого використання біорізноманіття, зокрема збереження не менш ніж 17% суходолу та внутрішніх вод, не будуть, за всіма ознаками, виконані в установлений термін (до 2020 р.) і що стан біорізноманіття продовжуватиме погіршуватись¹.

Незважаючи на зусилля науковців, громадськості та прийняття відповідних рішень ООН із збереження навколишнього середовища і на світовому рівні, й в Україні, простежуються негативні тенденції щодо наслідків взаємодії суспільства та природи, зокрема:

- розширення ареалів впливу людини на компоненти природи та перехід від локального до регіонального впливу;

- збільшення частоти порушень механізмів саморегуляції та відновлення рівноваги в природному середовищі, його екологічних функцій;

- втрата природних властивостей компонентів природи, що значною мірою впливає на умови життя людей;

- помітне збільшення впливу регіональних змін клімату, що проявляється в змінах температурного режиму та режиму зволоженості, збільшенні частоти прояву несприятливих природних процесів і явищ;

- локальне й регіональне забруднення територій, особливо в промислових регіонах і міських поселеннях;

- вичерпання більшістю природних ландшафтів своїх ресурсів у самовідновленні й саморегулюванні біохімічних процесів.

Викладене дає підстави стверджувати, що населення в Україні проживає в значно зміненому природному середовищі – змінені кліматичні й біотичні параметри, рельєф, ґрунтовий покрив, ландшафти, склад атмосферного повітря тощо. Природа, як умова існування й розвитку суспільства, є постійно змінюваною реальністю, адже людина для задоволення своїх матеріальних і духовних потреб дедалі інтенсивніше використовує природні ресурси.

У процесі так званої ринкової економіки використання природних ресурсів стало засобом збагачення окремих груп людей, які привласнили основні галузі виробництва, спроможні навіть за високого рівня зношеності основних фондів виробництва давати прибутки.

На жаль, у багатьох випадках залишаються старі постулати розвитку суспільства – брати більше ресурсів, інтенсивніше й швидше їх використовувати.

¹ Global Biodiversity Outlook [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://s3-ap-northeast%lamazonaws.com/apl-www-docs/gbo4/gbo4-en.pdf>

2. ТЕНДЕНЦІЇ В СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ (ЗА ПІДГАЛУЗЯМИ)

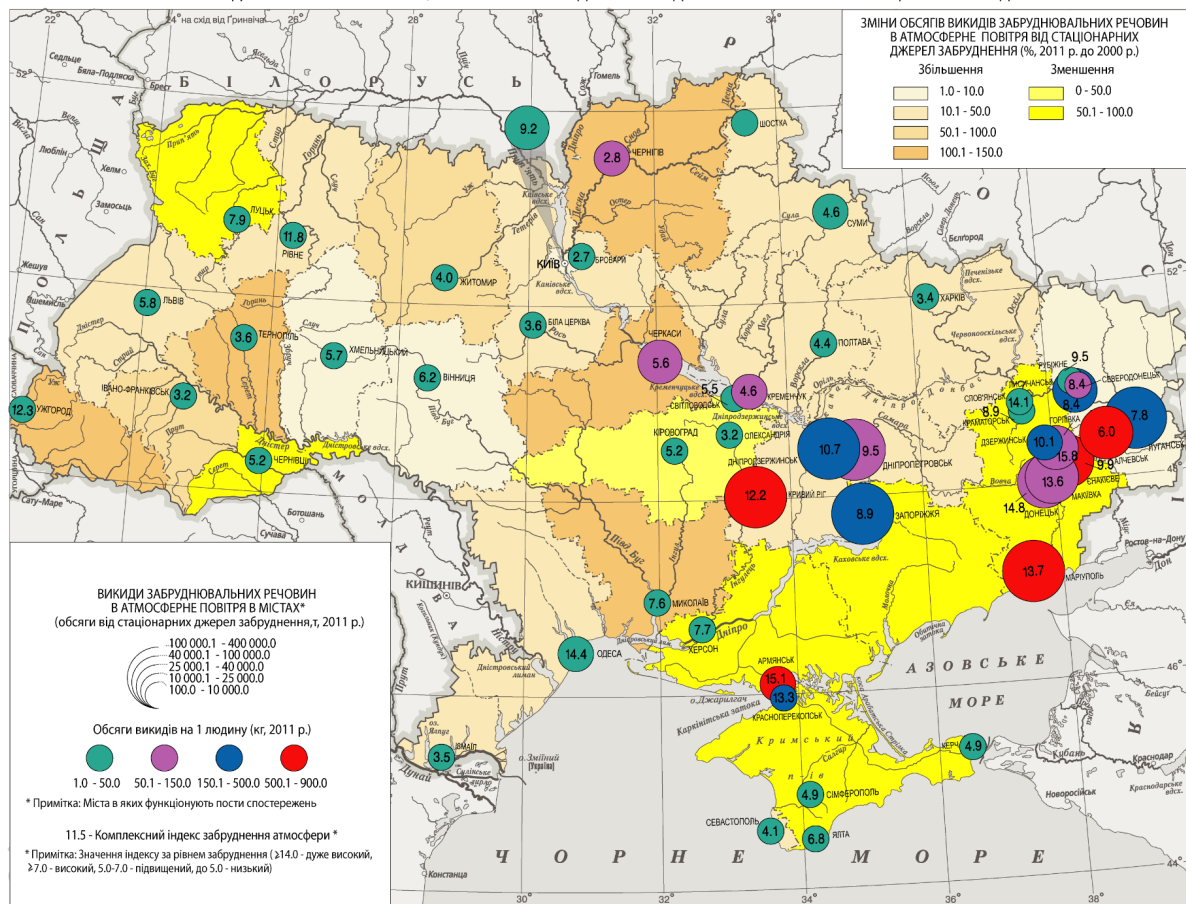
Збереження, охорона атмосферного повітря та кліматична політика

Атмосферне повітря, як і поверхневі води, є найбільш динамічним компонентом природи, стан якого постійно змінюється. Крім природних чинників, на його стан впливає господарська діяльність людини. Щороку в атмосферне повітря викидається значна кількість забруднюючих речовин. На одну людину за рік їх припадає близько 150 кг. Майже 65% забруднюючих речовин припадає на стаціонарні джерела забруднення

промислових підприємств (рис. 1). У більшості областей України відбувається збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Основними забруднювачами повітря є підприємства, що мають велику зношеність основних фондів виробництва. Це насамперед підприємства переробної, добувної та металургійної промисловості. Вони здійснюють близько 40% усіх викидів.

УКРАЇНА. МОЖЛИВІ ЗМІНИ У ЗДОРОВ'І НАСЕЛЕННЯ МІСТ, СПРИЧИНЕНІ ВИКИДАМИ ЗАБРУДНЮВАЛЬНИХ РЕЧОВИН СТАЦІОНАРНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ

Укладач Л.Г. Руденко

Рис. 1. Україна. Ймовірні зміни в здоров'ї населення міст, спричинені викидами забруднюючих речовин стаціонарними джерелами

Укладач Л. Г. Руденко

Як і раніше, за спостереженнями Держкомгідромету, в багатьох містах спостерігається значне перевищення середньодобових гранично допустимих концентрацій діоксину, азоту, формальдегіду, фенолу, оксиду вуглецю, оксиду азоту та інших забруднюючих домішок.

У Законі України «Про основні засади (стратегії) державної економічної політики України на період до 2020 року» (№ 2818-VI від 21.XII.2012 р.) сформульована державна політика стосовно охорони атмосферного повітря. Разом із тим відчутних змін у поліпшенні стану атмосферного повітря немає. Вже кілька років не оновлюється Кліматична програма, не здійснюється дієвий

моніторинг, не переглянуті нормативи вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах під час виробництва певних категорій транспортних засобів, не відпрацьовані можливі заходи в сфері адаптації до змін клімату. Чинна законодавча та нормативно-правова база потребує вдосконалення цілої низки нормативно-правових актів і порядку видачі дозволів на викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря, створення та функціонування системи торгівлі викидами та нормативно-правових актів щодо порядку організації та проведення моніторингу антропогенних парникових газів тощо.

Збереження, охорона та раціональне використання водних ресурсів

Україна має низьку водозабезпеченість. Водні ресурси представлені переважно місцевим річковим стоком. У поверхневі водні об'єкти продовжують скидати стічні води (близько 8 км³), серед яких третина – забруднені. Найбільше забруднених вод, як і раніше, скидають у Дніпропетровській, Луганській, Донецькій і Одеській областях – майже 75% усього їх обсягу. Протягом останніх десяти років зменшилась сумарна потужність очисних споруд. Централізованими системами каналізації не оснащені 12 міст, 345 селищ міського типу, 95% сільських поселень. У багатьох поселеннях очисні каналізаційні споруди не оновлюються, є неефективними. Внаслідок цього у водойми потрапляє щодоби майже 12 тис. м³ неочищених стічних вод, що негативно впливає на якість поверхневих вод (рис. 2).

У державі зберігається тенденція до погіршення екологічного стану водойм за санітарно-хімічними та санітарно-мікробіологічними показниками.

Зменшення рівня промислового виробництва за останні 10 років, відповідно, й скорочення обсягів використання водних ресурсів, не призвело до поліпшення якості поверхневих вод. Низьку якість формують такі чинники:

– застарілість і зношеність основних фондів систем водовідведення, неефективна робота очисних споруд і каналізаційних мереж і промислових підприємств;

– стала тенденція до значного забруднення водних об'єктів внаслідок невпорядкованого відведення стічних вод від населених пунктів і промислових підприємств;

– значні обсяги скидання неочищених і недостатньо очищених стічних вод у загальне відведення;

– інтенсивна та нерегульована забудова водоохоронних зон і прибережних смуг водних об'єктів;

– деградація малих річок і водотоків внаслідок інтенсивної господарської діяльності.

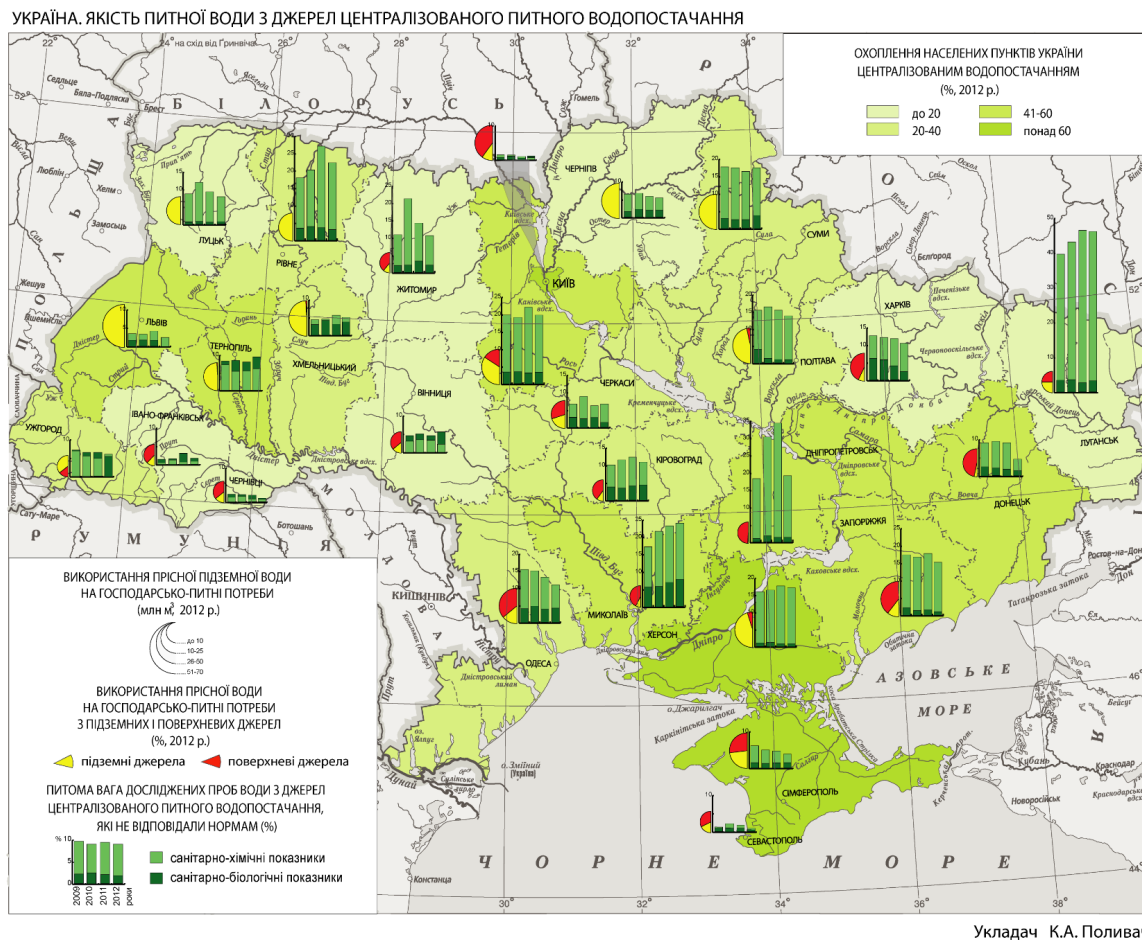

Рис. 2. Україна. Якість питної води з джерел централізованого питного водопостачання
Укладач К. А. Поливач

Надмірне технологічне навантаження на водні екосистеми погіршує їх гідохімічні, гідробіологічні та гідроморфологічні показники (рис. 2).

Мешканці понад 1200 сільських населених пунктів через природні та технологічні причини не мають гарантованих джерел водопостачання і користуються привізною водою (рис. 3).

Згідно зі згаданим вище законом, управлінським структурам і громадам слід активно працювати зокрема щодо вирішення таких питань:

- реконструкції наявних і будівництва нових очисних споруд;
- забезпечення санітарно-гігієнічних вимог до якості поверхневих вод;

– перегляду нормативів якості поверхневих вод;

– впровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом і т. ін.

За останні 10 років структура земельного фонду України значно змінилася за рахунок зменшення площі сільськогосподарських угідь, у тому числі орних земель. Вилучення цих земель здійснювалося з метою створення лісових насаджень, сіножатей, відведення земель для несільськогосподарського використання тощо. Разом із тим сільськогосподарська освоєність земель залишається найвищою серед країн Європи.

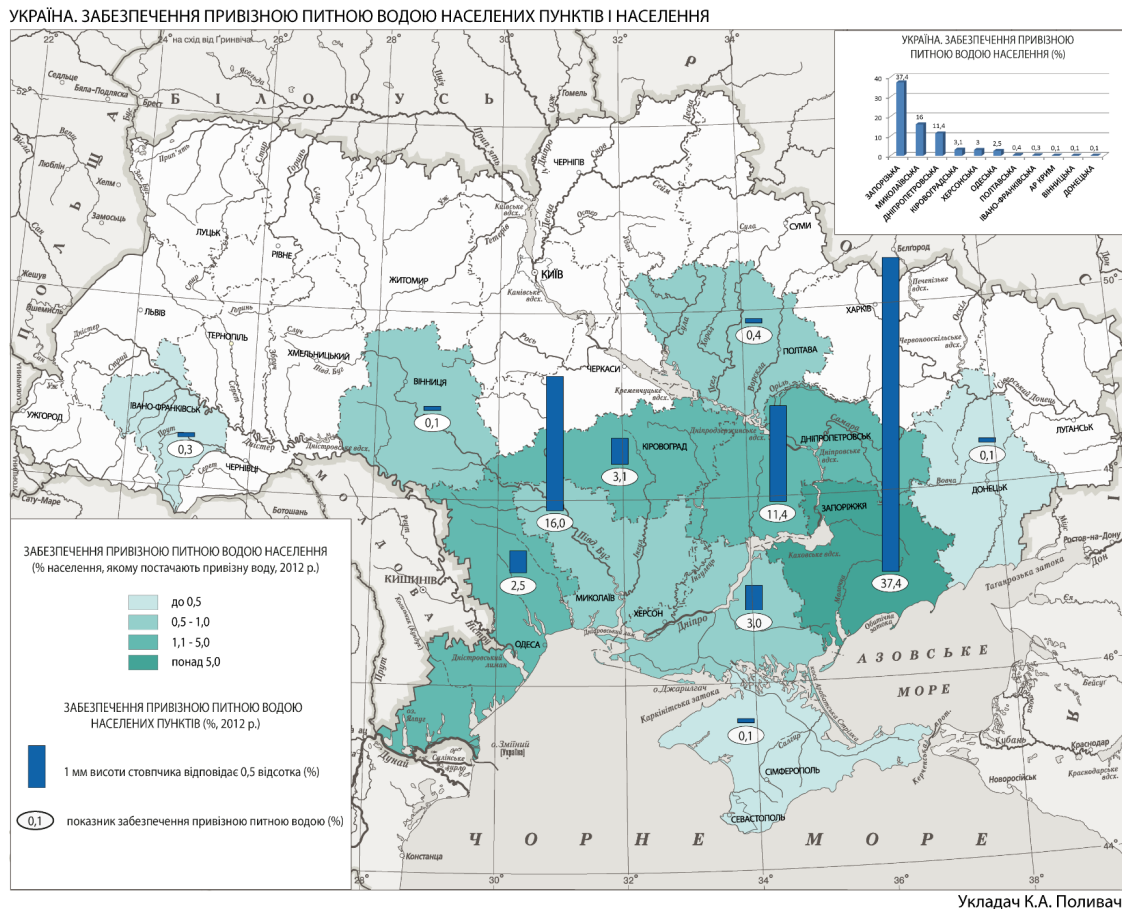

Рис. 3. Україна. Забезпечення привізною питною водою населених пунктів і населення
Укладач К. А. Поливач

Збереження, охорона та раціональне використання земельних ресурсів

Водночас темпи можливого досягнення структури земель, що передбачається на 2020 р., є недостатніми, а за деякими роками й призупинялися.

За останнє десятиріччя зросли темпи деградації ґрунтів: триває розвиток ерозійних процесів, фізична деградація ґрунтів і забруднення залишками пестицидів; відбувається втрата гумусу й поживних речовин, їх засолення та осолонцювання, зміна кислотно-лужних

умов. Значні площі ґрунтового покриву радіоактивно забруднені. Це зумовлює стан ґрунтів, близький до критичного (рис. 4).

Слід зазначити, що з різних причин не виконані заплановані заходи, спрямовані на охорону земель. Фінансування заходів із уже затверджених програм було недостатнім (у межах 13–15%).

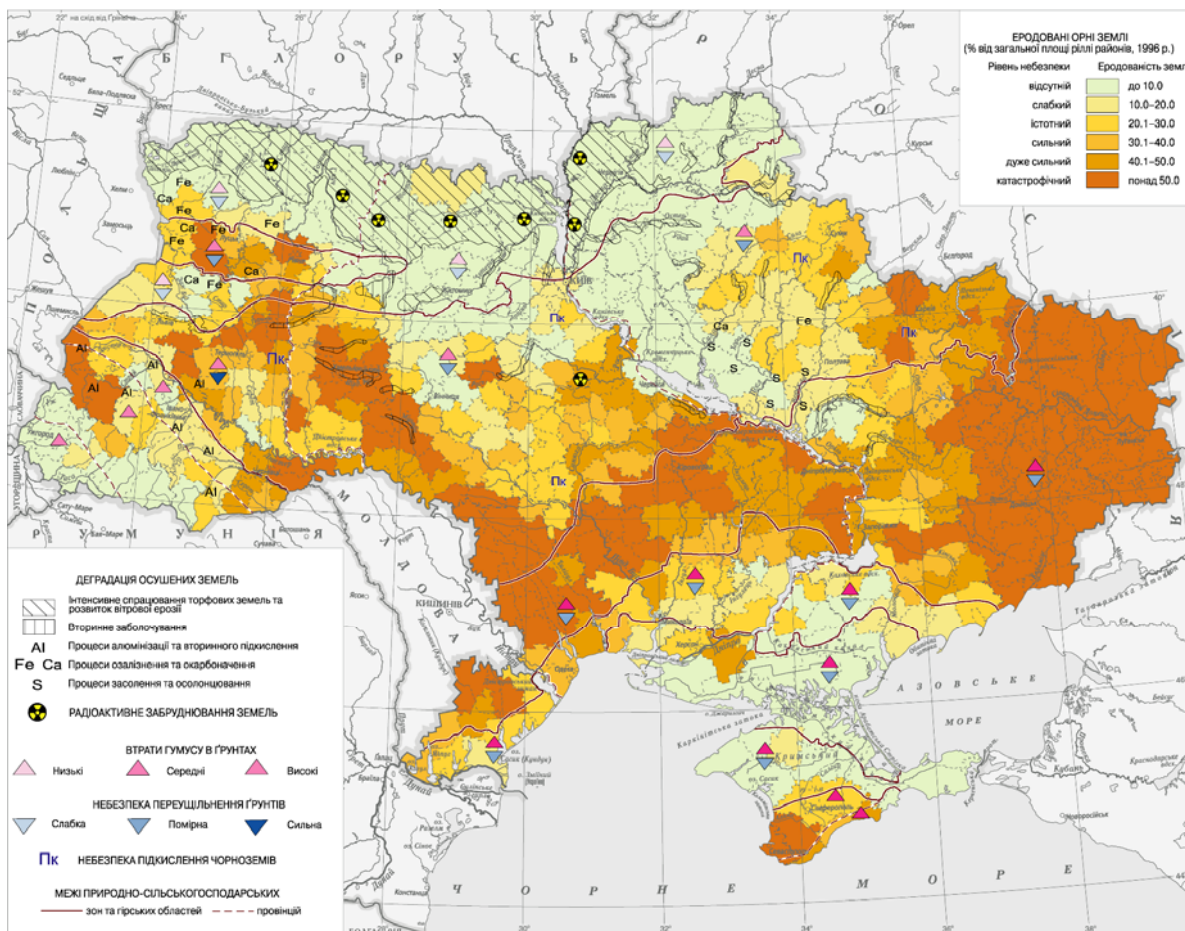

Рис. 4. Україна. Деградація ґрунтів (Національний атлас України, 2007)

Збереження, раціональне використання та охорона об'єктів рослинного й тваринного світу, природно-заповідного фонду, біотичного та ландшафтного різноманіття

Розташування території України в межах чотирьох природних зон і наявність двох гірських систем забезпечили багатство ландшафтного та біорізноманіття. Саме воно є важливою умовою підтримки життєдіяльності людини та інших живих організмів.

Загрозою для ландшафтного та біорізноманіття є:

- неконтрольоване використання лісових ресурсів;
- необґрунтоване сільськогосподарське використання степових ландшафтів;
- забруднення різного типу;
- знищення різними шляхами природного середовища існування живих організмів, особливо зменшення водно-болотних угідь;

- поява інвазійних видів рослин;
- непродумана заміна місцевих сортів і форм селекційними сортами та гібридами;
- створення монокультур у лісових системах.

Важливим заходом для збереження ландшафтного й біорізноманіття є Загальнодержавна програма формування екологічної мережі на 2000–2015 рр. На жаль, до цього часу регіональні схеми екомережі розроблені та затверджені не в усіх областях України. Немає їх зведеної схеми на державному рівні.

Останніми роками приділяється більше уваги формуванню мережі природно-заповідного фонду (ПЗФ). Протягом 2010–2012 рр. площа

заповідності території держави зросла на 0,65% (382,97 тис. га). За перспективним планами в 2015 р. загальна площа ПЗФ має досягти 6277 тис. га. Проводяться роботи зі створення нових територій і об'єктів ПЗФ у 11 областях, розробляють проекти створення чотирьох національних парків загальною площею близько 450 тис. га (Нижньодніпровський, Соколині гори, Дніпровсько-Деснянське міжріччя, Чорнобильський радіоекологічний біосферний заповідник) і матеріали для виділення перспективних водно-болотних угідь. Приділяється увага визначенню

об'єктів – кандидатів Смарагдової мережі Європи. В 2009 р. опубліковані 2 томи Червоної книги України (Рослинний і Тваринний світ). У цьому ж році опубліковано перше видання Зеленої книги.

На перспективу важливими залишаються розробка та затвердження схеми екологічної мережі, розроблення кадастру основних типів ландшафтів України, укладання й видання ландшафтної карти держави в масштабі 1 : 500000.

Збереження надр і раціональне надрокористування

Останніми роками акцентована увага на досягненні максимально можливого рівня забезпеченості розвитку економіки власними мінеральними та паливно-енергетичними ресурсами. В надрах України зосереджений широкий спектр корисних копалин, зокрема: залізних і марганцевих руд, сірки самородної, солі кухонної, солі калійної, титанових руд, цирконію, графіту, каоліну, глини для вогнетривів, флюсової сировини, нафти, газу, кам'яного вугілля.

Гострою проблемою є невирішені питання складування відходів при переробці руд, яких накопичено в районах їх видобування майже 36 млрд м³. Докорінному перегляду підлягають технології комплексного використання

різної сировини. Як і раніше, в багатьох випадках основна увага приділяється вилученню одного або кількох компонентів, інше йде у відвали. Не вирішуються належним чином і питання рекультивациі порушених територій, що значною мірою впливає на стан ландшафтного й біорізноманіття. Підприємства гірничодобувної промисловості є одними з найбільших забруднювачів довкілля.

Стратегічним напрямом у раціональному надрокористуванні має стати пріоритет екологічної безпеки та обов'язковість дотримання екологічних стандартів і нормативів щодо охорони природи та використання природних ресурсів.

Екологічна безпека та дозвільно-ліцензійна діяльність

Іноді вважають, що питання екологічної безпеки можна вирішити прийняттям відповідних законів і програм. Проте основна проблема полягає в забезпеченні їх дотримання, виконання.

Сьогодні є потреба в запровадженні чіткого контролю за дотриманням нормативів у природокористуванні та охороні компонентів природи, опрацюванні заходів із виявлення та усунення загроз їх деградації, впровадження на підприємствах екологічно безпечних технологій, утримання на контролі стану виконання

програм, спрямованих на збереження ландшафтного та біорізноманіття. Важливим є дотримання екологічних вимог у процесі здійснення різних видів територіального планування, застосування засобів захисту рослин, внесення добрив і різних препаратів тощо.

В українському законодавстві не прописано чіткого переліку ліцензій, спрямованих на поліпшення екологічного стану компонентів природи і територій загалом. Переважна більшість таких ліцензій знаходиться в сфері відповідальності Міністерства

екології та природних ресурсів: пошук (розвідка) і видобування корисних копалин; збирання, заготівля окремих видів відходів як вторинної сировини; поводження з небезпечними відходами тощо. Кожен вид господарювання, пов'язаний із природними ресурсами, має здійснюватися на основі ліцензій, у

яких прописані певні види робіт, на які видається дозвіл.

Без сумніву, складні процеси ліцензування потребують удосконалення як підходів до організації контролю за видом діяльності, так і форми їх здійснення та контролю за основними вимогами.

Моніторинг навколишнього природного середовища

Сьогодні немає визначеної на постійній основі установи, що відповідає б за моніторинг навколишнього природного середовища. Існує розпорошеність, а значною мірою і неузгодженість спостережень (за часом, за показниками, за нормативами й т. ін.), які здійснюють установи: Міністерство екології та природних ресурсів, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство аграрної політики та продовольства, Державний комітет

водного господарства, Держкомлісгосп, Державна служба з надзвичайних ситуацій, Гідрометслужба, Держгеологія. Не відпрацьована мережа об'єктів спостережень за станом компонентів природи, відсутні узгоджені методичні підходи до відбору та оброблення показників спостережень, їх узагальнень.

Очевидною є необхідність продовження цільових робіт щодо реалізації Положення про державну систему моніторингу довкілля.

3.1 ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ НА ПОЛІПШЕННЯ СТАНУ ДОВКІЛЛЯ

Державне управління в сфері природокористування та збереження властивостей компонентів природи є неідеальним і малоефективним. Значною перешкодою в здійсненні дієвої екологічної політики в галузі природоохоронної діяльності є політична нестабільність у державі, призначення на керівні посади Міністерства екології та природних ресурсів політиків, а не фахівців.

Прийняті закони, законодавчі акти та відповідні програми, що стосуються природоохоронних заходів, нерідко мають декларативний характер і недостатньо фінансуються. Організація виконання та фінансування окремих проектів спирається на кулуарні рішення, без урахування думки громадськості та науковців.

Міжнародні зобов'язання України та міжнародна технічна допомога залишаються визначальним важелем запровадження сучасних підходів до

управління довкіллям на всіх рівнях, збереження унікальних і типових екосистем, біорізноманіття, контролю за дотриманням екологічних стандартів. У цьому аспекті позитивним чинником має стати підписана Угода про асоціацію між Україною та ЄС, що передбачає імплементацію в українському законодавстві кількох директив ЄС (наприклад, про оцінку впливу проектів і програм на довкілля, якість атмосферного повітря тощо).

Без сумніву, в державі настала потреба глибокого реформування природоохоронної галузі. виправдовувати бездіяльність у сфері природокористування політики намагаються посиленнями на кризовий стан економіки та події на Донбасі. Такий шлях веде до ще більшого погіршення природних властивостей компонентів природи, а отже – до погіршення умов життєдіяльності населення.

3.2 НАСЛІДКИ ВЗАЄМОДІЇ СУСПІЛЬСТВА ТА ПРИРОДИ В УКРАЇНІ

Непродумані дії людини в процесі ресурсокористування призвели до загальновідомих негативних наслідків світового масштабу, що проявились у стані компонентів природи: зміні їх екологічних природних властивостей, збідненні видового складу флори та фауни, порушенні функціонування природних екосистем, скороченні площ із високим рівнем ландшафтного та біотичного різноманіття, зменшенні запасів корисних копалин, водних і лісових ресурсів, деградації земель, забрудненні атмосферного повітря, екологічних кризах.

Унаслідок інтенсивного природокористування в Україні всі зазначені наслідки, без сумніву, проявились, що значною мірою пов'язано з проблемами законодавчої діяльності, екологічної політики, управління

розвитком регіонів, екологічної освіти та свідомості, з відсутністю наскрізного міжсекторального підходу в регулюванні економічних і соціальних процесів із орієнтацією на екологічну складову^{2,3}.

Інтенсивне використання території сучасної України призвело до докорінних змін природних ландшафтів (рис. 5).

Слід пам'ятати, що природа – не ресурс, а фундамент життя, домівка біоти, яка вибудована самою біотою, і людина в ній займає свою нішу. Порушуючи цей фундамент, разом із тим і спільну домівку, знищуючи живі організми або витісняючи їх (у заповідники, заказники), порушуючи їх природні угруповання та ритм життя, людина прискорює наближення кінця свого існування.

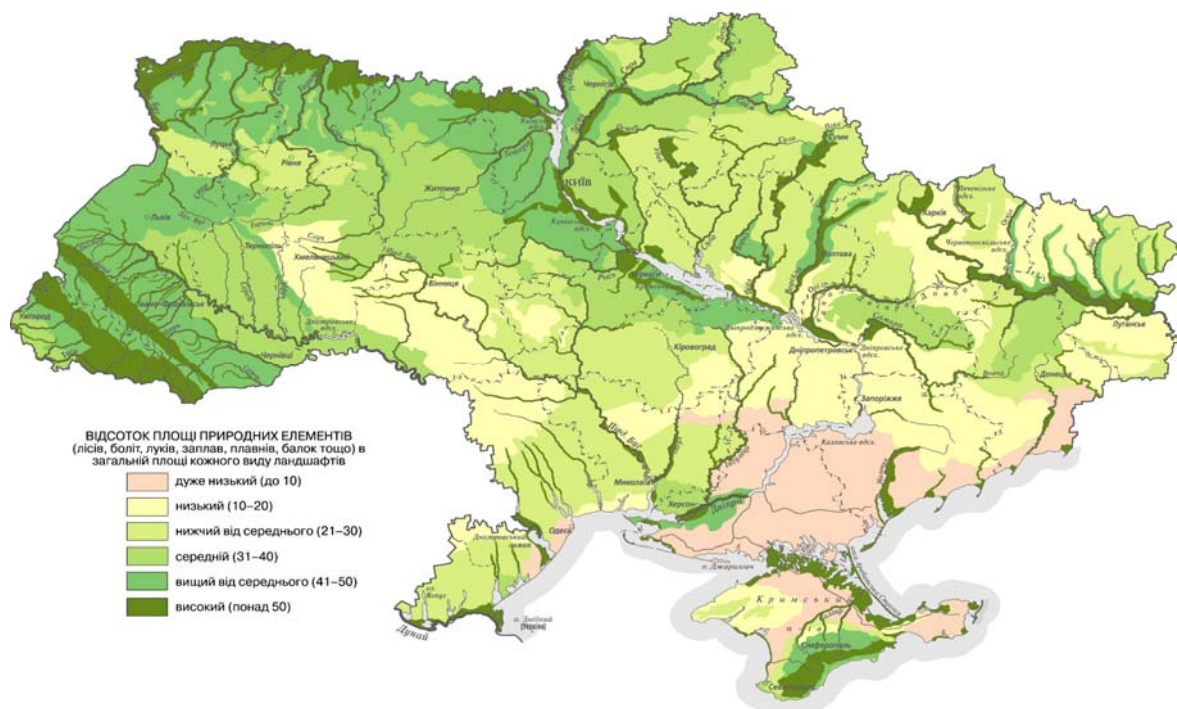

Рис. 5 Стан сучасних ландшафтів (Національний атлас України, 2007)

² Україна. Основні тенденції взаємодії суспільства і природи у XX ст. (географічний аспект) / за ред. Л. Г. Руденка. – К.: Академперіодика, 2005. – 320 с.

³ Стан виконання в Україні положень «Порядку денного на XXI ст.» (2002–2012 рр.)/за ред. Л. Г. Руденка. – К.: Академперіодика, 2014. – 359 с.

МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ ГАЛУЗЕВОГО АНАЛІЗУ

1. Для проведення детального галузевого аналізу в кожній галузі виділяються підгалузі.

2. Для кожної підгалузі проводяться SWOT-аналіз і аналіз прогалин галузевої політики, законодавчих актів, програм і планів відповідного міністерства з метою підготовки рекомендацій щодо їх удосконалення відповідно до положень Конвенції Ріо.

Положення Конвенцій Ріо відображені як у текстах самих конвенцій, так і в протоколах, стратегіях і планах конвенцій, а також у рішеннях конференцій сторін і рекомендаціях міжнародних організацій щодо певних аспектів діяльності в рамках конвенцій. Зокрема:

1) Конвенція про охорону біологічного різноманіття. У 2010 р. на 10-й Конференції сторін був затверджений *Стратегічний план щодо біорізноманіття (2011-2020)*, який містить цілі Аіті щодо біорізноманіття.

2) Рамкова конвенція ООН про зміну клімату. Розроблені рекомендації ПРООН щодо зменшення викидів у довкілля та розроблення стратегій розвитку, які не мають наслідків для клімату. Розроблені рекомендації ОЕСР щодо застосування СЕО. 11 грудня 1997 р. у м. Кіото на 1-й Конференції сторін щодо зміни клімату для досягнення кінцевої мети Конвенції був прийнятий Кіотський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату.

3) Конвенція про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання. Втілення положень конвенції переважно спирається на *10-річну стратегію (2008-2018)*.

3. SWOT-аналіз

SWOT-аналіз полягає в розділенні чинників галузевої політики на чотири категорії: сильні (Strengths) і слабкі сторони (Weaknesses) галузевої політики; можливості (Opportunities), які відкриваються внаслідок реалізації галузевої політики; загрози (Threats), які заважають реалізації галузевої політики. Результати аналізу представляють у вигляді таблиці:

	Позитивний вплив	Негативний вплив
Внутрішнє середовище	Strengths (сильні сторони)	Weaknesses (слабкі сторони)
Зовнішнє середовище	Opportunities (можливості)	Threats (загрози)

У контексті інтеграції положень Конвенцій Ріо в національну політику України:

сильні сторони – це узагальнений опис тих положень Конвенцій Ріо, які уже інтегровані в політику, програми та плани відповідного галузевого міністерства, а також у законодавчі акти, за розроблення яких відповідає це міністерство;

слабкі сторони – це узагальнений опис тих положень Конвенцій Ріо, які ще не інтегровані в політику, програми та плани відповідного галузевого міністерства, а також у законодавчі акти, за розроблення яких відповідає це міністерство;

можливості – це зовнішні аспекти, які можна було б використати для інтеграції положень Конвенцій Ріо в національну політику України;

загрози – це будь-які процеси або явища, зовнішні обмеження, які перешкоджають руху в напрямі інтеграції положень Конвенцій Ріо в національну політику України.

4. Аналіз прогалин

Аналіз прогалин (gap-аналіз) – метод аналізу первинної інформації, що вивчає стратегічне розходження між реальним і бажаним результатом. Аналіз прогалин галузевої політики – це порівняння фактичної реалізації галузевої політики, програм, планів, законодавства з положеннями та/або стратегічними цілями Конвенцій Ріо.

Результати аналізу прогалин відповідної галузевої політики теж представляють у вигляді, в якому:

положення та/або стратегічні цілі конвенції – це основні конкретні вимоги Конвенції Ріо, які необхідно інтегрувати в національну політику. Експерт на основі свого досвіду обирає основні положення Конвенцій Ріо, інтеграція яких є найбільш актуальною, доцільною та можливою, і саме для цих вимог визначає прогалини;

нормативно-правові акти, галузеві плани та програми – це аналіз того, наскільки відповідне положення Конвенції Ріо інтегроване в національну політику України (*аналіз того, що зроблено*). В цьому стовпчику експерт вказує, як відповідне положення відповідної Конвенції Ріо відображене в політиці, програмах і планах відповідного галузевого міністерства, в законодавчих актах, за розроблення яких відповідає це міністерство;

прогалина – це аналіз того, наскільки ситуація у відповідній галузевій політиці (планах, програмах, законодавстві) України відрізняється від конкретної вимоги Конвенції Ріо (*аналіз того, що необхідно зробити*);

рекомендація – це пропозиція експерта щодо внесення змін у конкретну стратегію галузевої політики, план, програму або законодавчий акт

щодо врахування відповідного положення Конвенції Ріо (*пропозиція, що саме необхідно зробити*).

5. Загальні висновки та рекомендації

Результати SWOT-аналізу та аналізу прогалин узагальнюються. На основі цих результатів експерт робить висновки щодо інтеграції положень Конвенцій Ріо в галузеву політику.

Експерт також надає **загальні рекомендації** щодо інтеграції Конвенцій Ріо в галузеву політику на основі узагальнення рекомендацій, представлених в аналізі прогалин.

6. Проведення експертного огляду галузевих аналізів.

Експертна оцінка галузевих аналізів має ґрунтуватися, в першу чергу, на оцінці виконання технічного завдання, яке використовувалося для проведення галузевих аналізів. Технічне завдання містить наступні пункти:

- Підготовка переліку аспектів галузевої політики, законодавства, програм і пов'язаних із ними планів дій для відповідного міністерства та відповідних державних органів, підпорядкованих цьому міністерству.

- Визначення групи національних експертів (принаймні 5) для експертної оцінки галузевого аналізу та пов'язаних із ним рекомендацій.

- Проведення SWOT-аналізу сильних і слабких сторін і Gap-аналізу (аналізу прогалин) відповідних галузевих політик, програм, планів і/або законодавчих актів із метою підготовки рекомендацій із їх удосконалення відповідно до положень Конвенцій Ріо.

- Забезпечення високої оцінки якості аналізів SWOT і Gap за шкалою від 1 до 9 щонайменше 10-ма рецензентами.

Процес експертної оцінки полягає у вивченні проектів звітів щодо якості, з наданням коментарів, які стосуються виключно змістовної частини, а не стилю або граматики.

Рецензент має:

- Ознайомитися з галузевим аналізом.

- Надати конкретні зауваження та коментарі до галузевого аналізу.

- Узагальнити свої зауваження щодо галузевого аналізу у висновках (не більше 1 стор.).

- Оцінити якість галузевого аналізу відповідно до переліку критеріїв оцінки.

1) Чи всі основні напрями діяльності відповідного галузевого міністерства та підпорядкованих йому державних органів представлені в звіті?

2) Чи проаналізовані основні галузеві законодавчі акти, програми та плани дій відповідного міністерства?

3) Чи використані коректні дані та інформація?

4) Наскільки ретельно проведений SWOT-аналіз у галузі в контексті Конвенцій Ріо?

5) Наскільки ретельно та ґрунтовно проведений Гар-аналізу (аналіз прогалин) відповідної галузевої політики та законодавчих актів за кожною Конвенцією Ріо?

6) Наскільки ретельно та ґрунтовно проведений аналіз прогалин галузевих програм і планів за кожною Конвенцією Ріо?

7) Чи охоплюють SWOT-аналіз і аналіз прогалин усі пріоритети галузевої політики, особливо щодо зміцнення системи державного управління?

8) Наскільки вагомими та реалістичними є надані рекомендації з інтеграції Конвенцій Ріо в галузеву політику?

9) Наскільки надані в звіті рекомендації враховують вимоги Конвенцій Ріо?

- Для оцінки аналізів галузевої політики запропоновано застосувати 9-бальну систему (1 – надзвичайно якісно, 2 – дуже якісно, 3 – відмінно, 4 – дуже добре, 5 – добре, 6 – відносно добре, 7 – задовільно, 8 – низька якість, 9 – дуже низька якість). У разі наявності балів оцінки 6, 7, 8 і 9 необхідно дати стисле пояснення, чим обумовлена така оцінка.

- Надати свої рекомендації та пропозиції щодо внесення змін у відповідну галузеву політику, якщо такі рекомендації та пропозиції з'являться в рецензента в процесі оцінювання.

7. Експерт зобов'язаний урахувати зауваження, рекомендації та пропозиції кожного рецензента. Якщо експерт не погоджується із зауваженнями, рекомендаціями та пропозиціями рецензента, він має обґрунтувати свою незгоду.

**SWOT-АНАЛІЗ І GAP-АНАЛІЗ ПОЛІТИК,
ПРОГРАМ, ПЛАНІВ
І ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ
У ГАЛУЗІ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ
РЕСУРСІВ І ПІДГОТОВКА РЕКОМЕНДАЦІЙ
ЩОДО ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ ВІДПОВІДНО
ДО ПОЛОЖЕНЬ КОНВЕНЦІЙ РІО**

ПІДГАЛУЗЬ: ЗБЕРЕЖЕННЯ, ОХОРОНА АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ ТА КЛІМАТИЧНА ПОЛІТИКА

Таблиця 1. SWOT-аналіз.

1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Зменшення викидів і регулювання забруднення повітря внаслідок дії стаціонарних і пересувних джерел щодо різних джерел забруднення є суттєвим внеском у виконання Цільової задачі 8 (ЗУ «Про охорону атмосферного повітря» (від 1992.10.16, № 2707-ХІІ), «Про охорону атмосферного природного середовища» (від 26.06.91 № 1268-ХІІ), Стратегія (ЗУ від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI), НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р).</p>	<p>1. Слабке законодавче регулювання питань, пов'язаних зі зміною клімату. 2. Відсутність Національних планів адаптації до зміни клімату, які базуються на системних і комплексних наукових дослідженнях клімату України, негативно впливає на вирішення питань, спрямованих на зменшення прямого тиску на біорізноманіття, поліпшення статусу біорізноманіття, можливості збільшення вигід для всіх сторін від біорізноманіття та екосистемних послуг (Стратегічні цілі В, С, D). 3. Слабка інтегрованість механізмів оцінки та реагування на зміну клімату в галуzeвих політиках, плануванні</p>
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. Вдосконалення зазначеного законодавства в контексті врахування наслідків зміни клімату для збереження та відновлення різних типів екосистем. 2. Поглиблення кліматичних досліджень в Україні шляхом прийняття Загальнодержавної цільової Кліматичної програми України</p>	<p>1. Порушення законодавства через недостатньо високі штрафи, визначені в Кодексі про адміністративні правопорушення, отже – посилення тиску на біорізноманіття</p>
2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРОТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Зменшення викидів і регулювання забруднення повітря внаслідок дії стаціонарних і пересувних джерел щодо різних джерел забруднення є суттєвим внеском у виконання цільової задачі 8 (ЗУ «Про охорону атмосферного повітря» (від 1992.10.16, № 2707-ХІІ), «Про охорону навколишнього природного середовища» (від 26.06.91 № 1268-ХІІ), Стратегія (ЗУ від 21 грудня 2010 р. № 2818-</p>	<p>1. Слабке законодавче регулювання питань, пов'язаних зі зміною клімату (ЗУ «Про охорону атмосферного повітря» від 1992.10.16, № 2707-ХІІ). 2. Відсутність Національних та регіональних планів адаптації до зміни клімату та пом'якшення зміни клімату посилює небезпеку деградації земель і розвитку процесів опустелювання у південних регіонах України. 3. Відсутність економічних стимулів.</p>

<p>VI), НІПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р)</p>	<p>4. Низький рівень обізнаності з кореляційних зв'язків між викидами ПГ, зміною клімату та деградацією екосистем як депонуючого середовища</p>
<p>Можливості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вдосконалення зазначеного законодавства в урахуванні впливу можливих наслідків зміни клімату на процеси деградації земельних ресурсів. 2. Розроблення законодавчих інструментів, положень, процедур на основі поповнення знань про взаємозв'язок між адаптацією до зміни клімату, пом'якшенням наслідків посух і відновленням деградованих земель. 3. Затвердження Національного та регіональних планів адаптації до зміни клімату та пом'якшення зміни клімату. 4. Поглиблення кліматичних досліджень в Україні шляхом прийняття Загальнодержавної цільової Кліматичної програми 	<p>Загрози</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Порушення законодавства через недостатню високі штрафи, визначені в Кодексі про адміністративні правопорушення (від 07.12.1984 № 8073-X).
<p>3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ</p>	
<p>Сильні сторони</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Закони «Про охорону атмосферного повітря» (від 1992.10.16, № 2707-XII), «Про охорону навколишнього природного середовища» (від 26.06.91 № 1268-XII), Стратегія (ЗУ, від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI), НІПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р) певною мірою охоплюють питання зменшення забруднення повітря, зміни клімату. Розроблені в останні роки Стратегія та НІПД передбачають визначення до 2015 р. основних засад державної політики з адаптації до зміни клімату, розроблення та поетапне виконання національного плану заходів із пом'якшення наслідків зміни клімату та запобігання антропогенному впливу на зміну клімату на період до 2030 року, в тому числі в рамках реалізації механізмів Кіотського протоколу до РКЗК. 2. Підстава для поглиблення кліматичних досліджень в Україні шляхом прийняття Загальнодержавної цільової Кліматичної програми України. 3. Затверджений Національний план заходів із реалізації положень Кіотського протоколу до Конвенції (Розпорядження від 18 серпня 	<p>Слабкі сторони</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні акценти нормативно-правового забезпечення підгалузі зміщені на питання економічної вигоди від торгівлі квотами, меншою мірою – стимулюванню заходів щодо забезпечення якості поглиначів та накопичувачів ПГ. 2. Більшість заходів, які розробляються з метою адаптації до зміни клімату не базуються на результатах комплексних наукових досліджень клімату України. 3. Документи, що мають бути прийняті на виконання вимог Конвенції, залишаються проектами (Національний план адаптації до зміни клімату на період до 2020 року, Національний план заходів із пом'якшення зміни клімату та відповідні регіональні плани), отже заходи НІПД не виконуються або виконуються частково. 4. Відсутня наукова програма оцінки наслідків зміни клімату на довкілля України. 5. Відсутні критерії оцінки території України щодо впливу факторів глобальної зміни клімату. 6. Ліквідація Державного агентства екологічних інвестицій України

<p>2005 р. № 346-р, Порядок координації заходів із виконання зобов'язань України за Конвенцією (Постанова від 10 квітня 2006 р. № 468) тощо.</p> <p>4. Затверджено низку нормативно-правових документів, які забезпечують виконання Україною зобов'язань за РКЗК і Кіотським протоколом до неї.</p> <p>5. Затверджені Постанова КМУ від 22 лютого 2006 р. № 206 «Про затвердження Порядку підготовки, розгляду, схвалення та реалізації проектів, спрямованих на скорочення обсягу антропогенних викидів парникових газів» і Постанова КМУ від 22.02.2008 р. № 221 «Про затвердження Порядку розгляду, схвалення та реалізації проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій у період дії зобов'язань сторонами Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату», які регулюють виконання проектів зі скорочення викидів ПГ рамках гнучких механізмів Кіотського протоколу.</p> <p>6. Затверджена Постанова КМУ від 14 квітня 1999 р. № 583 «Про Міжвідомчу комісію із забезпечення виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату», яка має забезпечити міжвідомчу координацію діяльності з питань виконання зобов'язань за РКЗК</p>	<p>відповідно до Постанови КМУ № 442 від 10.09.2014 р. «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади».</p> <p>7. Недостатньо ефективні дії Міжвідомчої комісії із забезпечення виконання РКЗК у частині координації діяльності міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій.</p> <p>8. Скасування рішення Ради національної безпеки та оборони України від 15 червня 2007 р. «Про стан та проблеми імплементації Україною Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату», введене в дію Указом Президента України від 20 липня 2007 р. № 658, яке передбачало утворення у відповідних центральних органах виконавчої влади структурні підрозділи з питань імплементації положень РКЗК та Кіотського протоколу.</p>
<p>Можливості</p> <p>1. Прийняття Загальної державної цільової Кліматичної програми України.</p> <p>2. Затвердження необхідних за вимогами РКЗК Національного плану адаптації до зміни клімату на період до 2020 року, Національного плану заходів із пом'якшення негативних наслідків зміни клімату.</p> <p>3. Урахування досвіду міжнародних проектів та ініціатив у сфері зміни клімату (Робоча група неурядових екологічних організацій із питань зміни клімату, Всесвітнього фонду природи тощо).</p> <p>4. Забезпечення виконання зобов'язань Угоди про асоціацію між Україною та ЄС</p>	<p>Загрози</p> <p>1. Невиконання заходів НІПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р).</p> <p>2. Низький ступінь інтеграції положень РКЗК до законодавства інших підгалузей, пов'язаних із якістю поглиначів і накопичувачів ПГ.</p> <p>3. Відсутність строків виконання зобов'язання щодо розроблення плану дій на довготермінову перспективу (а саме: після 2012 року) стосовно пом'якшення зміни клімату та адаптації до них в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС.</p> <p>4. Не ратифікована Дохійська поправка до Кіотського протоколу.</p>

Таблиця 2. GAP-аналіз.

№	Положення та/або стратегічні цілі конвенції	Нормативно-правові акти, галуzeві плани та програми	Прозалини	Рекомендації
1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ				
1.	Цільова задача 2. До 2020 року питання цінності біорізноманіття, інтегроване в національні та місцеві стратегії розвитку, зменшення бідності та процесі планування, у фінансові, де це можливо, та звітні системи	1. ЗУ «Про охорону атмосферного повітря» від 1992.10.16, № 2707-ХІІ. 2. ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» від 26.06.91 № 1268-ХІІ	Закони не враховують вимоги КБР. Питання цінності біорізноманіття не інтегровані в законодавство підгалузі	Внести, окремими статтями, зміни щодо реакції екосистем на зміну клімату, цінностей і механізмів упередження втрат біорізноманіття до ЗУ «Про охорону атмосферного повітря», «Про охорону навколишнього природного середовища» та інші законодавчі документи
1.	Цільова задача 8.	ЗУ «Про охорону атмосферного повітря» від 1992.10.16 № 2707-ХІІ.	У законі не врегульовані питання нормування та контролю впливів на стан атмосферного повітря, не встановлена кореляція з необхідною документальною територіальною планування, з іншими суміжними підгалуззями, впливом на біорізноманіття	Внести зміни до ЗУ «Про охорону атмосферного повітря»: - до ст. 1 «Визначення термінів» додати поняття « <i>екосистема</i> », « <i>біологічне різноманіття</i> », « <i>ландшафтне різноманіття</i> »; - до ст. 4 «Завдання стандартизації та нормування в галузі охорони атмосферного повітря» додати після словосполучення « <i>спрямовані на</i> » п. « <i>упередження та мінімізацію шкоди для функціонування екосистем і біорізноманіття</i> » - доповнити статті 5-9 положеннями щодо обмеження впливу на екосистеми
2	До 2020 року забруднення навколишнього середовища, в тому числі від надлишку біогенних речовин, доведено до рівнів, які не наносять шкоди функціонуванню екосистем і біорізноманіття	ЗУ «Про охорону атмосферного повітря» від 1992.10.16 № 2707-ХІІ.	Нечітким і недостатньо дієвим є механізм покарання за забруднення атмосферного повітря	Замінити в статтях 78-81 Кодексу України про Адміністративні порушення та в статті 241 Кримінального кодексу України словосполучення «неоподаткований мінімум доходів громадян» на словосполучення « <i>податкова соціальна пільга</i> » (подібні заміни – для всіх посилянь на Кодекс)

2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ			
<p>1. Стаття 4: в) вивчає стан навколишнього середовища в уражених зонах для оцінки причин і наслідків опустелювання і визначення першочергових напрямків дій.</p> <p>2. Стратегічна ціль 2: покращити стан уражених екосистем</p>	<p>ЗУ «Про охорону атмосферного повітря» від 1992.10.16, № 2707-ХІІ</p>	<p>1. У законі не врегульовані питання нормування та контролю впливів на атмосферне повітря, не встановлена кореляція з необхідною документальною інформацією в сфері територіального планування та з іншими суміжними підгалуззями.</p> <p>2. Відсутні положення щодо впливу на екосистеми, деградацію земель і опустелювання</p>	<p>1. До ст. 1 «Визначення термінів» додати поняття «деградація земель», «опустелювання».</p> <p>2. До ст. 4 «Завдання стандартизації та нормування в галузі охорони атмосферного повітря» додати після словосполучення «спрямовані на» п. «упередження та мінімізацію шкоди для функціонування екосистем і біорізноманіття».</p> <p>3. Додати статті 5-9 положеннями з обмеження впливу на екосистеми та запобігання деградації земель.</p> <p>4. Інтегрувати до Закону «Про охорону атмосферного повітря» положення щодо реакції екосистем на зміну клімату та механізми припинення деградації земель</p>
3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ			
<p>3. Сторони РКЗК формують, здійснюють, публікують і регулярно поновлюють національні, у відповідних випадках регіональні, програми, які містять у собі заходи з пом'якшення наслідків зміни клімату шляхом вирішення проблеми антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами всіх парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, і заходи зі сприяння адекватній адаптації до зміни клімату</p>	<p>ЗУ «Про ратифікацію Кіотського протоколу до Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату» від 2004.02.04, № 1430-IV</p>	<p>1. Не затверджені: - Національний план адаптації до зміни клімату на період до 2020 року; - Національний план заходів із пом'якшення зміни клімату та відповідні регіональні плани.</p> <p>2. Національний план розподілу дозволів на антропогенні викиди із джерел ПП не був розроблений у визначені терміни</p>	<p>1. Затвердити: - Національний план адаптації до зміни клімату на період до 2020 року; - Національний план заходів із пом'якшення зміни клімату та регіональні плани й розробити відповідні механізми реалізації</p>

<p>3. Сторони РКЗК проводять національну політику та застосовують відповідні заходи з пом'якшення наслідків зміни клімату шляхом обмеження своїх антропогенних викидів парникових газів і захисту та підвищення якості своїх поглиначів і накопичувачів парникових газів</p>	<p>1.3У «Про охорону атмосферного повітря» від 1992.10.16, № 2707-ХІІ</p> <p>2. Постанова КМУ «Про кліматичну програму України») від 28 червня 1997 р. № 650.</p> <p>3. Постанови КМУ про «Положення про Національний електронний реєстр антропогенних викидів і абсорбції парникових газів» від 28 травня 2008 р. № 504 та від 21 квітня 2006 р. № 554 «Про затвердження Порядку функціонування національної системи оцінки антропогенних викидів і абсорбції парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом про речовини, що руйнують озоновий шар»</p> <p>4. Розпорядження КМУ від 17 вересня 2014 р. № 847-р щодо створення та функціонування національної системи торгівлі викидами ПГ</p>	<p>Підходи до пом'якшення наслідків зміни клімату не інтегровані в законодавство. Основний акцент зміщений на питання торгівлі квотами</p> <p>Кліматична програма України завершена в 2002 р.</p> <p>У законодавстві не відображені положення щодо включення питань кількісного обліку та характеристик екосистем – поглиначів і накопичувачів ПГ</p>	<p>1. Інтегрувати питання зміни клімату в ЗУ «Про охорону атмосферного повітря», «Про охорону навколишнього природного середовища від 26.06.91 № 1268-ХІІ.</p> <p>2. Розробити державну цільову програму реалізації державної політики щодо скорочення викидів парникових газів в атмосферне повітря, які призводять до зміни клімату.</p> <p>Розробити та затвердити нову Кліматичну програму України</p> <p>Внести зміни до Постанов КМУ про «Положення про Національний електронний реєстр антропогенних викидів і абсорбції парникових газів» від 28 травня 2008 р. № 504 та «Про затвердження Порядку функціонування національної системи оцінки антропогенних викидів і абсорбції парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом про речовини, що руйнують озоновий шар» від 21 квітня 2006 р. № 554 щодо включення питань кількісного обліку та характеристик екосистем – поглиначів і накопичувачів ПГ</p>	<p>1. Забезпечити виконання пункту 259 Розпорядження КМУ від 17 вересня 2014 р. № 847-р щодо створення та функціонування національної системи торгівлі викидами ПГ.</p> <p>2. Доопрацювати та затвердити проект Закону «Про парникові гази» з урахуванням</p>
--	--	---	---	---

<p>зобов'язань за пунктом 259 Розпорядження КМУ від 17 вересня 2014 р. № 847-р.</p>	<p>1. Держекоінвестагентство не сформувало банк даних, як було передбачено в Розпорядженні КМУ № 346-р.</p> <p>2. Питання розроблення та впровадження механізму стимулювання інноваційного розвитку в сфері охорони довкілля залишається невиконаним</p>	<p>Розпорядження КМУ від 18 серпня 2005 р. № 346-р «Про затвердження Національного плану заходів із реалізації положень Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату», яким передбачається розробка Національного плану розподілу дозволів на антропогенні викиди з джерел ПГ</p>	<p>Сторони РКЗК сприяють і співпрацюють у розробці, застосуванні та розповсюдженні, включаючи передачу технологій, методів і процесів, які дають можливість обмежити, знизити або припинити антропогенні викиди парникових газів, що не регулюються Монреальським протоколом, у всіх відповідних секторах, включаючи енергетику, транспорт, промисловість, сільське господарство, лісове господарство та вилучення вуглецю</p>
<p>1. Забезпечити виконання пункту щодо створення банку даних екологічно безпечних технологій і методів із урахуванням найкращих доступних технологій, на які посилається Директива 2010/75/ЄС.</p> <p>2. Забезпечити виконання зобов'язань із розробки та застосування технологій, у тому числі шляхом імплементації Директиви 2010/75/ЄС і найкращих доступних технологій</p>	<p>1. Не врегульоване питання подальшого використання гнучких механізмів Кіотського протоколу, зокрема механізму спільного впровадження та механізму за схемою зелених інвестицій.</p> <p>2. Не ратифікована Дохійська поправка до Кіотського протоколу, яка б дозволила участь Україні в другому періоді дії Кіотського протоколу</p>	<p>ЗУ «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року».</p>	<p>Сторони РКЗК визначають і періодично розглядають свою власну політику та практичні методи, які заохочують діяльність, яка призводить до більш високих рівнів антропогенних викидів парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, порівняно з рівнями, які б мали місце в іншому випадку</p>
<p>1. Забезпечити своєчасне виконання положень ЗУ «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», що стосуються зміни клімату.</p> <p>2. Підготувати проект закону «Про ратифікацію Дохійської поправки»</p>	<p>1. Не врегульоване питання подальшого використання гнучких механізмів Кіотського протоколу, зокрема механізму спільного впровадження та механізму за схемою зелених інвестицій.</p> <p>2. Не ратифікована Дохійська поправка до Кіотського протоколу, яка б дозволила участь Україні в другому періоді дії Кіотського протоколу</p>	<p>ЗУ «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року».</p>	<p>Сторони РКЗК визначають і періодично розглядають свою власну політику та практичні методи, які заохочують діяльність, яка призводить до більш високих рівнів антропогенних викидів парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, порівняно з рівнями, які б мали місце в іншому випадку</p>

ПІДГАЛУЗЬ: ЗБЕРЕЖЕННЯ, ОХОРОНА ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

Таблиця 3. SWOT-аналіз.

1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Частково виконуються:</p> <ul style="list-style-type: none"> - цільові завдання Айтг 6 і 7 щодо регулювання та промислу запасів риби, безхребетних видів і водних рослин у спосіб сталого управління територіями, зайнятими під аквакультуру (відображено в ЗУ «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» (від 8 липня 2011 р. № 3677-VI), Стратегії (ЗУ, від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI), НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р); - цільова задача І1 зі збереження принаймні 17% наземних екосистем і екосистем внутрішніх вод і 10% прибережених і морських територій (заходи НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р), Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського й Чорного морів (ЗУ від 2001.03.22, № 2333-III), Стратегії (ЗУ, від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI) <p style="text-align: center;"><i>Можливості</i></p> <p>1. Забезпечення фінансування Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро до 2021 року, заходів НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р).</p> <p>2. Внесення змін до Водного кодексу щодо інтеграції положень Водної рамкової директиви ЄС.</p> <p>3. Забезпечення повноцінного функціонування басейнових управлінь, урахування Положень про Басейнові ради в практичній діяльності, зокрема щодо комплексного управління водними ресурсами, оцінки, причин і наслідків змін у басейнах для природних екосистем.</p> <p>4. Розроблення класифікації водних екосистем як основи їх збереження та менеджменту</p>	<p>1. Лімітування виконання тих самих завдань (6, 7, 11) через недофінансування заходів і програм: Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року (ЗУ від 24.05.2012 № 4836-VI) і НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р), численні прогалини системи моніторингу вод і Державного водного кадастру.</p> <p>2. Істотно ускладнене досягнення цільової задачі І4 із захисту екосистем із урахуванням потреб різних груп і верств населення екосистем, які забезпечують послуги, пов'язані з водою</p> <p style="text-align: center;"><i>Загрози</i></p> <p>1. Цільова задача І1, відображена в заходах НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р) може бути виконана не в повному обсязі через недофінансування.</p> <p>2. Неврегульовані в законодавстві підгалузі критерії визначення водоохоронних зон є потенційною загрозою для біорізноманіття.</p> <p>3. Зарегулювання 75% річкових русел унаслідок будівництва більше 30000 водосховищ і ставків загрожуює підвищенням рівнів ґрунтових вод і підтопленням земель</p>

2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. У Стратегії (ЗУ, від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI) і НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р) визначені заходи, спрямовані на впровадження інтегрованого управління водними ресурсами, а отже створені можливості комплексного розгляду проблем збереження водних і земельних ресурсів.</p> <p>2. Ратифікація Рамсарської конвенції (15.11.1997) про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів</p>	<p>1. Більшість законодавчих актів підгалузі недостатньо корелює із законодавством у сфері регулювання земельних відносин, не містить ознаки інтегрованого управління, спрямованого, зокрема, на забезпечення збалансованого землекористування, покращення стану вражених екосистем.</p> <p>2. Ведення Водного кадастру трьома службами (з надзвичайних ситуацій, Держводгосп, Держгеолслужба) негативно впливає на його якість (проблема узгодження часу та відбору показників).</p> <p>3. Особливе значення в аспекті опустелювання слід приділити охороні малих річок і джерел, які найбільше вражені.</p> <p>4. Відсутність індикаторів (нормативів) водно-екологічних змін річкових басейнів, басейнів підземних вод, водного балансу території</p>
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. Внесення у Водний кодекс (від 1995.06.06, № 213/95-ВР) принципів інтегрованого управління водними ресурсами, заміни показників ГДК показниками індикаторних ознак, зокрема й на основі результатів виконання Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року (ЗУ від 24.05.2012 № 4836-VI).</p> <p>2. Використання досвіду пілотних проєктів (наприклад, у басейні р. Південний Буг) для посилення зв'язків водного та земельного законодавства, відповідних кадастрів.</p> <p>3. Використання Європейського досвіду оцінки стану водойм за біоіндикаційними показниками</p>	<p>1. Через суттєві прогалини у Водному кодексі (1995.06.06, № 213/95-ВР) виконання заходів із інтегрованого управління водними ресурсами може ускладнюватись.</p> <p>2. Через відсутність дієвих механізмів щодо відповідальності за стан водного середовища можлива подальша втрата малих річок, джерел, евтрофікація водойм, що є причиною скорочення запасів питної води</p>

3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Програми та політика збереження водних ресурсів і зменшення антропогенного тиску на водні екосистеми спрямовуються на підвищення їх якості як поглиначів і накопичувачів ПГ, проте часто знижується їх якість під впливом господарської діяльності.</p> <p style="text-align: center;"><i>Можливості</i></p> <p>1. Внесення у Водний кодекс (від 1995.06.06, № 213/95-ВР) змін до інтегрованого управління водними ресурсами.</p> <p>2. Доопрацювання питань збереження та відновлення водно-болотних угідь у контексті проблеми зміни клімату.</p> <p>3. Використання міжнародного досвіду та методів оцінки стану гідросфери.</p> <p>4. Розробка пілотних проектів переводу екосистем-забруднювачів у екосистеми депонування CO₂.</p>	<p>1. У законодавстві недостатньо опрацьоване питання збереження та відновлення водно-болотних угідь.</p> <p>2. Більшість законодавчих актів підгалузі не містять ознак інтегрованого управління водними ресурсами та не має зв'язку з вимогами РКЗК.</p> <p>3. Відсутні рекомендації зі зниження зарегульованості річкової мережі України та відновлення проточності (активності водообміну річок)</p> <p style="text-align: center;"><i>Загрози</i></p> <p>1. Обмеженість результатів політики щодо збереження водних ресурсів через недостатню інтегрованість із іншими підгалуззями та слабким рівнем управління басейнового принципу управління.</p> <p>2. Відсутність механізмів контролю та відповідальності за скорочення чи втрату водних ресурсів</p>

Таблиця 4. GAP-аналіз.

№	Положення та/або стратегічні цілі конвенції	Нормативно-правові акти, галузеві плани та програми	Прогалини	Рекомендації
1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ				
I.	Цільова задача 5	Водний кодекс України від 1995.06.06 № 213/95-ВР	Водний кодекс потребує суттєвого осучаснення та внесення поправок: відсутні поняття екосистеми, екомережі, біорізноманіття, сталого природокористування, поняття та механізм інтегрованого управління водними ресурсами для адаптації положень Водної рамкової директиви	1. Обґрунтувати та інтегрувати в статті Водного кодексу механізм інтегрованого управління водними ресурсами для адаптації положень Водної рамкової директиви. 2. Додати до ст.1 «Визначення основних термінів» поняття <i>«екосистемний підхід»</i> , <i>«річковий басейн»</i> <i>«суббасейн»</i> , <i>«район річкового басейну»</i> , <i>«стале водокористування»</i> , <i>«екологічний стан»</i> , <i>«пріоритетні речовини»</i> , <i>«комбінований підхід»</i> .
I	До 2020 року рівень втрати природних середовищ існування, включаючи ліси, зменшений принаймні наполовину, а там, де це можливо, зведений практично до нуля, а деградація та фрагментація значно зменшені. <i>Покращення стану біорізноманіття шляхом збереження екосистем, видів живих організмів і генетичного різноманіття</i>			3. Розробити й внести в Кодекс розділ «Інтегроване управління річковим басейном» , із урахуванням статей Водної рамкової директиви (зокрема ст. 5, 6, 8, 10, 11, 13). 4. Додати Статтю 16-2 з повноважень у регулюванні водних відносин басейнових водогосподарських управлінь, басейнових рад, басейнових агенцій. 5. Додати Статтю 87 «Водоохоронні зони» критеріями визначення водоохоронних зон і розробити «Порядок визначення розмірів і меж водоохоронних зон і режим ведення господарської діяльності». 6. Передбачити створення реєстру охоронних зон відповідно до ст. 6 Водної рамкової директиви. 7. Додати до ст. 6 Водного кодексу України положеннями про зменшення впливу на природні ландшафти. 8. Додати до ст. 1 <i>«Визначення параметрів еко-логічних змін річкових басейнів»</i> (ресурсно-балансові, гідрохімічні, теплові та інші параметри).

		<p>Постанова КМУ від 8 квітня 1996 р. № 413 «Про затвердження Порядку ведення державного водного кадастру»</p>	<p>1. Ведення Державного водного кадастру належить до повноважень трьох установ різного підпорядкування, не прописана процедура обміну з іншими кадастрами. 2. Порядок ведення Державного водного кадастру не містить положення про відкритість і автоматизацію ведення</p>	<p>1. Доповнити п 8. Державного водного кадастру «Під час ведення державного водного кадастру Держводагентство, ДСНС і Держгеонадра здійснюють» положенням: «автоматизоване ведення та відкритий доступ до даних державного водного кадастру підприємств, установ, організацій і громадян у встановленому порядку» замість «забезпечення даними державного водного кадастру підприємств, установ, організацій і громадян у встановленому порядку». 2. Визначити Державну агенцію водних ресурсів головною установою з ведення Водного кадастру, визначивши зобов'язання та терміни передачі інформації ДСНС і Держгеонадра. 3. Узгодити «Порядок ведення» та порядок обміну з іншими кадастрами (посилання, часові параметри тощо).</p>	<p>1. Доповнити п 8. Державного водного кадастру «Під час ведення державного водного кадастру Держводагентство, ДСНС і Держгеонадра здійснюють» положенням: «автоматизоване ведення та відкритий доступ до даних державного водного кадастру підприємств, установ, організацій і громадян у встановленому порядку» замість «забезпечення даними державного водного кадастру підприємств, установ, організацій і громадян у встановленому порядку». 2. Визначити Державну агенцію водних ресурсів головною установою з ведення Водного кадастру, визначивши зобов'язання та терміни передачі інформації ДСНС і Держгеонадра. 3. Узгодити «Порядок ведення» та порядок обміну з іншими кадастрами (посилання, часові параметри тощо).</p>
<p>1. Цільова задача 6. 2 До 2020 року регулювання та промисел усіх запасів риби, безхребетних видів і водних рослин здійснюються у сталій спосіб, законно та із застосуванням екосистемного підходу для</p>	<p>3У від 8 липня 2011 року № 3677-VI «Про рибе господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів»</p>	<p>Недоцільним є об'єднання в одному законі питань рибе господарства, рибальства та охорони водних біоресурсів. Останнє представлене невеликим розділом, із акцентом на рибе господарську діяльність</p>	<p>Внести суттєві правки та розширити Розділ V Закону «Охорона водних біоресурсів і державний контроль у галузі рибе господарства» статтями щодо упередження втрати природних середовищ існування та деградації</p>	<p>Внести суттєві правки та розширити Розділ V Закону «Охорона водних біоресурсів і державний контроль у галузі рибе господарства» статтями щодо упередження втрати природних середовищ існування та деградації</p>	
	<p>1. Цільова задача 6. 2 До 2020 року регулювання та промисел усіх запасів риби, безхребетних видів і водних рослин здійснюються у сталій спосіб, законно та із застосуванням екосистемного підходу для</p>	<p>Закон і програма не містять понять, що відповідають за дотримання екосистемного підходу в процесі використання водних біоресурсів</p>	<p>1. Доповнити ст. 1. Закону поняттями «водна екосистема», «біорізноманіття», «екологічний ліміт», «стале використання водних біоресурсів» та внести правки в інші розділи закону з урахуванням зазначених понять, насамперед необхідності збереження біорізноманіття. 2. Забезпечити включення відповідних понять у майбутні Державні програми в цій сфері.</p>	<p>1. Доповнити ст. 1. Закону поняттями «водна екосистема», «біорізноманіття», «екологічний ліміт», «стале використання водних біоресурсів» та внести правки в інші розділи закону з урахуванням зазначених понять, насамперед необхідності збереження біорізноманіття. 2. Забезпечити включення відповідних понять у майбутні Державні програми в цій сфері.</p>	

<p>уникнення надмірного вилучення; плани відновлення та заходи впроваджуються для всіх збіднених видів; рибальство не має значного негативного впливу на види, яким загрожує зникнення, і вразливі екосистеми та вплив рибальства на запаси, види та екосистеми не перевищує безпечні екологічні ліміти</p>	<p>затвердження Державної цільової економічної програми розвитку рибного господарства на 2012-2016 роки».</p> <p>1. Кодекс України про Адміністративні порушення. 2. Кримінальний кодекс України</p>	<p>Недостатня відповідальність за порушення законодавства в сфері використання водних ресурсів і рибальства</p>	<p>Збільшення адміністративної відповідальності в Кодексі про адміністративні правопорушення (ст. 59-61 і ст. 85 щодо порушення правил рибальства)</p>
<p>2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРОТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ</p>			
<p>2. Сторони КБО: 1 а) приймають комплексний підхід щодо фізичних, біологічних і соціально-економічних аспектів процесів опустелювання й посухи</p>	<p>Водний кодекс України від 1995.06.06 № 213/95-ВР</p>	<p>1. Брак комплексності в управлінні та використанні водних ресурсів. 2. Водний кодекс недостатньо мірою враховує положення КБО та Водної рамкової директиви. 3. Потребує суттєвого осучаснення та внесення поправок щодо понять і механізму інтегрованого управління водними ресурсами, адаптованого до Водної рамкової директиви, яка сприяє зменшенню наслідків від паводків і посух (ст. 1, п.</p>	<p>1. Обґрунтувати та інтегрувати в статті Водного кодексу механізм інтегрованого управління водними ресурсами для адаптації положень Водної рамкової директиви. 2. Додати до ст.1 «Визначення основних термінів» поняття <i>«екосистемний підхід»</i>, <i>«річковий басейн»</i>, <i>«суббасейн»</i>, <i>«район річкового басейну»</i>, <i>«стале водокористування»</i> <i>«екологічний стан»</i>, <i>«пріоритетні речовини»</i>, <i>«комбінований підхід»</i>. 3. Розробити й внести в Кодекс розділ «Інтегроване управління річковим басейном» із урахуванням статей Водної рамкової директиви (зокрема ст. 5, 6, 8, 10, 11, 13). 4. Додати Статтю 16-2 з повноважень у регулюванні водних відносин басейнових водогосподарських управлінь, басейнових рад і агенцій. 5. Додати Статтю 87 «Водоохоронні зони» критеріями визначення водоохоронних зон і розробити «Порядок визначення розмірів і меж водоохоронних зон</p>

			<p>е).</p> <p>У законодавстві відсутні документи щодо Плану управління посухами.</p> <p>У законодавстві відсутні положення про формування культури заощадження водних ресурсів, регламентації їх використання в сільській місцевості, на інших територіях без централізованого водопостачання</p>	<p>і режим ведення господарської діяльності».</p> <p>6. Передбачити створення реєстру охоронних зон відповідно до ст. 6 Водної рамкової директиви.</p> <p>Розробити й затвердити План управління посухами, розроблення якого рекомендоване в країнах ЄС як частина планів управління річковими басейнами</p> <p>1. Розробити Концепцію державної програми з формування культури заощадження водних (інших) ресурсів (за наявності можливостей фінансування).</p> <p>2. Розробити та затвердити «Порядок регламентації непромислового використання водних ресурсів на територіях із відсутнім водопостачанням» і внести зміни до «Порядку здійснення державного моніторингу вод»</p>
<p>2. Стаття 4. Сторона КБО: в) вивчає стан навколишнього середовища в уражених зонах для оцінки причин і наслідків опустелювання і визначення першочергових напрямків дій</p>	<p>Постанова КМУ від 8 квітня 1996 р. № 413 «Про затвердження Порядку ведення державного водного кадастру»</p>	<p>1. Ведення Водного кадастру належить до повноважень трьох установ різного підпорядкування, відсутня процедура обміну з іншими кадастрами.</p> <p>2. Порядок ведення водного кадастру не містить положення про відкритість і автоматизацію ведення</p>	<p>1. Визначити Державну агенцію водних ресурсів головною установою з ведення Водного кадастру, визначивши зобов'язання й терміни передачі інформації ДСНС і Держгеонадра.</p> <p>2. Внести зміни до Постанови КМУ «Про Порядок обміну інформацією між містобудівним і державним земельним кадастрами» доповненням положеннями про Водний кадастр.</p> <p>3. Доповнити п. 8 Державного водного кадастру «Під час ведення державного водного кадастру Держводагентство, ДСНС і Держгеонадра здійснюють» положенням: «автоматизоване ведення та відкритий доступ до даних державного водного кадастру підприємств, установ, організацій і громадян у встановленому порядку» замість «забезпечення даними державного водного кадастру підприємств, установ, організацій і громадян у встановленому порядку».</p>	

3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ

<p>3. Сторони РКЗК співпрацюють у прийнятті підготовчих заходів із метою адаптації до наслідків зміни клімату; розробляють і розвивають відповідні комплексні плани з ведення господарства в прибережній зоні, водних ресурсах, сільському господарстві, з охорони та відновлення районів, особливо в Африці, потерпілих від посух, опустелювання, повеней</p>	<p>Водний кодекс України від 1995.06.06 № 213/95-ВР</p> <p>ЗУ від 24.05.2012 № 4836-VI «Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року»</p> <p>ЗУ від 2001.03.22 № 2333-III «Про затвердження Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського й Чорного морів»</p>	<p>Брак системності в управлінні та використанні водних ресурсів. Водний кодекс потребує суттєвого оновлення та внесення поправок щодо понять, механізму інтегрованого управління водними ресурсами з адаптованими положеннями Водної рамкової директиви, яка сприяє зменшенню наслідків від паводків і посух (ст. 1, п. е)</p> <p>Відсутній План управління посухами</p> <p>Прогалини в організації управління та виконання заходів загальнодержавних програм</p> <p>Значна частина заходів Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського та Чорного морів не була виконана</p>	<p>1. Обґрунтувати та внести зміни в статті Водного кодексу щодо - механізму інтегрованого управління водними ресурсами; розробити й внести в Кодекс розділ «Інтегроване управління річковим басейном» із урахуванням статей Водної рамкової директиви (зокрема ст. 5, 6, 8, 10, 11, 13); - адаптації до зміни клімату</p> <p>Розробити й затвердити План управління посухами, розроблення якого рекомендоване в країнах ЄС як частини планів управління річковими басейнами</p> <p>Поновити роботу науково-технічної ради з оздоровлення басейну Дніпра (перейменувати на науково-технічну раду з оздоровлення поверхневих вод України), надавши їй функції, в тому числі, організації моніторингу та упередження небезпечних процесів і явищ</p> <p>Забезпечення оновлення, фінансування та реалізації Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського та Чорного морів, особливо щодо створення системи інтегрованого управління природокористуванням у прибережній смузі морів</p>
--	---	--	--

ПІДГАЛУЗЬ: ЗБЕРЕЖЕННЯ, ОХОРОНА ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Таблиця 5. SWOT-аналіз.

1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Є прогрес у виконанні цільових задач 5-8 Стратегічної цілі В щодо зменшення тиску на біорізноманіття та заохочення його використання за умови відновлення; цільові задачі 11 щодо збереження принаймні 17% наземних екосистем і екосистем внутрішніх вод і 10% прибережних і морських територій; цільові задачі 15 (ЗУ «Про державний земельний кадастр» (від 7 липня 2011 р. № 3613-VI), ЗУ «Про земельну реформу» (від 22 травня 2003 р. № 858-IV), Постанова КМУ «Про затвердження Порядку розроблення проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь» (від 02.11.2011 № 1134), Стратегія (ЗУ, від 21 грудня 2010 року № 2818-VI), НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р).</p> <p><i>Можливості</i></p>	<p>1. Виконання задач 5- 8 і 15 значно лімітується через порушення законодавства (це спричинене й недостатнім рівнем відповідальності за такі дії), недостатнє висвітлення проблем збереження біорізноманіття в більшості законодавчих актів підгалузі, нерозв'язані проблеми узгодженості законодавства як у межах підгалузі, так і поза ними.</p> <p>2. Досягнення Стратегічних цілей В і С лімітується через недосконалу процедуру (положення) інформаційної взаємодії між кадастрами та інформаційними системами (Державного земельного кадастру з іншими, в першу чергу щодо лісового кадастру).</p> <p>3. Відсутні оцінки регіонального впливу розораності земель, геохімічного забруднення ландшафтів важкими металами, залишками пестицидів і т. ін.</p>
2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРОТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Інтеграція поняття збереження біорізноманіття, зменшення деградації та фрагментації природних середовищ (екотопів) у Земельний кодекс (від 2001.10.25, № 2768-III) та ЗУ «Про охорону земель» (від 2003.06.19, № 962-IV).</p>	<p><i>Загрози</i></p> <p>1. Неузгодженість великого масиву документів підгалузі та закритість частини інформації земельного кадастру сприяє порушенням вимог щодо сталого землекористування (відповідно – збереження біо- та ландшафтного різноманіття)</p>
<p>1. Напрацьований значний масив законодавчих актів, кількість яких суттєво зросла за останні роки.</p> <p>2. Діє на практиці ЗУ «Про Державний земельний кадастр» (від 7 липня 2011 року № 3613-VI)</p> <p>3. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку збирання,</p>	<p>1. Недоліки в розробці та веденні державного земельного кадастру.</p> <p>2. Прийнятих документів недостатньо для досягнення суттєвого прогресу щодо призупинення деградації земель, особливо з урахуванням численних порушень у цій сфері.</p> <p>3. Частина необхідного законодавства, особливо з проектно-</p>

<p>використання, поширення інформації про опустелювання й деградацію земель» (від 19 липня 2006 р. № 998).</p> <p>4. У НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р) передбачені заходи, спрямовані на розроблення Концепції та прийняття Державної цільової програми щодо боротьби з опустелюванням і деградацією земель</p>	<p>програмного забезпечення, залишається у вигляді проєктів.</p> <p>4. Низьким є ступінь синергетичної взаємодії з заходами щодо інших конвенцій, недостатньою є міжвідомча координація.</p> <p>5. Слабким є контроль дотримання вимог законодавства на землях приватних власників-фізичних осіб (присадибного господарства)</p> <p>6. Недоліки Земельного кодексу (гл. 33, 34, ст. 150, 171) (від 2001.10.25, № 2768-III)</p> <p>7. Відсутні рекомендації з урахування впливу глобальної зміни клімату на можливі зміни стану та якості ґрунтів</p>
<p>Можливості</p> <p>1. Затвердження Національного плану дій у рамках реалізації Концепції боротьби з деградацією земель і опустелюванням.</p> <p>2. Удосконалення процедури ведення Державного земельного кадастру (зокрема, земель (екотопів), які знаходяться поза сферою сільськогосподарського використання) та доступу до його інформації.</p> <p>3. Організація роботи координаційних рад і міжвідомчих комісій Мінприроди, Мінрегіону, Мінагропрому.</p> <p>4. Розроблення положень щодо регламентації ведення господарства приватними власниками-фізичними особами.</p> <p>5. Залучення інституту ґрунтознавства НАН України з метою наукового дослідження, раціонального використання, протидії деградації під впливом опустелювання</p>	<p>Загрози</p> <p>1. Відсутність інтеграції з іншими підгалузями, з виконанням інших Конвенцій Ріо.</p> <p>2. Втрага та деградація кількох типів природних екосистем (боліт, прирічкових і приморських територій) через їх нецільове використання (торфорозробки, забудова, перевипас тощо), що оцінюється як опустелювання</p>
<p>3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ</p>	
<p>Сильні сторони</p> <p>1. У стратегії НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р) визначені заходи, спрямовані на вдосконалення управління агроландшафтами, підвищення якості землеустрою.</p> <p>2. Вимоги законодавчих актів (Земельного кодексу (від 2001.10.25, № 2768-III), ЗУ «Про Державний земельний кадастр» (від 7 липня 2011 р. № 3613-VI), «Про землеустрій» (від 22 травня 2003 р. № 858-IV), Постанови «Про затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах у різних природно-сільськогосподарських регіонах» (від 11.02.2010 № 164)) теж спрямовані на підвищення якості поглиначів і накопичувачів ПП</p>	<p>Слабкі сторони</p> <p>1. Відсутнє положення щодо інтегрального врахування вимог РКЗК.</p> <p>2. Проблеми моніторингу та оцінки ступеню деградації земель унеможливають достовірне та динамічне визначення якості цього ресурсу.</p> <p>3. Лімітуючим чинником є відсутність впровадження екологічно орієнтованого планування та заходів, спрямованих на зниження розораності земель</p>

<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. Внесення до законодавчих актів підгалузі (Земельного кодексу (від 2001.10.25, № 2768-III), ЗУ «Про охорону земель» (від 2003.06.19, № 962-IV), «Про меліорацію» (від 2000.01.14 № 1389-XIV) положень, спрямованих на врахування міркувань щодо зміни клімату при здійсненні сталого землекористування.</p> <p>2. Підвищення якості моніторингу та оцінки земель (насамперед через удосконалення Положення про моніторинг земель (Постанова КМУ від 20 серпня 1993 р. № 661), зокрема щодо значення різних типів ґрунтів як поглиначів ПГ.</p> <p>3. Наскрізна інтеграція в земельне законодавство інструменту екологічно-орієнтованого планування</p>	<p>1. Недофінансування заходів НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р) щодо управління агроландшафтами.</p> <p>2. Порушення законодавства через низькі штрафи в Кодексі про адміністративні правопорушення.</p> <p>3. Слабкий контроль дотримання вимог законодавства на землях приватних власників-фізичних осіб (присадибного господарства).</p>

Таблиця 6. GAP-аналіз.

№	Положення та/або стратегічні цілі конвенції	Нормативно-правові акти, галуzeві плани та програми	Прогалини	Рекомендації
1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ				
I.1	<p>Цільова задача 5 До 2020 року рівень втрати природних середовищ існування, включаючи ліси, зменшений принаймні наполовину, а там, де це можливо, зведений практично до нуля, деградація і фрагментація значно зменшені</p>	<p>«Земельний кодекс України» від 2001.10.25 № 2768-III</p>	<p>Прогалини в Земельному кодексі щодо екосистемного підходу, біорізноманіття, екологічної мережі. Кодекс містить положення з раціонального використання земель, проте не враховує деякі поняття, необхідні за вимогами КБР</p>	<p>1. До ст. 5 «Принципи земельного законодавства» додати «<i>впровадження екосистемного підходу</i>». 2. До ст. 46 «Землі іншого природоохоронного призначення та їх використання» - «<i>землі, що входять до екологічної мережі</i>». 3. До гл. 12 «Землі водного фонду» - статтю про інтегроване управління водними й земельними ресурсами в межах водних басейнів. 4. Додати до ст. 71 «Землі автомобільного транспорту та дорожнього господарства» - «<i>охоронні зони та переходи для тварин</i>». 5. До ст. 112 «Охоронні зони» до положення «Охоронні зони створюються» - «<i>навколо водних об'єктів, відповідно до вимог Водного кодексу</i>». 6. До ст. 205 додати «<i>Зміст економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель</i>»</p>
		<p>Відсутність у земельному законодавстві ландшафтного підходу та закону «Про охорону та використання біотопів (екосистем) і ландшафтів»</p>	<p>1. Ухвалити Закон «Про охорону та використання (біотопів) і ландшафтів» відповідно до ратифікованої Ландшафтної Конвенції з подальшою інтеграцією його положень у статті Земельного кодексу та Закону «Про охорону ґрунтів»</p>	
		<p>1. «Земельний кодекс України» від 2001.10.25 № 2768-III 2. 3У від 2003.06.19, № 962-IV</p>	<p>У Земельному кодексі та Законі не прописані механізми нерошової компенсації за умови змін цільового призначення земель</p>	<p>Додати до Земельного кодексу статтю «<i>нерошової компенсації змін цільового призначення земель</i>», у якій передбачити процедуру виділення земельної ділянки на заміну вилученої у власника для цілей</p>

	«Про охорону земель»	ЗУ «Про оцінку земель» від 11 грудня 2003 р. № 1378-IV	Збереження біорізноманіття й природних комплексів, надкористування тощо	Збереження біорізноманіття й природних комплексів, надкористування тощо
	ЗУ «Про оцінку земель» від 11 грудня 2003 р. № 1378-IV	ЗУ «Про оцінку земель» від 11 грудня 2003 р. № 1378-IV	1. У Законі не відображений принцип екосистемного підходу в оцінці. 2. Некоректним є термін «земельні поліпшення», оскільки йдеться не лише про потенційно позитивні зміни стану земельної ділянки	1. У ст. 4. Закону додати принцип «цінності екосистемних послуг». 2. У ст. 5 вживати замість економічна оцінка – <i>еколого-економічна оцінка</i> . 3. Замінити в ст.1 термін «земельні поліпшення» на більш відповідний його змісту, представленому в Законі - « <i>земельні зміни</i> »
	Кодекс України про Адміністративні порушення	Кодекс України про Адміністративні порушення	Недостатня відповідальність за порушення законодавства в сфері використання земельних ресурсів	Збільшення відповідальності в Кодексі про адміністративні правопорушення (ст. 52-56)
2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРОТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ				
2.1	Сторони КБО: а) приймають комплексний підхід щодо фізичних, біологічних і соціально-економічних аспектів процесів опустелювання та посухи	«Земельний кодекс України» від 2001.10.25 № 2768-III	1. Кодекс охоплює питання охорони й раціонального використання земель, але його окремі положення не виконуються, бракує комплексності підходів для виконання вимог КБО. 2. Не затверджені проекти Законів (відповідно до Земельного кодексу) «Про національну програму охорони родючості ґрунтів» і «Про Загальнодержавну програму використання та охорони земель»	1. Затвердити проекти законів «Про національну програму охорони родючості ґрунтів» і «Про Загальнодержавну програму використання та охорони земель». 2. За відсутності фінансування реалізувати відповідні заходи в рамках Концепції боротьби з деградацією земель і опустелюванням
	1. «Земельний кодекс України» від 2001.10.25 № 2768-III. 2. ЗУ від 2003.06.19. № 962-IV «Про охорону земель»	1. «Земельний кодекс України» від 2001.10.25 № 2768-III. 2. ЗУ від 2003.06.19. № 962-IV «Про охорону земель»	Відсутність у земельному законодавстві ландшафтного підходу та ухваленого закону «Про ландшафти», необхідних для досягнення комплексності в процесах опустелювання й посухи	Ухвалити Закон «Про ландшафти» відповідно до ратифікованої Ландшафтної Конвенції з подальшою інтеграцією його положень у статті Земельного кодексу та Закону «Про охорону земель»

<p>2.2 Сторона КБО має: б) розробляти стратегії та встановлювати пріоритети в рамках планів і/чи стратегій стійкого розвитку, в боротьбі з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи</p>	<p>НПД передбачав розроблення державної цільової програми з боротьби з опустелюванням і деградацією земель</p>	<p>Концепція Державної цільової програми щодо боротьби з опустелюванням і деградацією земель, розроблення якої було передбачено НПД, не затверджена</p>	<p>Затвердити Державну цільову програму щодо боротьби з опустелюванням і деградацією земель або реалізувати відповідні заходи в рамках Концепції боротьби з деградацією земель і опустелюванням</p>
<p>2.3 Стаття 4 в) вивчає стан навколишнього середовища в уражених зонах для оцінки причин і наслідків опустелювання і визначення першочергових напрямків дій</p>	<p>«Про затвердження Порядку здійснення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель» (Постанова КМУ від 26.05.2004 № 681).</p>	<p>Мало опрацьовані питання районування та показники оптимального співвідношення земельних угідь</p>	<p>1. Внести зміни до Постанови КМУ «Про затвердження Порядку здійснення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель», продовживши термін районування до 2020 р. та визначивши вимоги до матеріалів районування. 2. Заходи з районування включити до проекту Державної цільової програми з боротьби з опустелюванням і деградацією земель або до Національного плану дій, спрямованого на впровадження Концепції боротьби з деградацією земель і опустелюванням. 3. Переглянути й уточнити критерії групування земель за крутизною залягання</p>
<p>2.3</p>	<p>«Земельний кодекс України» від 2001.10.25 № 2768-III</p>	<p>У Земельному кодексі є прогалини щодо визначення цінних земель і окремих процесів, що призводять до деградації</p>	<p>1. Змінити формулювання п. 1 в ст. 150, зазначивши, що «перелік особливо цінних ґрунтів» устанавлюється фахівцями відповідних інститутів Національної академії аграрних наук і затверджується КМУ. 2. Додати ерозію до переліку процесів, які призводять до деградації земель (ст. 171)</p>
<p>2.3</p>	<p>«Про затвердження Порядку збирання, використання, поширення інформації про опустелювання та деградацію земель»</p>	<p>Цей Порядок не містить вимоги щодо надання інформації про причини та джерела деградації та забруднення земель і</p>	<p>До п.4 Порядку додати «а також з урахуванням Положення про моніторинг земель»</p>

	<p>необхідних посилань на Порядок моніторингу земель</p>	<p>Відсутня програма методичної стандартизації та індикації процесів деградації земель, механізму їх упередження та призуупинення</p>	<p>1. Розробити й затвердити комплексну Програму методичної стандартизації та індикації процесів деградації земель, механізму їх упередження та призуупинення. 2. Внести доповнення та послання на вищезазначену програму в ст. 19 ЗУ «Про охорону ґрунтів» і розділі IV «Система заходів у галузі охорони земель» ЗУ «Про державний контроль за використанням і охороною земель»</p>
<p>2.4</p>	<p>Стаття 4 е) розробляє та використовує процедури та контрольні показники для моніторингу й оцінки імплементації програми</p>	<p>(Постанова КМУ від 19.07.2006 № 998). 1. ЗУ «Про охорону ґрунтів» (від 2003.06.19, № 962-IV). 2. ЗУ «Про державний контроль за використанням і охороною земель» (від 19 червня 2003 року № 963-IV).</p>	<p>У Земельному кодексі не визначені терміни та методи проведення моніторингу</p>
	<p>Постанова КМУ «Про Порядок обміну інформацією між містобудівним і державним земельним кадастрами» від 25 травня 2011 р. № 556</p>	<p>«Земельний кодекс України» від 2001.10.25 № 2768-III</p>	<p>1. Доповнити главу 33 Земельного кодексу «Моніторинг земель». Забезпечити законодавче регулювання (обов'язковість) терміну проведення моніторингу та зазначення його методів (способів). 2. У гл. 34 Земельного кодексу (Державний земельний кадастр) регламентувати ведення обліку земель, зокрема їх якості</p>
	<p>1. «Земельний кодекс України» від 2001.10.25 № 2768-III 2. ЗУ від 2003.06.19, № 962-IV «Про охорону земель»</p>	<p>Постанова КМУ «Про Порядок обміну інформацією між містобудівним і державним земельним кадастрами» від 25 травня 2011 р. № 556</p>	<p>Внести зміни до Постанови КМУ «Про Порядок обміну інформацією між містобудівним і державним земельним кадастрами», доповнивши відповідними положеннями щодо обміну з іншими кадастрами (водним, рослинного й тваринного світу, територій природно-заповідного фонду).</p>
<p>2.5</p>	<p>Стратегічна мета № 2: Покращити стан уражених екосистем</p>	<p>ЗУ від 2003.06.19, № 962-IV «Про охорону</p>	<p>Додати до Земельного кодексу та ЗУ «Про охорону земель» статтю «негрошова компенсація змін цільового призначення земель», у якій передбачити процедуру виділення земельної ділянки на заміну вилученої у власника для цілей збереження біорізноманіття і природних комплексів, надкористування тощо</p>
	<p>Не затверджена Постанова «Про затвердження Порядку</p>	<p>Затвердити проект Постанови «Про затвердження Порядку економічного стимулювання</p>	<p>Затвердити проект Постанови «Про затвердження Порядку економічного стимулювання</p>

	земель»	економічного стимулювання використання та охорони земель і підвищення родючості ґрунтів» із попереднім внесенням змін до статей 22, 24, 27 Закону (щодо програм у галузі охорони земель) і проекту Концепції боротьби з деградацією земель і опустелюванням	використання та охорони земель і підвищення родючості ґрунтів» відповідно до вимог ст. 26 ЗУ «Про охорону земель»
Кодекс України про Адміністративні порушення	Низький рівень відповідальності за порушення Земельного кодексу	Збільшення відповідальності у Кодексі про адміністративні правопорушення (ст. 52-56).	Збільшення відповідальності у Кодексі про адміністративні правопорушення (ст. 52-56).
3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ			
3.1 Сторони РКЗК за можливість враховують пов'язані зі зміною клімату міркування при проведеної своєї відповідної соціальної, економічної, екологічної політики та при застосуванні заходів використовують відповідні методи, наприклад, оцінки наслідків, складені та визначені на національному рівні, з метою зменшити до мінімуму негативні для економіки, здоров'я суспільства та якості навколишнього середовища наслідки здійснення проектів чи заходів, спрямованих на пом'якшення впливу зміни клімату чи пристосування до нього	1. «Земельний кодекс України» від 2001.10.25. № 2768-III 2. ЗУ від 2003.06.19, № 962-IV «Про охорону земель» 3. ЗУ від 2000.01.14, № 1389-XIV «Про меліорацію земель» 4. ЗУ «Про державний контроль за використанням і охороною земель» (від 19 червня 2003 року № 963-IV). 5. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку розроблення проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь» (від 02.11.2011 № 1134). 6. Постанова КМУ «Про затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмін у різних природно-сільськогосподарських регіонах» (від 11.02.2010 № 164). 7. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку здійснення природно-сільсько-господарського, еколого-економічного, протиприродного та інших видів районування (зонування) земель» (від 26.05.2004 № 681)	Питання зміни клімату не інтегровані в законодавство підгалузі	Інтегрувати питання зміни клімату до основних Законів, що регулюють землекористування: - Земельного кодексу; - ЗУ «Про охорону земель»; - ЗУ «Про меліорацію земель»; - ЗУ «Про державний контроль за використанням і охороною земель»; а також до підзаконних актів (Постанови КМУ): - «Про затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмін у різних природно-сільськогосподарських регіонах»; - «Про затвердження Порядку здійснення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиприродного та інших видів районування (зонування) земель»

ПІДГАЛУЗЬ: ЗБЕРЕЖЕННЯ, РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ Й ОХОРОНА ОБ'ЄКТІВ РОСЛИННОГО ТА ТВАРИННОГО СВІТУ, ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ, БІОТИЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ

Таблиця 7. SWOT-аналіз.

1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Практично всі стратегічні цілі та цільові задачі відображені в заходах НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р).</p> <p>2. Значний масив законодавства відображає активні зусилля в розвитку системи природно-заповідних територій і формуванні екомережі.</p> <p>3. Нормативні документи відображають вимоги КБР</p>	<p>1. Цільова задача 17 щодо прийняття Стратегії (ЗУ, від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI), програми чи плану дій формально не виконані – проект Національної програми ввійшов до проекту Закону з екомережі, існує лише Концепція.</p> <p>2. Розроблення екомережі національного та регіонального рівня не узгоджена, недостатньо використовується закордонний досвід.</p> <p>3. Очевидно, що до 2015 р. не будуть досягнуті задачі, пов'язані з охороною генетичних ресурсів і біобезпекою.</p> <p>4. Проблеми регулювання обліку ресурсів рослинного й тваринного світу як рідкісних, так і інвазійних видів на основі їх моніторингу та обліку.</p> <p>5. Значна кількість заходів НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р) через недофінансування не виконана чи не буде виконана в зазначені документом терміни.</p> <p>6. Відсутність діючого закону «Про охорону біотопів і ландшафтів» як основного підходу до збереження природи</p>
Можливості	Загрози
<p>1. Залучення наукового потенціалу до вирішення проблем розвитку національної екологічної мережі та обліку ресурсів рослинного й тваринного світу, забезпечення процедури своєчасного надходження даних до інших кадастрів.</p> <p>2. Залучення міжнародної фінансової допомоги та досвіду для виконання заходів НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р) та використання досвіду регіональних плітних проєктів і програм.</p> <p>3. Упровадження біотополандшафтного підходу.</p> <p>4. Розроблення та затвердження Постановою КМУ Положення про менеджмент-плани заповідних об'єктів державного рівня</p>	<p>1. Відсутність фінансового та методичного забезпечення для виконання окремих заходів НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р), внаслідок чого окремі цілі не будуть досягнуті.</p> <p>2. Відсутність (недостатність) інтеграції із законодавством інших підгалузей.</p> <p>3. Через відсутність закону «Про охорону біотопів і ландшафтів» відбувається деградація природних екосистем, трансформація ландшафтів</p>

2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Політика та законодавчі акти, спрямовані на розширення території природно-заповідного фонду, розвиток екологічної мережі (Закони про природно-заповідний фонд (від 1992.06.16, № 2456-ХІІ), екологічну мережу (від 2000.09.21, № 1989-ІІІ), Укази Президента, Стратегія (ЗУ, від 21 грудня 2010 р. № 2818-ВІ), НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р) сприяють призулиненню та запобіганню деградації земель.</p> <p>2. Кадастри рослинного та тваринного світу (ЗУ «Про рослинний світ» (від 1999.04.09, № 591-ХІV), ЗУ «Про тваринний світ» (від 2001.12.13, № 2894-ІІІ), «Червону книгу України» (від 2002.02.07 № 3055-ІІІ)) є потенційним джерелом знань і даних щодо лімітуючих факторів їх існування</p>	<p>1. У законодавстві недостатньо представлені екосистемний підхід і концепція біосферних резерватів як основа сталого землекористування та використання біоресурсів.</p> <p>2. Стан (незавершений) Кадастрів рослинного й тваринного світу суттєво обмежує надходження необхідної інформації до Земельного кадастру.</p> <p>3. Публікація даних кадастру ПЗФ визначена раз у 5 років.</p> <p>4. Законодавством не передбачено Кадастр лісів, які знаходяться поза сферою Держлісфонду, не передбачена автоматизація лісового Кадастру. Значна частина інформації є закритою (службовою).</p> <p>5. Недостатньо є увага до водно-болотних та інших типів екосистем, чутливих до опустелювання</p>
Можливості	Загрози
<p>1. Розвиток і широке впровадження в законодавство екосистемного підходу концепції біосферних резерватів (із урахуванням досвіду існуючих і проєктів для модельних територій) та оселищної (біотопної) концепції охорони біорізноманіття.</p> <p>2. Доопрацювання процедур ведення та узгодження відповідних Кадастрів</p> <p>3. Постанова «Про затвердження Положення про водно-болотні угіддя загальнодержавного значення» (від 8 лютого 1999 р. № 166) має знайти відображення в інших документах цієї та суміжних підгалузей</p>	<p>1. Відсутність можливості формування комплексного підходу до фізичних, біологічних і соціально-економічних аспектів процесів опустелювання і посухи через слабку інтегрованість і нерівномірність розвитку законодавчої бази різних підгалузей.</p> <p>2. Проблема репрезентації даних Кадастрів рослинного та тваринного світу в Земельному кадастрі.</p> <p>3. Втрата біорізноманіття (видового, ценотичного, екосистемного), чутливого до зміни клімату.</p> <p>4. Втрата штучних лісопосадок (лісосмуг) як бар'єрів захисту від суховіїв і ерозії</p>

3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Політика та законодавчі акти, спрямовані на розширення території природно-заповідного фонду, розвитку екологічної мережі (Лісовий кодекс (від 1994.01.21, № 3852-ХІІ), Закони про природно-заповідний фонд (від 1992.06.16, № 2456-ХІІ), екологічну мережу (від 2000.09.21, № 1989-ІІІ), Укази Президента, Стратегія (ЗУ, від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI), НІД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р) спрямовані на підвищення якості поглиначів і накопичувачів ПП</p>	<p>1. Недостатньо є увага до впровадження екосистемного підходу та концепції екосистемних послуг, що посилює б ефект упровадження положень кількох Конвенцій.</p> <p>2. Відсутність у законодавстві підгалузі положень про адаптацію до наслідків зміни клімату різних типів екосистем.</p> <p>3. Не затверджені Закон «Про збереження біотопів і ландшафтів» і пов'язані з ним поняття та механізми, зокрема ландшафтне (екологічно-орієнтоване) планування.</p> <p>4. Питання лісів аграрного сектору, лісосмуг, лісонасаджень уздовж магістралей не відображені в сучасному законодавстві</p>
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. Інтеграція до законодавства положень про адаптацію до наслідків зміни клімату різних типів екосистем, зокрема розроблення менеджмент-планів національних природних парків.</p> <p>2. Прийняття закону «Про збереження біотопів і екосистем і ландшафтів» і впровадження екологічно-орієнтованого планування.</p>	<p>1. Порушення законодавства з режиму території ПЗФ, лісокористування, закритість інформації Лісового кадастру, що призводить до погіршення якості поглиначів ПП.</p> <p>2. Лісосмуги втрачають своє захисне значення, знищуються, що призводить до негативних наслідків, посилення ерозійних процесів на півдні України</p>

Таблиця 8. GAP-аналіз.

№	Положення та/або стратегічні цілі конвенції	Нормативно-правові акти, галуzeві плани та програми	Прогалини	Рекомендації
1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ				
1.1	<p>Цільова задача 1. До 2020 року люди обізнані про вартісну цінність біорізноманіття та про кроки, які вони можуть здійснити для того, щоб зберігати та використовувати його в сталій спосіб</p>	<p>«Лісовий кодекс України» від 1994.01.21 № 3852-ХІІ</p>	<p>1. Лісовий кодекс має слабкий зв'язок із питаннями екомережі та біорізноманіття. 2. Не розроблені методичні положення щодо оцінки екосистемних послуг, механізми міжвідомчої взаємодії для включення в освітні процеси</p>	<p>Розробити, відповідно до НПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р, п. 209) методику оцінки та класифікації типів екосистемних послуг і затвердити їх відповідним Розпорядженням «Про Порядок оцінки...» з урахуванням потреб освіти та просвіти</p>
1.2	<p>Цільова задача 9. До 2020 року інвазійні чужорідні види та шляхи їх поширення виявлені, визначена їх шкідливість, пріоритетність, пріоритетні види знаходяться під контролем або знищені, вживаються заходи управління шляхами для запобігання їх введення та укорінення</p>	<p>1. ЗУ «Про тваринний світ» від 2001.12.13, № 2894-ІІІ. 2. ЗУ «Про рослинний світ» від 1999.04.09, № 591-ХІV.</p>	<p>1. Відсутність у законодавстві про рослинний і тваринний світ поняття «інвазійні» види 2. Прогалини щодо ведення обліку та моніторингу інвазійних видів, їх контролю та знищення.</p>	<p>1. Ввести до Законів «Про тваринний світ» (окремо статтею), «Про рослинний світ» (до ст.1) поняття «інвазійні» види. 2. Затвердити Проект ЗУ «Про Державну програму збереження біорізноманіття України на 2005-2025 роки» (зі зміною періоду) та на її основі вдосконалити процедуру ведення моніторингу інвазійних, набори-генних видів і Кадастрів рослинного та тваринного світу</p>
1.3	<p>Цільова задача 11. До 2020 року принаймні 17% наземних екосистем і екосистем внутрішніх вод і 10% прибережених і морських територій, особливо території, цінні для біорізноманіття та екосистемних послуг,</p>	<p>1. ЗУ «Про екологічну мережу України» від 24.06.2004 року № 1864-ІV 2. ЗУ «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» від 2000.09.2</p>	<p>1. Відсутність затверджених методичних рекомендацій для розроблення екологічної мережі щодо змісту, критеріїв, єдиної картографічної основи. 2. Відсутність положень про екомережу,</p>	<p>1. Розробити та затвердити методичні рекомендації для розроблення екологічної мережі щодо змісту, критеріїв, єдиної картографічної основи тощо та затвердити відповідне Положення Постановою Кабміну. Внести посилання на Положення до Закону «Про екологічну мережу України».</p>

	зберігаються завдяки встановленню екологічно репрезентативної та добре поєднаній системи природоохоронних територій, іншим заходам зі збереження, інтегрованим у ширші морські та наземні ландшафти	№ 1989-III	екосистеми, біорізноманіття в Лісовому кодексі (в розділі 1), Водному кодексі	2. Інтегрувати відповідно до ЗУ «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» положення про екомережу, екосистеми, біорізноманіття до Лісового (розділ 1) і Водного кодексів
1.4	Цільова задача 12. До 2020 року припинено зникнення відомих видів, яким загрожує знищення, їх природоохоронний статус, особливо тих, чисельність яких зменшується, поліпшений і підтриманий, розроблені заходи їх охорони та репатріації	ЗУ "Про Червону книгу України" від 2002.02.07, № 3055-III 1. Постанова КМУ «Про Порядок ведення державного обліку та кадастру рослинного світу» від 22 лютого 2006 р. № 195. 2. Постанова КМУ «Про Порядок ведення державного обліку та кадастру тваринного світу» від 15 листопада 1994 р. № 772. 1. Кодекс України про Адміністративні порушення. 2. Кримінальний кодекс України	1. У Законі недостатньо опрацьоване питання організації ведення Червоної книги України. 2. Відсутній «Червоний список біотопів України». Ведення кадастрів рослинного та тваринного світу має суттєві прогалини щодо невизначеності термінів, відбору об'єктів, відкритості даних, обов'язковості включення окремих даних до інших кадастрів	1. Внести зміни до ЗУ «Про Червону книгу України» (ст. 15) щодо матеріально-технічного та фінансового забезпечення Національної комісії НАН України, безперервності та якості такого процесу. 2. Розробити «Червоний список біотопів України» 1. Внести правки щодо зазначених прогалин до Порядку ведення державного обліку та кадастрів рослинного й тваринного світу. 2. Внести зміни до Постанови КМУ «Про Порядок обміну інформацією між містобудівним і державним земельним кадастрами», доповнивши відповідними положеннями щодо кадастрів рослинного й тваринного світу» Замінити у відповідних статтях Кодексу України про Адміністративні порушення (63-77) і Кримінального кодексу України (245-252) словосполучення «неоподаткований мінімум доходів громадян» на словосполучення «податкова соціальна пільга» Затвердити Проект ЗУ «Про Державну
1.5	Цільова задача 17. До		Відсутність затвердженої в	

<p>2015 року кожна Сторона розробила, прийняла як інструмент політики та розпочала впроваджувати ефективні та оновлені спільні стратегії та плани дій із біорізноманіття</p>	<p>якості самостійного документу Національної програми збереження біорізноманіття, якої був би об'єднаний із проектом Програми формування національної екологічної мережі</p>	<p>програму збереження біорізноманіття України на 2005-2025 роки»</p>
<p>Ухвалити Закон «Про ландшафти» на виконання положень ратифікованої Європейської ландшафтної конвенції</p>	<p>Відсутність закону щодо питань ландшафтного різноманіття, біотопів</p>	<p>«Про ратифікацію Європейської ландшафтної конвенції» 2831-IV.</p>

2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРОТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ

<p>2.1 Стаття 4. Сторона КБО: в) вивчає стан навколишнього середовища в уражених зонах для оцінки причин і наслідків опустелювання і визначення першочергових напрямків дій</p>	<p>Недоліки та прогалини щодо законодавчого забезпечення ведення кадастрів рослинного й тваринного світу є перешкодою для поповнення знань про біофізичні фактори, необхідні для прийняття рішень відповідно до положень КБО</p>	<p>1. Постанова КМУ «Про Порядок ведення державного обліку та кадастру рослинного світу» від 22 лютого 2006 р. № 195. 2. Постанова КМУ «Про Порядок ведення державного обліку та кадастру тваринного світу» від 15 листопада 1994 р. № 772</p>	<p>1. Внести зміни до Постанов КМУ «Про затвердження Порядку ведення державного обліку й кадастру рослинного світу» з визначенням чіткої процедури формування та ведення цих кадастрів (терміни та відповідальні за внесення первинної інформації, її оброблення та централізацію), обміну інформацією з іншими кадастрами. 2. Передбачити визначення (створення) єдиного структурного підрозділу, відповідального за ведення та оприлюднення кадастрів і його матеріально-фінансове та технічне забезпечення</p>
<p>1. Внести зміни до Постанов КМУ «Про затвердження Порядку ведення державного обліку й кадастру рослинного світу» з визначенням чіткої процедури формування та ведення цих кадастрів (терміни та відповідальні за внесення первинної інформації, її оброблення та централізацію), обміну інформацією з іншими кадастрами. 2. Передбачити визначення (створення) єдиного структурного підрозділу, відповідального за ведення та оприлюднення кадастрів і його матеріально-фінансове та технічне забезпечення</p>	<p>Внести зміни до Постанови «Про затвердження Порядку ведення державного лісового кадастру та обліку лісів» щодо відкритості доступу та автоматизації, також передачі необхідних даних до Державного земельного кадастру</p>	<p>Постанова КМУ «Про затвердження Порядку ведення державного лісового кадастру та обліку лісів» від 20 червня 2007 р. № 848.</p>	<p>1. Ведення Лісового кадастру є недосконалим за аспектами доступності та автоматизації. 2. Інформація не надходить до Державного земельного кадастру</p>

<p>2.2</p> <p>Стратегічна ціль № 2: покращити стан уражених екосистем</p>	<p>«Про ратифікацію Європейської ландшафтної конвенції» 283 I-IV.</p>	<p>Відсутність Закону «Про ландшафти»</p>	<p>Затвердити Закон «Про ландшафти» на виконання Європейської ландшафтної конвенції</p>
<p>Відсутність Закону «Про ландшафти»</p>	<p>Відсутність закону «Про біосферні заповідники (резервати)» та недостатня репрезентація Концепції біосферних резерватів у законодавстві</p>	<p>1. Розробити та затвердити Закон України «Про біосферні заповідники», приділивши особливу увагу питанням функціонування зони антропогенних ландшафтів (співробітництва), зонування території, сприяння створенню й поширенню моделі сталого землекористування.</p> <p>2. Внести відповідні зміни до гл. 2 ЗУ «Про природно-заповідний фонд».</p> <p>3. Альтернативний варіант – опрацювання змін до ЗУ «Про природно-заповідний фонд України» та відповідних підзаконних актів</p>	<p>1. Розробити та затвердити Закон України «Про біосферні заповідники», приділивши особливу увагу питанням функціонування зони антропогенних ландшафтів (співробітництва), зонування території, сприяння створенню й поширенню моделі сталого землекористування.</p> <p>2. Внести відповідні зміни до гл. 2 ЗУ «Про природно-заповідний фонд».</p> <p>3. Альтернативний варіант – опрацювання змін до ЗУ «Про природно-заповідний фонд України» та відповідних підзаконних актів</p>
<p>1. ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності».</p> <p>2. ДБН Б.1.1.-15:2012 «Склад і зміст Генерального плану населеного пункту».</p> <p>3. ДБН Б.1.1.-13:2012 «Склад і зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях».</p> <p>4. ДБН Б.1.1.-14:2012 «Склад і зміст детального плану території»</p>	<p>Недостатність законодавчої підтримки формування екомережі в зв'язку з територіальним плануванням</p>	<p>Питання формування екомережі потрібно систематизувати та відобразити в ст. 17, 18 та ін. Закону «Про регулювання містобудівної діяльності» щодо вимог до генеральних планів населених пунктів, планів зонування, також у ДБН Б.1.1.-15:2012 «Склад і зміст Генерального плану населеного пункту», ДБН Б.1.1.-13:2012 «Склад і зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях», ДБН Б.1.1.-14:2012 «Склад і зміст детального плану території»</p>	<p>Питання формування екомережі потрібно систематизувати та відобразити в ст. 17, 18 та ін. Закону «Про регулювання містобудівної діяльності» щодо вимог до генеральних планів населених пунктів, планів зонування, також у ДБН Б.1.1.-15:2012 «Склад і зміст Генерального плану населеного пункту», ДБН Б.1.1.-13:2012 «Склад і зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях», ДБН Б.1.1.-14:2012 «Склад і зміст детального плану території»</p>
<p>3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ</p>			
<p>3.1</p> <p>Сторони РКЗК за можливістю враховують пов'язані зі зміною клімату міркування при проведенні відповідної соціальної, економічної та екологічної політики й застосуванні заходів і використовують відповідні методи, наприклад оцінки наслідків, складені та визначені на національному рівні, з метою</p>	<p>1. «Лісовий кодекс України» від 1994.01.21 № 3852-ХІІ.</p> <p>2. ЗУ «Про тваринний світ» від 2001.12.13, №</p>	<p>У більшості документів не впроваджене поняття вразливості екосистем внаслідок зміни клімату</p>	<p>Впровадити поняття екосистемних послуг і вразливості екосистем внаслідок зміни клімату до Лісового кодексу, Законів України «Про тваринний світ», «Про рослинний світ»</p>

	<p>зменшити до мінімуму негативні для економіки, здоров'я суспільства, якості навколишнього середовища наслідки здійснення проектів, заходів із пом'якшення впливу зміни клімату чи пристосування до нього</p>	<p>2894-III. 3. ЗУ «Про рослинний світ» від 1999.04.09, № 591-XIV.</p>	<p>Не розроблені методичні положення розрахунку коефіцієнтів абсорбції ПГ і динаміки вуглецю в різних типах екосистем (лісові, степові, болотні тощо) в залежності від видового складу та інших характеристик</p>	<p>Розробити й затвердити методичні положення розрахунку коефіцієнтів абсорбції ПГ і динаміки вуглецю в різних типах екосистем (лісові, степові, болотні тощо) в залежності від видового складу та інших характеристик</p>
<p>3.2</p>	<p>Сторони РКЗК сприяють раціональному використанню поглиначів і накопичувачів усіх парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, включаючи біомасу, ліси, океани та інші наземні, прибережні й морські екосистеми, також, у відповідних випадках, сприяють їх охороні та підвищенню якості й співпрацюють у цьому напрямку</p>	<p>ЗУ «Про природно-заповідний фонд України» від 1992.06.16 № 2456-XII</p>	<p>Регулювання питань зміни клімату не включене в Закон «Про природно-заповідний фонд»</p>	<p>1. Внести доповнення до ЗУ «Про природно-заповідний фонд» щодо включення питань зміни клімату до статей «вимоги до режиму» Розділу III «Режим території та об'єктів природно-заповідного фонду».</p> <p>2. Розробити та затвердити Постановою Кабміну Положення «Про адаптацію до змін клімату території і об'єктів природно-заповідного фонду»</p>
<p>3.3</p>	<p>Сторони РКЗК співпрацюють у прийнятті підготовчих заходів із метою адаптації до наслідків зміни клімату; розробляють і розвивають відповідні комплексні плани по веденню господарства в прибережній зоні, водних ресурсів і сільському господарству, з охорони та відновлення районів, особливо в Африці, що потерпіли від посух, опустелювання, повеней; сприяння поширенню раціональних методів ведення лісового господарства, лісонасадження та лісооновлення на стабільній основі</p>	<p>«Лісовий кодекс України» від 1994.01.21 № 3852-XII</p>	<p>У Лісовому кодексі відсутні статті та розділи, що визначають значення лісових ресурсів у регулюванні ПГ і положення щодо адаптації до зміни клімату, ведення сталого лісокористування</p>	<p>Впровадити до Лісового кодексу окремим розділом «Адаптація до зміни клімату» питання адаптації до зміни клімату та поширення раціональних методів ведення лісового господарства, лісонасадження та лісооновлення на стабільній основі</p>

ПІДГАЛУЗЬ: ЗБЕРЕЖЕННЯ НАДР І РАЦІОНАЛЬНЕ НАДРОКОРИСТУВАННЯ

Таблиця 9. SWOT-аналіз.

1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
1. Опосередковано виконується цільова задача 5 зі зменшення втрати природних середовищ існування. Це відображено в законодавстві підгалузі вимогами до раціонального природокористування, а також у заходах НІПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р).	1. Питання та поняття біорізноманіття, інновативних технологій для сталого надрокористування не представлені у відповідному законодавстві, що лімітує виконання задачі 5 (рівень втрати природного середовища до 2020 р.).
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
1. Внесення доповнень щодо поняття біорізноманіття та сталого надрокористування в Кодекс України про надра (від 1994.07.27, № 132/94-ВР). 2. Доопрацювання Положення про методичні рекомендації про проведення моніторингу та наукового супроводження надрокористування з конкретизацією заходів, спрямованих на забезпечення ефективного та раціонального використання надр, запобігання шкідливому впливу робіт на довкілля та рекультивацию відповідних територій на екологічній основі	1. Недотримання засад сталого надрокористування та порушення процедури отримання дозволів, що позначається збільшенням тиску на біорізноманіття, відповідними втратами та спричинює деградацію екосистем і ландшафтів. 2. Положення про методичні рекомендації щодо проведення моніторингу та наукового супроводження надрокористування має лише статус наказу й не має зв'язку з веденням кадастру родовищ і проявів корисних копалин.
2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРОТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
1. У Стратегії (ЗУ, від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI) і НІПД (Розпорядження КМУ від 25 травня 2011 р. № 577-р) визначені цілі та заходи, спрямовані на рекультивацию земель. 2. Функціонує Державна служба геології та надр, яка є відповідальною за окремі питання моніторингу стану земель	1. У законодавство питання сталого землекористування, впровадження екоорієнтованих технологій та відновлення земель включені незначною мірою. 2. Мають місце значні порушення законодавства, зокрема й через недостатню сувору відповідальність за них 3. Положення про методичні рекомендації з проведення моніторингу та наукового супроводження надрокористування має лише статус наказу й не має зв'язку з веденням кадастру родовищ і проявів корисних копалин

<p>Можливості</p> <p>1. Включення до Кодексу про надра (від 1994.07.27, № 132/94-ВР,) ЗУ «Про нафту і газ» (від 12.07.2001 № 2665-III) понять сталого надро- та землекористування, механізму протидії процесам деградації та опустелювання земель, збереження та відновлення (рекультивацию) екосистем на екологічних засадах.</p> <p>2. Доопрацювання Положення про методичні рекомендації з проведення моніторингу та наукового супроводження надрокористування з конкретизацією заходів, спрямованих на забезпечення ефективного та раціонального використання ділянки надр, запобігання шкідливому впливу робіт на довкілля</p>	<p>Загрози</p> <p>1. Невиконання заходів із рекультивациі земель через недофінансування або недостатнє екологічне обґрунтування, уникнення відповідальності ініціаторів порушень.</p> <p>2. Недостатнє фінансування Державної геологічної служби.</p> <p>3. Відсутність рекомендації щодо екологічного впливу видобутку сланцевого газу з використанням крекінг-технології.</p>
<p>3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ</p>	
<p>Сильні сторони</p> <p>1. ЗУ «Про газ (метан) вугільних родовищ» (від 21.05. 2009 року № 1392-VI) корелює з вимогами РКЗК щодо скорочення його викидів</p>	<p>Слабкі сторони</p> <p>1. Переважна більшість законодавчих актів не містить посилань щодо РКЗК і недостатньою мірою містить посилання щодо природоохоронного законодавства.</p> <p>2. При здійсненні відповідної політики не враховані міркування, пов'язані зі зміною клімату та можливим впливом видобутку сланцевого газу на додаткові викиди ПП.</p> <p>3. Положення про методичні рекомендації щодо проведення моніторингу та наукового супроводження надрокористування має лише статус наказу й не має зв'язку з веденням кадастру родовищ і проявів корисних копалин</p>
<p>Можливості</p> <p>1. Інтеграція в Кодекс про надра (від 1994.07.27, № 132/94-ВР), Закон про нафту і газ (від 12.07.2001 № 2665-III), проект нової Кліматичної програми, з урахуванням європейського досвіду, основних положень РКЗК.</p> <p>2. Доопрацювання Положення про методичні рекомендації щодо проведення моніторингу та наукового супроводження надрокористування з конкретизацією заходів, спрямованих на забезпечення ефективного та раціонального використання ділянки надр, запобігання шкідливому впливу робіт на довкілля, зокрема на зміни клімату, та його затвердження Постановою КМУ.</p>	<p>Загрози</p> <p>1. Порушення законодавства обумовлені недостатньо суворою адміністративною та кримінального відповідальністю.</p> <p>2. Проблеми фінансування та функціонування Державної геологічної служби.</p> <p>3. Продовження застосування екологічно застарілих технологій видобутку та переробки мінеральної сировини</p>

Таблиця 10. GAP-аналіз.

№	Положення та/або стратегічні цілі конвенції	Нормативно-правові акти, галуzeві плани та програми	Прогаалини	Рекомендації
1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ				
1.1	<p>Цільова задача 5. До 2020 року рівень втрати природних середовищ існування, включаючи ліси, зменшений принаймні наполовину й там, де це можливо, зведений практично до нуля, деградація та фрагментація значно зменшені</p>	<p>1. Кодекс про надра від 1994.07.27, № 132/94-ВР 2. Гірничий Закон України від 6.10.1999 № 1127-XIV</p>	<p>У Кодексі про надра, Гірничому Законі не згадуються потенційні впливи надкористування на втрати біорізноманіття і деградацію екосистем, відсутні поняття сталого надкористування та відповідальних за рекультивацію деградованих унаслідок надкористування земель, відновлення екосистем</p>	<p>1. Ввести до Кодексу про надра та Гірничого Закону поняття «стале надкористування» (до ст. 1) та відповідні обмеження в проведенні відповідних робіт у безпосередній близькості до територій ПЗФ. 2. Додати до Кодексу України про надра визначення: «Зняття шахти з експлуатації (фрази: закриття, ліквідація, екологічна реабілітація)» з визначенням екологічних факторів впливу на біорізноманіття, земельні та водні ресурси, приземну атмосферу. 3. У ст. 8 (п. 18), 9-1 (п. 8), 10 (п. 4) після слів «здійснення контролю за використанням і охороною надр» додати: «а також рекультивацією земель і відновленням екосистем, що зазнали деградації внаслідок розробки родовищ корисних копалин». 4. У ст. 21 «Надання надр у користування для видобування прісних підземних вод і розробки родовищ торфу» вилучити в реченні «Надра у користування для видобування прісних підземних вод і розробки родовищ торфу надаються без надання гірничого відводу» слова «розробки родовищ торфу». 5. Ст. 24 «Права та обов'язки користувачів надр» доповнити пунктом 5) «Відновлювати екосистеми, порушені при користуванні надрами, сприяючи пом'якшенню наслідків зміни клімату та адаптації до нього, а також боротьби з опустелюванням». 6. Доповнити ст. 43 «Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин» словами відомості: «... «про стан довкілля»».</p>

	<p>1. Кодекс про надра від 1994.07.27, № 132/94-ВР</p> <p>2. ЗУ «Про охорону навоколишнього природного середовища» від 2001 р.</p>	<p>У Кодексі про надра та ЗУ «Про охорону навоколишнього природного середовища» не обгрунтовані механізми негрошової компенсації земельних ділянок відведених під надрокористування</p>	<p>1. Доповнити ст. 48 «Стимулювання в системі охорони навоколишнього природного середовища» в ЗУ «Про охорону навоколишнього природного середовища» пункт ж) «негрошову компенсацію земель, порядок якої визначається Постановою Кабінету міністрів».</p> <p>Розробити відповідну Постанову КМУ.</p> <p>2. Зробити посилення в Кодексі про надра (ст. 16-17 про надання дозволів і гірничих відводів)</p>
	<p>1. Кодекс України про Адміністративні порушення.</p> <p>2. Кримінальний Кодекс України</p>	<p>Нечітким і недостатньо дієвим є механізм покарання за самовільне користування надрами та несанкціоноване розміщення відвалів</p>	<p>Замінити у відповідних статтях Кодексу України про Адміністративні порушення (57 та 58) і Кримінального кодексу України (240, 244) словосполучення «неоподаткований мінімум доходів громадян» на словосполучення «податкова соціальна пільга»</p>
<p>1.2 Цільова задача 15. До 2020 року підвищені стійкість екосистем і внесок біорізноманіття до накопичення вуглецю шляхом збереження та відновлення, з відновленням принаймні 15% деградованих екосистем, сприяючи тим самим пом'якшенню наслідків зміни клімату та адаптації до нього, боротьбі з опустелюванням</p>	<p>Загальнодержавна програма розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року (ЗУ від 21.04.2011 № 3268-VI).</p>	<p>1. Програма не передбачає фінансування заходів, спрямованих на забезпечення сталого надрокористування та недопущення втрат біорізноманіття, рекультивациі земель і упередження надзвичайних ситуацій.</p> <p>2. Еколого-геологічні роботи слабо фінансуються.</p> <p>3. Програма недостатньо корелює з Національним планом дій</p>	<p>Внести доповнення до Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року щодо заходів, спрямованих на забезпечення сталого надрокористування та недопущення втрат біорізноманіття, рекультивациі земель і упередження надзвичайних ситуацій</p>
2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ			
<p>2.1 1. Стаття 4. Сторона КБО: в) вивчає стан</p>	<p>1. Кодекс про надра від 1994.07.27, № 132/94-ВР</p>	<p>1. У Кодексі про надра, Гірничому Законі не задується потенційні впливи надрокористування на</p>	<p>1. Ввести до Кодексу про надра та Гірничого Закону поняття «стале надрокористування» (до ст. 1.).</p>

	<p>наволишнього середовища в уражених зонах для оцінки причин і наслідків опустелювання та визначення першочергових напрямків дій.</p> <p>2. Стратегічна ціль № 2: покращити стан уражених екосистем</p>	<p>2. Гірничий Закон України від 6.10.1999 № 1127-XIV</p> <p>Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції боротьби з деградацією земель та опустелюванням»</p> <p>ЗУ «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року» від 21.04.2011 № 3268-VI</p>	<p>деградацію земель і опустелювання, відсутні поняття сталого надкористування та відповідальні за рекультивацію деградованих унаслідок надкористування земель.</p> <p>2. Надкористування регулюється без врахування вимог конвенції КБО</p> <p>У Концепції не визначена необхідність удосконалення процедури надкористування, інтеграції Кадастру родовищ і проявів корисних копалин до системи кадастрів</p> <p>Програма не передбачає заходів, спрямованих на забезпечення сталого надкористування та недопущення втрат біорізноманіття, рекультивації земель і упередження надзвичайних ситуацій, не містить відповідних індикаторів</p>	<p>2. У ст. 8 (п. 18), 9-1(п. 8), 10 (п. 4) після слів «здійснення контролю за використанням та охороною надр» додати: <i>«а також рекультивацією земель та відновленням екосистем, що зазнали деградації внаслідок розробки родовищ корисних копалин»</i>.</p> <p>3. Додати ст. 43 «Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин» словами відомості ... <i>«про стан довілля»</i>.</p> <p>Додати Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції боротьби з деградацією земель і опустелюванням» положеннями про вдосконалення процедури надкористування, інтеграції Кадастру родовищ і проявів корисних копалин до системи кадастрів</p> <p>Внести доповнення до «Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року» щодо заходів, спрямованих на забезпечення сталого надкористування та рекультивації земель із відповідними індикаторами</p>	<p>2. У ст. 8 (п. 18), 9-1(п. 8), 10 (п. 4) після слів «здійснення контролю за використанням та охороною надр» додати: <i>«а також рекультивацією земель та відновленням екосистем, що зазнали деградації внаслідок розробки родовищ корисних копалин»</i>.</p> <p>3. Додати ст. 43 «Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин» словами відомості ... <i>«про стан довілля»</i>.</p> <p>Додати Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції боротьби з деградацією земель і опустелюванням» положеннями про вдосконалення процедури надкористування, інтеграції Кадастру родовищ і проявів корисних копалин до системи кадастрів</p> <p>Внести доповнення до «Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року» щодо заходів, спрямованих на забезпечення сталого надкористування та рекультивації земель із відповідними індикаторами</p>
<p>2.2</p> <p>е) розробляє та використовує процедури та контрольні показники для моніторингу та оцінки імплементації програми.</p> <p>2. Стратегічна ціль № 2: покращити стан уражених екосистем</p>	<p>Постанова ВРУ «Про стан дотримання вимог природоохоронного законодавства при здійсненні діяльності, пов'язаної з надкористуванням в Україні» від 2003.11.20, № 1310-IV</p>	<p>Не розроблена «Загально-державна програма поліпшення екологічного стану гірничодобувних регіонів України» (відповідно до Постанови ВРУ № 1310-IV).</p>	<p>1. Розробити та затвердити «Загальнодержавну програму поліпшення екологічного стану гірничодобувних регіонів України», яка включатиме процедуру моніторингу та оцінки деградації земель унаслідок видобувної діяльності, заходів із її рекультивації.</p> <p>2. Альтернативний варіант – включення окремих заходів до Національного плану дій, спрямованого на впровадження Концепції боротьби з деградацією земель і опустелюванням</p>	<p>1. Розробити та затвердити «Загальнодержавну програму поліпшення екологічного стану гірничодобувних регіонів України», яка включатиме процедуру моніторингу та оцінки деградації земель унаслідок видобувної діяльності, заходів із її рекультивації.</p> <p>2. Альтернативний варіант – включення окремих заходів до Національного плану дій, спрямованого на впровадження Концепції боротьби з деградацією земель і опустелюванням</p>	

3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ

<p>3.1</p> <p>Сторони РКЗК за можливість враховують пов'язані зі зміною клімату міркування при проведенні своєї відповідної соціальної, економічної та екологічної політики та застосуванні заходів і використовують відповідні методи, наприклад, оцінки наслідків, складені та визначені на національному рівні</p>	<p>1. Кодекс про надра від 1994.07.27, № 132/94-ВР</p> <p>2. Гірничий Закон України від 6.10.1999 № 1127-XIV</p>	<p>У Кодексі про надра, Гірничому Законі не згадуються потенційні впливи надкористування на зміну клімату. Положення РКЗК не враховані</p>	<p>Інтегрувати в Кодекс про надра, Гірничий закон статті про врахування при здійсненні надкористування впливу на зміну клімату, а також поняття «сталого надкористування»</p>
<p>3.2</p> <p>Сторони РКЗК проводять національну політику та застосовують відповідні заходи для пом'якшення наслідків зміни клімату шляхом обмеження своїх антропогенних викидів парникових газів і захисту та підвищення якості своїх поглиначів і накопичувачів парникових газів</p>	<p>ЗУ «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року» від 21.04.2011 № 3268-VI</p>	<p>1. У програмах підгалузі відсутні заходи, спрямовані на зменшення/посилену регламентацію видобутку торфу як важливого регулятора балансу вуглецю, натомість передбачається нарощування його видобутку.</p> <p>2. Це також стосується бурштину, розсіпних родовищ титану, розкриття й розробка яких пов'язані з порушенням великих площ водозбірних ландшафтів</p>	<p>1. Скоригувати захід 4 «Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року» щодо нарощування мінерально-сировинної бази торфу.</p> <p>2. Передбачити компенсаційні заходи, спрямовані на відновлення торфовищ і водно-болотних угідь.</p> <p>2. Скоригувати регіональні програми розвитку торф'яної галузі в областях Українського Полісся.</p> <p>4. Скоригувати плани розробки родовищ бурштину, розсіпних родовищ титану</p>
<p>3.3</p> <p>Сторони РКЗК обмежують та/або скорочують викиди метану шляхом рекулерації та його повторного використання в процесі видалення відходів і у виробництві, транспортуванні та розподілі енергії</p>	<p>ЗУ «Про нафту і газ» від 12.07.2001 № 2665-III</p>	<p>Закон не містить посилань на відповідне положення РКЗК</p>	<p>Внести в ЗУ «Про нафту і газ» відповідні посилання щодо заходів з обмеження та скорочення викидів метану</p>

ПІДГАЛУЗЬ: ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ТА ДОЗВІЛЬНО-ЛІЦЕНЗІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Таблиця 11. SWOT-аналіз.

1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Діє ЗУ «Про екологічну експертизу» (від 1995.02.09 № 45/95-ВР).</p> <p>2. Регламентується встановлення лімітів і спеціальних дозволів, зокрема й для території ПЗФ.</p> <p>3. Ліцензування діяльності, пов'язаної з виробництвом і розподілом генетичних ресурсів</p>	<p>1. ЗУ «Про екологічну експертизу» (від 1995.02.09, № 45/95-ВР) не враховує положень, важливих для збереження біорізноманіття.</p> <p>2. Регламентация лімітів і дозволів, стандарти в цій сфері залишаються непрозорими, часто належать до компетенції регіональної влади.</p> <p>3. Не достатньо забезпечені механізми невідворотної відповідальності за проведення неякісних чи некомпетентних експертиз</p>
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. Розроблення та впровадження Закону «Про Стратегічну екологічну оцінку».</p> <p>2. Підвищення ролі громадськості в контролі за використанням ресурсів, розміщенням відходів</p>	<p>1. Загострення ситуації внаслідок фактичної відсутності обов'язкової оцінки впливів на довкілля (після прийняття ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності» (від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI) і відповідних змін у ЗУ «Про екологічну експертизу» (від 1995.02.09, № 45/95-ВР) і «Охорону навколишнього природного середовища» (від 26.06.91 № 1268-XII).</p> <p>2. До проведення експертиз інколи долучаються некомпетентні фахівці, що спричиняє негативні наслідки, відповідальність за які не несуть експерти</p>
2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРОТБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Наявність ЗУ «Про екологічну експертизу» (від 1995.02.09, № 45/95-ВР).</p> <p>2. Наявність положень про регламентацію розміщення відходів у Законі «Про відходи» (від 5 березня 1998 р. № 187/98-ВР).</p>	<p>1. ЗУ «Про екологічну експертизу» не враховує положення, важливі для збереження біорізноманіття (в частині принципів, завдань тощо).</p> <p>2. Регламентация лімітів і дозволів, стандарти в цій сфері залишаються непрозорими, часто належать до компетенції регіональної влади.</p> <p>3. Не підлягають ліцензуванню роботи з виdobутку окремих видів</p>

<p>3. Наявність процедури ліцензування господарської діяльності та сертифікації, державного нагляду для землекустрою та землеоціночних робіт</p>	<p>корисних копалин</p>
<p>Можливості</p> <p>1. Затвердження Закону «Про стратегічну екологічну оцінку».</p> <p>2. Посилення громадського контролю</p>	<p>Загрози</p> <p>1. Загострення ситуації внаслідок фактичної відсутності обов'язкової оцінки впливів на довкілля, державної екологічної експертизи містобудівної документації (після прийняття ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності» (від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI) і відповідних змін у ЗУ «Про екологічну експертизу» (від 1995.02.09, № 45/95-ВР) і «Охорону навколишнього природного середовища» (від 26.06.91 № 1268-XII).</p> <p>2. Відсутність посилань на конкретні законодавчі акти з визначення вимог для розміщення відходів у ЗУ «Про відходи» (від 5 березня 1998 р. № 187/98-ВР).</p>
<p>3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ</p>	
<p>Сильні сторони</p> <p>1. Питання викидів у атмосферне повітря регулюється кількома законодавчими актами.</p> <p>2. Питання поводження з побутовими відходами врегульовано ЗУ «Про відходи» від 5 березня 1998 р. № 187/98-ВР.</p>	<p>Слабкі сторони</p> <p>1. Питання зміни клімату практично не враховується при оцінці впливів на довкілля та екологічну безпеку.</p> <p>2. Відповідальність за порушення лімітів викидів є недостатньо суворюю.</p> <p>3. Для викидів ПГ не встановлені гранично допустимі значення.</p> <p>4. Не забезпечене виконання у визначені строки пункту 4 Розпорядження КМУ від 18 серпня 2005 р. № 346-р щодо підготовки та затвердження Національного плану розподілу дозволів на антропогенні викиди із джерел ПГ.</p> <p>5. Не затверджені Правила експлуатації об'єктів утилізації побутових відходів</p>
<p>Можливості</p> <p>1. Розроблення та прийняття Закону «Про Стратегічну екологічну оцінку» з урахуванням сучасних досягнень екології в області екобезпеки.</p> <p>2. Забезпечення виконання зобов'язань Угоди про асоціацію між Україною та ЄС</p>	<p>Загрози</p> <p>1. Недостатня дієвість регулювання Міністерства природи гранично допустимих викидів зі стаціонарних джерел, застарілість норм.</p> <p>2. Ліквідація Державного агентства екологічних інвестицій України, яке було визначене одним із співвиконавців за пунктом 259 Розпорядження КМУ від 17 вересня 2014 р. № 847-р.</p>

Таблиця 12. GAP-аналіз.

№	Положення та/або стратегічні цілі конвенції	Нормативно-правові акти, галуzeві плани та програми	Прогалини	Рекомендації
1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ				
1.	Стаття 14 Оцінка впливу та зведення до мінімуму несприятливих наслідків	ЗУ «Про екологічну експертизу» від 1995.02.09, № 45/95-ВР	1. Закон недостатньо бере до уваги положення КБР, які враховують екосистемний підхід і зменшення втраг біорізноманіття. 2. Закон не забезпечує повноцінного врахування впливів на довкілля. 3. Відсутня європейська модель оцінки впливу на довкілля, зокрема, механізм Стратегічної екологічної оцінки	1. У ст. 5 ЗУ «Про екологічну експертизу» «Основні завдання екологічної експертизи» доповнити п. 4 «оцінка впливу діяльності об'єктів екологічної експертизи на стан довкілля і якість природних ресурсів» словосполученням «та збереження біорізноманіття». 2. Так само доповнити ст. 15. 3. Розробити й прийняти ЗУ «Про екологічну експертизу» та стратегічну екологічну оцінку» та інтегрувати її положення в ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища»
2.	Цільова задача 4. До 2020 р. уряди, бізнес і зацікавлені сторони на всіх рівнях вжили заходи для досягнення або впровадили плани сталого виробництва та споживання й не допускали перевищення	Постанова КМУ «Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів і встановлення лімітів використання ресурсів загальнодержавного значення» від 10 серпня 1992 р. № 459.	У Порядку видачі дозволів не здійснена диференціація територій і об'єктів ПЗФ за категоріями	Додати «крім територій і об'єктів ПЗФ, де заборонена будь-яка господарська діяльність»
1.	Цільова задача 4.	ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» від 6.06.91 № 1268-ХІІ	Закон слабо регламентує процедуру встановлення лімітів використання ресурсів рослинного та тваринного світу	1. До ст. 43 ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» «Ліміти використання природних ресурсів» додати положення: «Ліміти використання природних ресурсів установлюються з урахуванням вимог екологічної безпеки та сталого природокористування».
2.	До 2020 р. уряди, бізнес і зацікавлені сторони на всіх рівнях вжили заходи для досягнення або впровадили плани сталого виробництва та споживання й не допускали перевищення			2. Додати посилення на положення про

ПІДГАЛУЗЬ: МОНІТОРИНГ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Таблиця 13. SWOT-аналіз.

1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
1. Наявні законодавчі акти, які регулюють питання моніторингу, що є необхідною основою досягнення цілей КБР, зокрема Постанова КМУ «Про Положення про державну систему моніторингу довкілля» (від 30 березня 1998 р. № 391).	1. Суттєві недоліки в організації моніторингу об'єктів тваринного й рослинного світу, біологічного та ландшафтного різноманіття, ведення Червоної книги України, недостатня репрезентативність даних. 2. Відсутність комплексного підходу до організації системи державного моніторингу. 3. Відсутність індикаторів затверджені структури моніторингу довкілля з урахуванням його техногенних змін
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
1. Постанова (Розпорядження) КМУ щодо вдосконалення та оновлення Державної цільової екологічної програми проведення моніторингу навколишнього природного середовища використання нових підходів із залученням наукових установ	1. Розрізненість і слабкий зв'язок прийнятих законодавчих актів
2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРІТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
1. Затверджене «Положення про моніторинг земель» (Постанова від 20 серпня 1993 р. № 661). 2. Затверджений «Порядок здійснення державного моніторингу вод» (Постанова від 20 липня 1996 р. № 815). 3. Інші законодавчі акти, які регулюють моніторинг (Постанова «Про Положення про державну систему моніторингу довкілля (від 30 березня 1998 р. № 391).	1. Відсутня програма методичної стандартизації та індикації процесів деградації земель, атмосфери та гідросфери, отже є проблеми моніторингу, упередження та призулинення. 2. Відсутня комплексна й сучасна процедура організації моніторингу, збору репрезентативної інформації та обміну даними, зокрема щодо засобів дистанційного зондування Землі, які б забезпечували вирішення проблемних питань

<p align="center">Можливості</p> <p>1. Оновлення та реалізація державної цільової програми з моніторингу довкілля з використанням сучасних наукових досягнень. 2. Залучення до вдосконалення основ моніторингу науково-дослідних установ і експертів</p>	<p align="center">Загрози</p> <p>1. Фінансова та організаційна неврегульованість питань моніторингу, слабка міжвідомча координація</p>
<p align="center">3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ</p>	
<p align="center">Сильні сторони</p>	
<p>1. Наявність Постанови «Про затвердження Порядку організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» (від 9 березня 1999 р. № 343). 2. Наявність Постанови «Про Положення про державну систему моніторингу довкілля» (від 30 березня 1998 р. № 391). 3. Наявність Постанови КМУ від 21 квітня 2006 р. № 554 «Про затвердження Порядку функціонування національної системи оцінки антропогенних викидів і абсорбції парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом про речовини, що руйнують озоновий шар»</p>	<p align="center">Слабкі сторони</p> <p>1. Неврегульованість у Постановах «Про затвердження Порядку організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» (від 9 березня 1999 р. № 343) та «Про Положення про державну систему моніторингу довкілля» (від 30 березня 1998 р. № 391) питань зміни клімату. 2. Не розроблені методики моніторингу (розрахунку) викидів ПГ на рівні установки (підприємства) для багатьох галузей економіки України. 3. Методики моніторингу (розрахунку) викидів ПГ для виконання зобов'язань за РКЗК і Кіотським протоколом відрізняються від методів моніторингу (розрахунку) викидів ПГ для цілей державної статистики</p>
<p align="center">Можливості</p>	
<p>1. Оновлення та затвердження Державної програми моніторингу довкілля, заходи якої дозволять удосконалити систему показників моніторингу стану різних складових довкілля та зміни клімату. 2. Забезпечення виконання зобов'язань Угоди про асоціацію між Україною та ЄС</p>	<p align="center">Загрози</p> <p>1. Слабкість фінансових, організаційних механізмів і матеріально-технічного забезпечення моніторингу, недостатня ступінь репрезентативності, що обмежує можливість прогнозування. 2. Можливі додаткові фінансові витрати з боку підприємств, які здійснюють викиди ПГ, для достовірного моніторингу (розрахунку) викидів ПГ</p>

Таблиця 14. GAP-аналіз.

№	Положення та/або стратегічні цілі конвенції	Нормативно-правові акти, галузеві плани та програми	Прогалини	Рекомендації
1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ				
1.	Стаття 7. Визначення та моніторинг	Постанова КМУ «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля» від 30 березня 1998 р. № 391	Положення не передбачає чіткої процедури моніторингу біорізноманіття, потребує оновлення та доопрацювання, насамперед щодо інвазійних видів, отже не відповідає вимогам КБР.	1. Доповнити Положення про державну систему моніторингу з урахування інвазійних видів і біорізноманіття в цілому (в компетенції Мінприроди). 2. Розробити та затвердити Положення про моніторинг біорізноманіття
1		Постанова КМУ «Про затвердження Державної цільової екологічної програми проведення моніторингу навколишнього природного середовища» від 5 грудня 2007 р. № 136	Заходи Програми не були виконані	Оновити Державну цільову екологічну програму проведення моніторингу навколишнього природного середовища з розробленням конкретних заходів із удосконалення процедури моніторингу біорізноманіття
2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРІТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ				
2.	Стаття 4 додатку V.	Постанова КМУ «Про затвердження Положення про моніторинг земель» (від 20 серпня 1993 р. № 661)	Положення містить недоліки, зокрема не визначені: - терміни звітності з базового та періодичного моніторингу; - обов'язковість включення визначеного набору даних до Державного земельного кадастру; - процедура міжвідомчої взаємодії організацій,	Внесення змін і доповнень у статті щодо термінів звітності, набору даних та індикаторів, відповідальних за збір та обробку даних, процедуру узгодження та включення в Державний земельний кадастр
1	Сторона КБО: е) розробляє та використовує процедури та контрольні показники для моніторингу та оцінки імплементації програми.			

	<p>відповідальних за моніторинг</p> <p>1. Обидва документи не пов'язані посиленнями та спільними процедурами та не містять висновків для оцінки земель.</p> <p>2. Порядок збирання, використання, поширення інформації про опустелювання та деградацію земель» не містить вимоги надання інформації про причини та джерела деградації та забруднення земель.</p>	<p>1. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про моніторинг земель» (від 20 серпня 1993 р. № 661).</p> <p>2. «Порядок збирання, використання, поширення інформації про опустелювання та деградацію земель».</p> <p>3. ЗУ «Про оцінку земель» від 11 грудня 2003 р. № 1378-IV</p>	<p>1. Зведення «Порядку збирання, використання, поширення інформації про опустелювання та деградацію земель» і «Положення про моніторинг земель» в один документ «Порядок моніторингу, використання та поширення інформації про стан, деградацію та опустелювання земель».</p> <p>2. Внесення змін до ЗУ «Про оцінку земель» щодо понять і врахування висновків і результатів моніторингу (ст. 1: замість економічна оцінка – еколого-економічна оцінка, ст. 4: замість принципи проведення оцінки земель – забезпечення збалансованості використання земель, ст. 5: замість економічна оцінка – еколого-економічна оцінка; додати «Дані з еколого-економічної оцінки земель базуються на результатах і висновках моніторингу «Порядок...», враховують еколого-економічне районування і є основою при проведенні нормативної грошової оцінки земельних ділянок, аналізі ефективності використання земель порівняно з іншими природними ресурсами та визначенні економічної придатності земель сільськогосподарського призначення для вирощування сільськогосподарських культур»</p>	<p>Розробити та затвердити нову редакцію «Порядку здійснення державного моніторингу вод» з урахуванням принципів Водної Рамкової директиви (ст. 8 «Моніторинг стану поверхневих вод, стану підземних вод та охоронних зон») і посилять на Водний кадастр.</p> <p>Порядок здійснення державного моніторингу вод потребує оновлення та доопрацювання</p> <p>Постанова КМУ «Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод» від 20 липня 1996 р. № 815</p>
--	--	---	---	---

3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ

<p>3. Сторони РКЗК за 1 можливість враховують пов'язані зі зміною клімату міркування при проведенні своєї відповідної соціальної, економічної, екологічної політики та застосуванні заходів і використовують відповідні методи, наприклад, оцінки наслідків, складені та визначені на національному рівні</p>	<p>Постанова КМУ «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля» від 30 березня 1998 р. № 391 Постанова КМУ «Про затвердження Порядку організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря», 9 березня 1999 р. № 343</p>	<p>У Положення не інтегровані питання врахування зміни клімату</p>	<p>Додати в Положення до повноважень ДСНС словосполучення «регіональних кліматичних змін» 1. Змінити назву на «Порядок організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря та зміни клімату» 2. Додати зміну клімату до об'єктів моніторингу (ст. 2).</p>
<p>Постанова КМУ «Про забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України за Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату та Кіотським протоколом до неї» від 17 квітня 2008 р. № 392</p>	<p>Відповідно до Постанови КМУ «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» (від 10 вересня 2014 р. № 442) ліквідоване Державне агентство екологічних інвестицій України, яке забезпечувало підготовку документів, подання яких вимагається за РКЗК і Кіотським протоколом</p>	<p>Визначити окрему одиницю в структурі Міністерства екології та природних ресурсів України, відповідальну за підготовку, узгодження та подання необхідної інформації та документів у рамках РКЗК і Кіотського протоколу</p>	

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Проведене дослідження політики та законодавства щодо природних ресурсів вказує на існування, поряд із певними досягненнями, наскрізних і «покомпонентних» проблем і прогалин.

Відмітимо, що відображення вимог трьох Конвенцій Ріо в галузі політики щодо природних ресурсів є очікувано високим і обумовлено кількома факторами. Серед них – галузева «приналежність» значної кількості законодавчих і підзаконних актів до сфери відповідальності Міністерства екології та природних ресурсів (далі – Мінприроди), критичний стан компонентів природи, що має місце в Україні, а також зростаюче усвідомлення залежності підходів до використання певних видів ресурсів від економічних переваг, інвестиційної політики.

До наскрізних позитивних чинників слід віднести розширення міжнародного екологічного співробітництва практично за всіма напрямками діяльності Мінприроди. Одним із найбільших здобутків вважаємо розроблення та затвердження в 2010 р. Закону «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 р.» та в 2011 р. – Розпорядження КМУ «Про Національний план дій із охорони навколишнього природного середовища». На жаль, ці документи стали також свідченням головної наскрізної прогалини – розриву парадигм між ними та рештою законодавчих актів, прийнятих до 2010 р., що проявилось у різній термінології, відсутності розуміння сучасних підходів до управління природними ресурсами, ідеології сталого розвитку. Очевидно, що й після набуття незалежності України ресурси сприймалися законодавцем за пострадянським стереотипом пріоритетів господарської діяльності, а їх роль у

регулюванні та підтриманні середовища, придатного для існування людини, усвідомлена лише в останні роки. Окремі документи є індикаторами формального підходу до їх підготовки, що можливо пояснюється нестабільністю організаційної структури та кадровими перестановками в Мінприроді, а також ігноруванням думки науковців, стислими часовими рамками при загальному відставанні реакції держави на підтримані міжнародні документи.

Серед інших прогалин, що мають вплив на всі, без виключення, підгалузі:

1. Прогалини у веденні та використанні кадастрів.

2. Відповідальність за порушення у використанні природних ресурсів не виконує функцію стримуючого механізму в сучасних реаліях.

3. Недостатній зв'язок законодавства щодо природних ресурсів і відповідних заходів із документами територіального й соціально-економічного планування, що нівелює просторовий і економічний аспекти екологічної політики.

4. Відсутній дієвий механізм міжвідомчої взаємодії (діяльність таких комісій виявляється вкрай неефективною) та залучення наукового потенціалу.

5. Неінтегрованість положень інших міжнародних конвенцій і директив ЄС у національну екологічну політику.

6. Недосконалий механізм звітності та оприлюднення даних щодо стану навколишнього природного середовища.

7. Відсутність затвердженої Стратегії сталого розвитку.

Отже, на основі проведених аналізів сильних і слабких сторін і прогалин за **окремими підгалуззями пропонуємо** таке:

1. Підгалузь «Збереження, охорона атмосферного повітря та політика щодо змін клімату»

Доопрацювати та внести зміни до Повітряного кодексу з метою його інтеграції до екологічної політики.

Розробити доповнення до законодавства підгалузі відносно адаптації до зміни клімату, те, що виходить за межі торгівлі квотами та обліку викидів парникових газів, включає проблеми збереження та відновлення якості поглиначів і накопичувачів парникових газів, а отже, корелює з виконанням зобов'язань із КББ і КБО. Відповідно до цієї мети, а також на виконання зобов'язань із РКЗК затвердити Національний план адаптації до зміни клімату на період до 2020 року та Національний план заходів із пом'якшення зміни клімату, відповідні регіональні плани та розробити відповідні механізми реалізації. Розробити й затвердити нову Кліматичну програму України.

2. Підгалузь «Збереження, охорона та раціональне використання водних ресурсів»

Розробити зміни до Водного кодексу з метою адаптації механізму інтегрованого управління водними ресурсами, відповідно до положень Водної рамкової директиви, а також положень щодо адаптації до змін клімату.

Розробити та затвердити нову редакцію «Порядку здійснення державного моніторингу вод» із урахуванням положень Водної рамкової директиви.

Усунути недоліки ведення державного Водного кадастру шляхом визначення головної організації та регламентації строків і відповідальних за збір і передачу даних, а також автоматизації та відкритості доступу для користувачів. Забезпечити процедуру обміну даними між Водним та іншими

видами кадастрів, що здійснюється відповідними відомствами.

3. Підгалузь «Збереження, охорона та раціональне використання земельних ресурсів»

Інтегрувати до законодавства підгалузі, насамперед – до Земельного кодексу, положення щодо впровадження екосистемного підходу, збереження біорізноманіття та підвищення стійкості екосистем, їх адаптації до зміни клімату.

Реалізувати затверджену Концепцію боротьби з опустелюванням і деградацією земель, що відповідає одній із ключових вимог КБО, розробити відповідний Національний план дій.

Розробити й затвердити комплексну програму методичної стандартизації та індикації процесів деградації земель, механізму їх упередження та призупинення.

Прийняти Закон «Про ландшафти», що містить механізм екологічно орієнтованого планування.

4. Підгалузь «Збереження, раціональне використання та охорона об'єктів рослинного й тваринного світу, ПЗФ, біологічного та ландшафтного різноманіття»

Доопрацювати й затвердити проект Закону «Про державну програму збереження біорізноманіття України» відповідно до вимог КББ.

Усунути недоліки ведення моніторингу та кадастрів рослинного й тваринного світу, Червоної книги України через підвищення регламентації щодо термінів збирання, передачі, оброблення, оприлюднення інформації, відповідальних за організацію цих процесів, удосконалення процедури матеріально-технічного та фінансового забезпечення, а також інформаційного обміну з іншими кадастрами.

Затвердити Закон «Про ландшафти» на виконання Європейської ландшафтної конвенції, спрямований на збереження ландшафтного та біологічного різноманіття.

Розробити й затвердити методичні рекомендації для Зведеної екологічної мережі та забезпечити інтеграцію відповідних положень до Лісового й Водного кодексів.

Розробити й затвердити Закон «Про біосферні заповідники» (або розробити та внести зміни до Закону «Про природно-заповідний фонд» у частині щодо біосферних заповідників).

Інтегрувати в законодавство підгалузі (Закон «Про природно-заповідний фонд», Закон «Про екомережу», Лісовий кодекс тощо) положення щодо адаптації до змін клімату та підвищення якості поглиначів і накопичувачів парникових газів.

5. Підгалузь «Збереження надр і раціональне надрокористування»

Усунути прогалини в забезпеченні сталого надрокористування, через:

внесення змін у Кодекс про надра, Гірничого Закону, Закону про нафту й газ тощо понять і механізмів, які забезпечують упровадження екосистемного підходу, збереження біологічного різноманіття, упередження деградації земель, погіршення якості поглиначів і накопичувачів парникових газів;

внесення змін до Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 р. щодо заходів із рекультивації порушених земель, обмеження розроблення родовищ торфу та забезпечення компенсаційних заходів із відновлення торфовищ; доопрацювання законодавства для інтеграції Кадастру родовищ і проявів корисних копалин до системи інших кадастрів.

6. Екологічна безпека та дозвільно-ліцензійна діяльність

Запровадити європейську модель оцінки впливу на довкілля, що насамперед передбачає адаптацію Стратегічної екологічної оцінки, яка проводиться стосовно планів і програм, які готуються для сільського

господарства, лісового господарства, рибальства, енергетики, промисловості, зокрема гірничодобувної, транспорту, регіонального розвитку, утилізації відходів, водного господарства, зв'язку, туризму, планування розвитку міських і сільських районів або землекористування тощо, розроблення та затвердження Закону «Про стратегічну екологічну оцінку».

Забезпечити стандартизацію та прозорість процедури встановлення лімітів використання природних ресурсів, видачі дозволів (автоматизація, реєстр), контролю в цій сфері.

7. Моніторинг навколишнього природного середовища

Кардинально та суттєво вдосконалити систему моніторингу. Необхідно затвердження Постанови (Розпорядження) щодо вдосконалення та оновлення Державної цільової екологічної програми проведення моніторингу навколишнього природного середовища з урахуванням потреб реформування системи моніторингу від етапу збору даних до їх оброблення та оприлюднення, технічної модернізації відповідних служб, координації роботи різних організацій і відомств, нових підходів до стандартизації та індикації.

Щодо **подолання загальних прогалин** необхідно:

1. Опрацювати та інтегрувати у відповідну політику заходи до Розпорядження КМУ від 17 вересня 2014 р. № 847-р «Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною з одного боку та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством із атомної енергії та їхніми державами-членами з іншого».

2. Усунути недоліки наповнення та функціонування діючих кадастрів, незважаючи на прийнятий «Порядок інформаційної взаємодії між кадастрами та інформаційними системами», забезпечити процедуру обміну інформацією та передачу найважливіших

індикативних даних до державного містобудівного кадастр із метою врахування інформації про навколишнє природне середовище в територіальному плануванні та будівництві.

3. Збільшити адміністративну та кримінальну відповідальність за правопорушення у використанні природних ресурсів (відповідні статті Кодексу України про адміністративні порушення та Кримінального кодексу).

4. Забезпечити механізм інтеграції законодавства щодо природних ресурсів і відповідних заходів із документами територіального та соціально-економічного планування, що можливо, очевидно, на основі узгодження процедури передачі даних у Державний містобудівний кадастр, запровадження екологічно орієнтованого планування, висновки якого враховуватимуться для інших планувальних рішень.

5. Обґрунтувати та інтегрувати механізм управлінсько-наукової взаємодії, що поєднав би галузеву та академічну науку для забезпечення безперервного наукового супроводу

підготовки законодавчих актів і виконання їх положень відповідного спрямування.

6. Звернути увагу на інтеграцію та виконання деяких інших конвенцій і директив ЄС (Європейська ландшафтна конвенція, Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті та Директива про Стратегічну екологічну оцінку, Водна рамкова директива тощо).

7. Забезпечити системну підготовку й видання щорічних Національних доповідей про стан навколишнього природного середовища та щорічних Повідомлень про стан упровадження Конвенцій Ріо та реалізацію Концепції сталого розвитку, яку давно треба було б затвердити в державі.

8. Прийняття Стратегії сталого розвитку, що забезпечить комплексність вирішення проблем взаємодії суспільства та природи, індикаторів, які відобразатимуть результати та структуру моніторингу в різних галузях, а також врахування культурної та просвітницької складових.

ПРОПОЗИЦІЇ ДО ПРОЕКТУ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

На жаль, Україна, підписавши всі документи відповідних самітів зі сталого розвитку (Ріо – 92, Йоганнесбург – 2002, Ріо+20), до сих пір на державному рівні не підтвердила впровадження основної парадигми сталого (збалансованого) розвитку. Завдяки цілеспрямованій роботі науковців НАН України та громадськості до Кабінету міністрів України двічі направлялась Концепція сталого розвитку (2006 і 2012). Через різні причини Концепція на сьогоднішній день не затверджена.

Логіка дій вимагає підготовки трьох документів:

1. Концепція сталого розвитку
2. Стратегія сталого розвитку
3. Національний план дій із реалізації Стратегії сталого розвитку

Перший документ, про що вже згадувалось, відпрацьований станом на 2012 р. На нашу думку, він може бути доопрацьований із урахуванням Європейських підходів.

Наступний документ підлягає опрацюванню. Поза сумнівом, у Стратегії, відповідно до основних сфер – економічної, соціальної, екологічної, повинні знайти відображення основні положення виявлених сильних сторін впровадження Конвенцій ООН.

За підгалузями мають бути визначені такі пріоритетні напрями та завдання розвитку:

1. Збереження, охорона атмосферного повітря та політика щодо змін клімату:

- інтеграція питань зміни клімату та розвитку відновлюваної енергетики в національне законодавство та суспільну практику;

- підтримка обсягів озоноруйнуючих викидів і парникових газів на рівні, узгодженому з міжнародними нормами та квотами;

- впровадження механізмів регулювання транскордонних переносів на міждержавному та міжрегіональному рівнях;

- обмеження викидів в атмосферу забруднень від стаціонарних і нестаціонарних джерел.

2. Збереження, охорона та раціональне використання водних ресурсів:

- впровадження інтегрованого управління водними ресурсами на основі басейнового принципу;

- підтримання та відновлення природного режиму функціонування водних об'єктів шляхом оптимізації використання водних ресурсів, заборони скидання в них забруднених вод, дотримання законодавства про водоохоронні зони, розчищення малих річок і запобігання замулюванню та заростанню водойм, захист водоносних горизонтів;

- зменшення рівнів питомої водоемності виробництва та комунального господарства;

- удосконалення правового та економічного механізму регулювання водокористування на основі запровадження зворотного водозабезпечення, економії води, введення обґрунтованої плати за воду.

3. Збереження, охорона та раціональне використання земельних ресурсів:

- удосконалення системи землекористування та землеустрою, досягнення науково обґрунтованих співвідношень земель за категоріями використання та природними зонами, передусім, у структурі земель сільськогосподарського призначення;

- приведення розораності сільськогосподарських угідь до екологічно прийнятої норми (45–50%) із

наступним цільовим використанням вивільнених земель в інтересах суспільства (пасовища, високопродуктивні лісові насадження тощо);

- рекультивація порушених, деградованих, забруднених, підтоплених і затоплених земель;

- впровадження екологічно обґрунтованих систем ведення сільського господарства, впровадження органічного землеробства;

4. Збереження, раціональне використання та охорона об'єктів рослинного та тваринного світу, ПЗФ, біологічного та ландшафтного різноманіття:

- запровадження екосистемного підходу та його популяризація в суспільстві;

- впровадження в практику лісокористування критеріїв і принципів сталого управління лісами;

- доведення площі лісів до науково обґрунтованих нормативів у межах кожної природної зони, зокрема степової;

- залісення рекультивованих порушених земель і відновлення мережі полезахисних смуг;

- розроблення та впровадження системи протидії вирубуванню лісів і лісовим пожежам;

- охорону, збереження, відтворення й раціональне використання біологічних ресурсів здійснювати на основі принципів міжнародної Конвенції з біологічного різноманіття та протоколів до неї.

5. Збереження надр і раціональне надрокористування:

- планування розвитку гірничодобувної промисловості на основі

довгострокового прогнозування стану мінерально-сировинної бази, вдосконалення технологій видобування корисних копалин і їх переробки, ведення кадастрів природних ресурсів;

- впровадження маловідходних ресурсозберігаючих технологій видобування та комплексної поглибленої переробки сировини;

- пошук нових родовищ корисних копалин на принципах еколого-економічної доцільності їх освоєння та пріоритетне використання техногенних родовищ і відходів виробництва;

- впровадження нормативів і способів використання й консервації підземного простору відпрацьованих шахт і порушених гірничими роботами земель;

6. Екологічна безпека та дозвільно-ліцензійна діяльність:

- впровадження стратегічної екологічної оцінки, обов'язкове проведення оцінки впливу на довкілля проектів, планів соціально-економічного розвитку;

- реформування системи ліцензування та дозволів на використання ресурсів.

7. Моніторинг навколишнього природного середовища:

- розвиток сучасної національної системи моніторингу відповідно до міжнародних стандартів.

Вважаємо за доцільне конкретизувати пропозиції до проекту Стратегії сталого розвитку після:

- оцінювання стану здійснених галузевих аналізів упровадження в Україні положень Конвенцій Ріо;

- уточнення Концепції сталого розвитку, що була розроблена в 2012 р.

ГЛОСАРІЙ

Антропогенне порушення території – зміна території внаслідок прямого та непрямого негативного впливу людини та господарської діяльності на природу.

Атмосферне повітря – життєво важливий компонент навколишнього природного середовища, який являє собою природну суміш газів атмосфери за межами житлових, виробничих, інших приміщень.

Біологічне різноманіття – ключове поняття Конвенції про біологічне різноманіття, яке характеризує різноманітність і варіабельність природи. Біологічне різноманіття охоплює відмінності всередині та між популяціями, видами, частинами біоценозів і біоценотичними комплексами. Розрізняють такі рівні біологічного різноманіття: різноманітність, нижчу від рівня виду, наприклад, генетичну різноманітність, видове різноманіття, різноманітність усередині спільнот і різноманітність усередині комплексів екосистем.

Біосферний резерват – території, що виділяються в рамках програми «Людина і біосфера» ЮНЕСКО для збереження типових екосистем і ландшафтів. Метою охорони поряд зі збереженням репрезентативних екосистем відповідної природної території є насамперед збереження, розвиток і відновлення історично виражених культурних ландшафтів за допомогою застосування традиційних видів використання, а також розвиток і апробація економічного укладу, що забезпечує особливо дбайливе ставлення до природних ресурсів. Номінація та юридичне визначення біосферного резервату є компетенцією федеральних земель. У Німеччині ця охоронювана категорія закріплена у Федеральному законі про охорону природи. Біосферні

резервати повинні слугувати охороні природи великих і типових для певної території ландшафтів. Вони повинні відповідати критеріям ЮНЕСКО, але не обов'язково бути визнаними з боку ЮНЕСКО. Навпаки, в Німеччині є визнані ЮНЕСКО біосферні резервати, які, відповідно до національного права, не виділені як такі. Біосферні резервати на значній частині своєї території повинні мати передумови для створення суворо охоронюваної природної території, а на решті площі відповідати вимогам, що пред'являються переважно до ландшафтних заказників. Біосферні резервати можуть включати кілька територій, які суворо охороняються, - *національні парки та ландшафтні заказники*. Часто, залежно від ступеня впливу людини, проводиться зонування їх території. *Центральна зона* повинна залишатися, за можливістю, не використовуваною людиною. *Зона догляду* слугує для збереження та догляду за екосистемами, які виникли внаслідок антропогенного використання. Вона повинна оточувати центральну зону, щоб у вигляді буфера огорожувати її від шкідливих зовнішніх впливів. Центральна зона та зона догляду, згідно з національними критеріями, повинні займати, як мінімум, 20% від загальної площі резервату. *Зона розвитку* характеризується стійким розвитком господарської діяльності, яка орієнтована на задоволення потреб людини та природи однаковою мірою. За національними критеріями, вона повинна становити мінімум 50% загальної площі резервату. Всі види діяльності, які суперечать цілям охорони, заборонені.

Біота – сукупність біотичних компонентів ландшафту, геосистеми, біогеоценозу чи іншої території або акваторії.

Біотоп – ділянка території або акваторії з однорідними абіотичними умовами формування біоценозу. Також уживається для позначення простору, на якому забезпечується цикл розвитку популяції або (рідше) всього виду.

Бонітет – якісна чи кількісна (найчастіше бальна) характеристика властивостей того чи іншого компонента ландшафту чи екосистеми. Зазвичай бонітет застосовується при господарській інвентаризації природних ресурсів певної території.

Вид, біологічний вид – група індивідів, які характеризуються за походженням як батьки й нащадки і настільки збігаються за формою, фізіологією та поведінкою, що можуть бути розмежовані з іншими групами індивідів. *Місцеві*, або *автохтонні*, види – це види рослин або тварин, які спочатку трапляються на деякій території та їхнє походження не пов'язане з діяльністю людини. *Немісцеві*, або *адвентивні*, види – це види рослин або тварин, поява яких пов'язана з діяльністю людини. Залежно від моменту їхньої появи розрізняють такі види: *неофіти*, які з'явилися на даній території після 1492 р. і *археофіти*, які з'явилися раніше. Види рослин і тварин, які зустрічаються лише в тісно обмеженому ареалі, називаються *ендеміками*. *Цільовими видами* називають планово обрані види, які є об'єктами заходів із охорони, догляду та розвитку. *Види-індикатори* – це види з незначною широтою реакції, чия присутність є індикатором для характеристики місцеперебування, наприклад, за насиченістю азотом. *Характерним видом* називається вид, який переважно зустрічається в певних рослинних співтовариствах. В екології тварин цей термін позначає вид, який регулярно й майже виключно трапляється в одному типі біотопу, або типі місцеперебування. *Характерний вид* не повинен зараховуватися ні до тих, що

часто зустрічаються, ні до тих, що зустрічаються дуже щільно, важливими є тільки його тісний зв'язок із певною рослинною спільнотою або типом місцеперебування. На відміну від нього, *ключовий вид* виконує важливу функцію в біоценозі, і в разі його зникнення біогеоценоз зазнав би сильних змін.

Вимоги в сфері охорони навколишнього середовища – конкретні показники та вимоги екологічної безпеки, охорони здоров'я населення, охорони та оздоровлення навколишнього середовища, які пред'являються до господарської та іншої діяльності. Вимоги встановлені законами, іншими правовими та нормативними актами, природоохоронними нормативами, державними стандартами та іншими нормативними документами в галузі охорони навколишнього середовища.

Виснаження вод – зменшення запасів водних ресурсів або погіршення їхньої якості. При виснаженні вод не забезпечується екологічний баланс водних об'єктів, погіршуються умови водокористування.

Водний об'єкт – скупчення природних вод на поверхні суші (поверхневі водні об'єкти) або в надрах Землі (підземні водні об'єкти), які мають певні межі та об'єм. До водних об'єктів країни належать також прибережні морські води шириною 12 морських миль (територіально море) та морські води, розташовані в бік берега від внутрішньої межі територіального моря.

Водоохоронна зона водних об'єктів – територія прилягає до акваторії водного об'єкта, на якій устанавлюється спеціальний режим здійснення господарської діяльності та охорони природних ресурсів.

Вплив на навколишнє середовище – будь-які зміни навколишнього середовища, зумовлені господарською чи іншою діяльністю. Класифікуються за видами діяльності людей, інтенсивністю,

тривалістю наслідків. Територія навколо об'єкта чи явища, на якій проявляється його вплив на навколишнє середовище, позначається як зона впливу.

Виведення з господарського обороту – вилучення земель із тимчасового або постійного господарського використання з метою збереження їхніх цінних властивостей.

Гранично допустиме навантаження на ландшафт – згідно з Державним стандартом 17.8.1.01-86, антропогенне навантаження, при перевищенні якого відбувається руйнування структури ландшафту та його функцій.

Екологічна безпека – стан захищеності природного середовища та життєво важливих інтересів людини від можливого негативного впливу господарської та іншої діяльності, надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру та їх наслідків.

Екологічна експертиза – процедура оцінювання відповідності запланованій господарській, іншій діяльності екологічним вимогам і допустимості реалізації цієї діяльності (споруді якогось об'єкта, виконання того чи іншого плану тощо). Здійснюється з метою запобігання можливим несприятливим впливам об'єкта екологічної експертизи на навколишнє середовище, природне середовище, також несприятливим соціальним, економічним, іншим наслідкам реалізації об'єкта. Екологічна експертиза включає оцінку довгострокового впливу об'єкта на природні ресурси, природні умови, чинники подальшого розвитку господарства та умови життя людей.

Екологічне законодавство – широка галузь законодавства, що об'єднує природоохоронне та природоресурсне законодавство та містить сукупність нормативно-правових актів, міжнародних правових актів, що встановлюють порядок охорони навколишнього середовища, в тому числі

забезпечує здоров'я людей, порядок використання та охорони природних ресурсів, права та обов'язки природокористувачів і їхню відповідальність за порушення норм і правил у галузі охорони природи. Екологічне законодавство є джерелом екологічного права.

Екосистема – цілісна сукупність живих організмів, функціонально об'єднаних з неживими компонентами навколишнього середовища та між собою переважно трофічними (харчовими), енергетичними та іншими зв'язками. Екосистема володіє особливою трофодинамічною структурою, може мати природне та штучне походження, різні розміри (верхньою межею слугує вся біосфера), включати популяції людей і створені людьми об'єкти. У ландшафтному плануванні остання обставина має першорядне значення. Природна екологічна система – частина природного середовища, в якій рослини, тварини та інші організми й неживі елементи взаємодіють як єдине функціональне ціле, пов'язані між собою обміном речовин і енергії.

Експертна державна комісія – комісія, що складається з висококваліфікованих фахівців і зібрана за дорученням уряду або за ініціативою інших уповноважених державних органів для проведення експертизи програм і проектів будівництва об'єктів, які мають важливе народногосподарське та соціальне значення. Експерт державної екологічної експертизи – спеціаліст у галузі знань, близьких до розглядуваного питання, залучений спеціально уповноваженим органом у сфері екологічної експертизи до проведення державної екологічної експертизи. Кваліфікація експерта повинна забезпечувати високий рівень володіння методологією даної дисципліни та здатністю компенсувати недостатність цієї методології наявною інформацією,

професійною інтуїцією та досвідом для отримання експертної оцінки. Експертний висновок, висновок експертизи – документ, підготовлений Державною комісією з екологічної експертизи, що містить обґрунтовані висновки та допустимості впливу на навколишнє середовище господарської та іншої діяльності, яка підлягає державній екологічній експертизі.

Європейська ландшафтна конвенція – європейська угода, метою якої є збереження та подальший розвиток ландшафтів Європи. Конвенція прийнята в 2000 р. Комітетом міністрів Ради Європи. Угода набула чинності в 2004 р.

Забруднювальна речовина – шкідлива речовина: будь-який фізичний агент, хімічна речовина, яка при потрапленні в навколишнє середовище може прямо або побічно погіршити якість середовища та знизити стійкість екологічної системи, яка містить цю речовину.

Заповідник – державний природний заповідник: природоохоронна, науково-дослідницька та еколого-просвітницька установа, мета якої – збереження та вивчення природних процесів і явищ, генетичного фонду рослинного та тваринного світу, окремих видів і співтовариств рослин і тварин, типових і унікальних екологічних систем. На території заповідника заборонено господарське використання природних комплексів і природних об'єктів (землі, вод, надр, рослинного й тваринного світу) як зразків природного середовища, типових або рідкісних ландшафтів, місць збереження генетичного фонду рослинного й тваринного світу. В системі категорій управління охоронюваними територіями МСОП близькі категорії «strict nature reserve».

Засолення ґрунтів – акумуляція в ґрунті легкорозчинних солей (карбонату натрію, хлоридів і сульфатів) у токсичних для рослин кількостях, що

зумовлюється переважно випаровуванням ґрунтових вод, солоністю материнських порід або впливом еолових процесів.

Землекористування – встановлені законом порядок, умови та форми експлуатації земель, наданих юридичній або фізичній особі у володіння або користування.

Зміна ландшафту – набуття ландшафтом нових або втрата колишніх властивостей під впливом зовнішніх факторів або саморозвитку. Зміна ландшафту – загальний термін, який використовується при описі різних процесів, пов'язаних із динамікою, розвитком ландшафтів, їх взаємодією з людиною. Одна з таких форм – деградація ландшафту: процес часткового або повного антропогенного порушення ландшафту, що супроводжується втратою його здатності виконувати ресурсо- і середовищевідтворювальні функції.

Конфлікт природокористування – ситуація, зумовлена такою діяльністю людей, яка призводить до порушення нормативно встановленого стану навколишнього середовища або режиму використання території або акваторії, заподіює шкоду певній галузі природокористування або перешкоджає її розвитку.

Концепція цілей – карта цілей, картографічне та текстове представлення, отримане на основі аналізу та оцінки типів цілей або цілей для природи та ландшафту в рамках ландшафтного планування. Концепція цілей утворює основу для виділення конкретних заходів, які представлені в концепції заходів.

Культурний ландшафт – ландшафт, створений людиною в історичний час у процесі використання, який несе відбиток певних форм використання, з переважно антропогенними екосистемами. Сюди належать, наприклад, ландшафти аграрні,

промислові та населених пунктів. Історичний культурний ландшафт – це територія з яскраво вираженими історичними формами використання або елементами. До цілей охорони природи та догляду за ландшафтом відносять збереження історичного культурного ландшафту.

Ландшафт – відносно однорідна ділянка земної поверхні, в межах якої всі природні компоненти (приземний шар атмосфери, рослинність, ґрунти, зовнішня частина літосфери тощо) та діяльність людей взаємопов'язані та взаємозумовлені. Термін запозичений із загальнолітературної мови, де він означає краєвид, картину природи, місцевість. Ландшафт – це ресурсівідтворювальна та середовищевідтворювальна система, яка зберігає генофонд, тому ландшафт являє собою один із головних об'єктів охорони навколишнього середовища людини. Є декілька визначень цього терміна. У першій групі визначень ландшафт розглядається тільки як природне утворення. У другій групі визначень ландшафт розглядається як територіальна система, в якій взаємопов'язані як природні, так і антропогенно-техногенні елементи. У російській літературі це поняття відбивається терміном антропогенний ландшафт. У німецькій і англійській використовується термін «культурний ландшафт». У третій групі визначень термін ландшафт застосовується для позначення родового поняття, що охоплює як не порушені діяльністю людини природні територіальні системи (природний ландшафт), так і територіальні системи, в яких взаємодіють природні та антропогенні елементи. Антропогенний, або культурний, ландшафт – ландшафт, властивості якого зумовлені діяльністю людини. До антропогенних відносять широку групу ландшафтів як свідомо й цілеспрямовано створених людиною для

виконання тих чи інших соціально-економічних функцій, так і ті, що виникли в результаті ненавмисної зміни природних ландшафтів. Природний ландшафт – ландшафт, що сформувався та існує під впливом тільки природних факторів і практично не відчуває впливу діяльності людини.

Ландшафтне планування – сукупність методичних інструментів і процедур, що використовуються для побудови такої просторової організації діяльності суспільства в конкретних ландшафтах, яка забезпечувала б стале природокористування й збереження основних функцій цих ландшафтів як системи підтримки життя. Має три основні ієрархічних рівні – ландшафтну програму, ландшафтний рамковий план і ландшафтний план. Ландшафтне планування – це комунікативний процес, у який втягуються всі суб'єкти господарської та природоохоронної діяльності на території планування, місцеве населення, громадські організації, та який забезпечує виявлення інтересів природокористувачів, проблем природокористування, рішення конфліктів і розроблення узгодженого плану дій і заходів. Ландшафтне планування в деяких країнах (Німеччина, Англія, Франція) є складовою частиною системи територіального, регіонального та галузевого планування; в Україні поки немає нормативного характеру й здійснюється факультативно. З попередніх форм планування найбільш близькі до ландшафтного планування територіальні комплексні схеми охорони природи та районні планування.

Моніторинг навколишнього природного середовища – довгострокові спостереження за станом навколишнього природного середовища, його забрудненням і тим, що відбувається в ньому з природними явищами.

Природоохоронна діяльність – природоохоронні заходи: будь-яка

діяльність зі збереження та відновлення природного середовища та природних ресурсів, їх кількості та якості.

Природоохоронна політика – сукупність дій і заходів на глобальному, національному, регіональному та локальному рівнях, спрямованих на вирішення поточних і перспективних завдань охорони та відновлення природного середовища та відтворення й збереження природних ресурсів. Екологічна політика – сукупність дій і заходів на глобальному, національному, регіональному та локальному рівнях, спрямованих на вирішення поточних і перспективних завдань з охорони та відновлення навколишнього середовища, раціонального використання та відновлення природних ресурсів, запобігання, мінімізації або ліквідації негативних для людини та природи наслідків господарської діяльності, забезпечення екологічної безпеки, високого рівня життя й здоров'я населення та якості навколишнього середовища.

Природоохоронне законодавство – сукупність нормативних актів, що регулюють відносини з охорони природних об'єктів, природних ресурсів і навколишнього середовища в цілому.

Природокористування – задоволення різних потреб суспільства шляхом використання різних видів природних ресурсів і природних умов. Раціональне природокористування – система діяльності, покликана забезпечити економну експлуатацію природних ресурсів і умов, найбільш ефективний режим їх відтворення з урахуванням перспективних інтересів розвитку господарства та збереження здоров'я людей. Раціональне природокористування не веде до глибоких змін у навколишньому середовищі, що завдає шкоди здоров'ю або загрожує життєдіяльності людини та не приводить до різких змін природно-ресурсного потенціалу. Раціональне

природокористування забезпечує потреби нинішніх і майбутніх поколінь людей у сприятливому навколишньому середовищі та високе біологічне різноманіття.

Рекреація – відтворення фізичних, психічних, інтелектуальних сил людини. Рекреаційна діяльність охоплює різні види занять (туризм, спорт, художню та технічну творчість, колекціонування тощо) з різним ступенем фізичних, інтелектуальних і емоційних навантажень. Рекреаційна діяльність організовується, як правило, через різні державні та комерційні структури. Рекреаційні ресурси враховуються на різних рівнях ландшафтного планування.

Рекультивация – комплекс робіт, спрямований на відновлення території, порушеної господарською діяльністю людини. Рекультивация здійснюється з використанням спеціальних технологій, включає відновлення ґрунтів, рослинності, ландшафтів.

Середовищезахисні функції – функції систем природного, природно-антропогенного та антропогенного походження, які забезпечують умови для підтримуючого, збалансованого розвитку природного середовища, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття. Виділяють середовищезахисні функції лісів, водних та інших об'єктів.

Сталий розвиток – перспективна тенденція розвитку, розвиток, що відповідає потребам сьогодення та не загрожує можливостям майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Схема організації природної території, що особливо охороняється, – проект, затверджений урядом або органом місцевого самоврядування, документація або план із організації, розміщення та розвитку природної території, яка особливо охороняється, містить графічний і текстовий матеріал.

Територіальне планування – планування розвитку територій, у тому

числі для встановлення функціональних зон, зон планованого розміщення об'єктів капітального будівництва для державних або муніципальних потреб, зон із особливими умовами використання територій. Схема територіального планування – вид документа територіального планування в галузі розвитку транспорту, енергетики, використання та охорони лісового фонду, водних об'єктів, розвитку та розміщення особливо охоронюваних природних територій і в інших сферах, передбачених законодавством. Схема включає положення про територіальне

планування, матеріали з обґрунтування проектів, схеми територіального планування РВ у текстовій формі та у формі карт або схем планованого розміщення об'єктів капітального будівництва. У схемі територіального планування повинні бути відображені об'єкти господарства, межі адміністративно-територіальних одиниць, земель різних категорій, обґрунтування варіантів вирішення завдань територіального планування, перелік заходів щодо територіального планування і т. ін.

Додаток 1.

Перелік галузевих політик, законодавчих актів, програм і пов'язаних із ними планів у сфері екології та природних ресурсів.

Кодекси

- 1 Кодекс земельний, від 2001.10.25, № 2768-III «Земельний кодекс України»
- 2 Кодекс водний, від 1995.06.06, № 213/95-ВР «Водний кодекс України»
- 3 Кодекс лісовий, від 1994.01.21, № 3852-XII «Лісовий кодекс України»
- 4 Кодекс повітряний, від 19 травня 2011 року № 3393-VI «Повітряний кодекс України»
- 5 Кодекс про надра, від 1994.07.27, № 132/94-ВР «Кодекс України про надра»

Закони України

- 1 Закон України від 9 квітня 2014 року № 1193-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру»
- 2 Закон України від 18 вересня 2013 року № 578-VII «Про ратифікацію Європейської конвенції про захист домашніх тварин»
- 3 Закон України від 16 жовтня 2012 року № 5433-VI «Про прийняття Поправок до Угоди про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану»
- 4 Закон України від 24.05.2012 № 4836-VI «Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року»
- 5 Закон України від 23.02.2012 № 4444-VI. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань здійснення державного контролю за використанням та охороною земель»
- 6 Закон України від 7 липня 2011 року № 3613-VI «Про Державний земельний кадастр»
- 7 Закон України від 17.03.2011 № 3159-VI «Про мораторій на зміну цільового призначення окремих земельних ділянок рекреаційного призначення в містах та інших населених пунктах»
- 8 Закон України від 21.04.2011 № 3268-VI «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року»
- 9 Закон України від 8 липня 2011 року № 3677-VI «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів»
- 10 Закон України від 21 грудня 2010 року № 2818-VI «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року»
- 11 Закон України від 2.12. 2010 № 2740-VI «Про внесення змін до Водного та Земельного кодексів України щодо прибережних захисних смуг»
- 12 Закон України від 17 листопада 2009 року № 1559-VI «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності»
- 13 Закон України від 4 червня 2009 року № 1443-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження родючості ґрунтів»

- 14 Закон України від 21.05. 2009 року № 1392-VI «Про газ (метан) вугільних родовищ»
- 15 Закон України від 15 квітня 2008 року № 271-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення вимог земельного законодавства»
- 16 Закон України від 2007.05.31, № 1103-V «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів»
- 17 Закон України від 2007.04.18, № 949-V «Про ратифікацію Стокгольмської конвенції про стійкі органічні забруднювачі»
- 18 Закон України від 2007.04.05, № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»
- 19 Закон України від 2007.05.31, № 1103-V «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів»
- 20 Закон України від 2006.10.18, № 255-V «Про ратифікацію Поправок до Монреальського протоколу про речовини, що руйнують озоновий шар»
- 21 Закон України від 18 жовтня 2005 року № 2982-IV «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року»
- 22 Закон України від 2005.09.07, № 2831-IV «Про ратифікацію Європейської ландшафтної конвенції»
- 23 Закон України від 2005.09.06, № 2806-IV «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»
- 24 Закон України від 2005.03.03, № 2455-IV «Про Загальнодержавну програму "Питна вода України" на 2006-2020 роки»
- 25 Закон України від 17 червня 2004 року №1808-IV «Про державну експертизу землевпорядної документації»
- 26 Закон України від 24.06.2004 року № 1864-IV «Про екологічну мережу України»
- 27 Закон України від 2004.02.19, № 1516-IV «Про Загальнодержавну програму розвитку рибного господарства України на період до 2010 року»
- 28 Закон України від 5 лютого 2004 року № 1457-IV «Про розмежування земель державної і комунальної власності»
- 29 Закон України від 2004.02.04, № 1430-IV «Про ратифікацію Кіотського протоколу до Рамкової Конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату»
- 30 Закон України від 11 грудня 2003 року № 1378-IV «Про оцінку земель»
- 31 Закон України від 2003.07.09, № 1066-IV «Про ратифікацію Протоколу про воду та здоров'я до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер 1992 року»
- 32 Закон України від 2003.07.09, № 1067-IV «Про приєднання України до Угоди про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану»
- 33 Закон України від 22 травня 2003 року № 858-IV «Про землеустрій»
- 34 Закон України від 19 червня 2003 року № 963-IV «Про державний контроль за використанням та охороною земель»
- 35 Закон України від 2003.06.19, № 962-IV «Про охорону земель»
- 36 Закон України від 24 жовтня 2002 року № 198-IV «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України "Про охорону атмосферного повітря"»

- 37 Закон України від 2002.02.07, № 3055-III «Про Червону книгу України»
- 38 Закон України від 10.01.2002 року № 2918-III «Про питну воду та питне водопостачання»
- 39 Закон України від 2001.12.13, № 2894-III «Про тваринний світ»
- 40 Закон України від 15.11. 2001 № 2786-III «Про заборону ввезення і реалізації на території України етилованого бензину та свинцевих добавок до бензину»
- 41 Закон України від 12.07.2001 № 2665-III «Про нафту і газ»
- 42 Закон України від 2001.03.22, № 2333-III «Про затвердження Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів»
- 43 Закон України від 10.02.2000 №1436-14 «Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону»
- 44 Закон України від 2000.09.21, № 1989-III «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки»
Закон України від 2000.07.13, № 1908-III «Про зону надзвичайної екологічної ситуації»
- 46 Закон України від 2000.09.21, № 1989-III «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки»
- 47 Закон України від 2000.01.14, № 1389-XIV «Про меліорацію земель»
- 48 Закон України від 2000.07.13, № 1908-III «Про зону надзвичайної екологічної ситуації»
- 49 Закон України від 2001.03.22, № 2333-III «Про затвердження Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів»
- 50 Закон України від 4.11.1999 № 1216-XIV «Про державну геологічну службу України»
- 51 Закон України від 2000.01.14, № 1389-XIV «Про меліорацію земель»
- 52 Закон України від 1999.04.09, № 591-XIV «Про рослинний світ»
- 53 Гірничий Закон України від 6.10.1999 № 1127-XIV
- 54 Закон України від 1998.10.14, № 180-XIV «Про захист рослин»
- 55 Закон України від 19.11.1997 № 645/97-ВР «Про видобування і переробку уранових руд»
- 56 Закон України від 1995.02.09, № 45/95-ВР «Про екологічну експертизу»
- 57 Закон України від 1992.10.16, № 2707-XII «Про охорону атмосферного повітря»
- 58 Закон України, від 1992.06.16, № 2456-XII «Про природно-заповідний фонд України»
- 59 Закон України від 26.06.91 № 1268-XII «Про охорону навколишнього природного середовища»

Укази Президента України

- 1 Указ Президента України від 02.08.2013 № 420 «Про створення національного природного парку "Мале Полісся"»
- 2 Указ Президента України від 27.06.2013 № 351 «Про внесення змін до Положення про Державне агентство водних ресурсів України»
- 3 Указ Президента України від 25.06.2013 № 347 «Про внесення зміни до пункту 4 Положення про Державну службу геології та надр України»
- 4 Указ Президента України від 25.06.2013 № 350 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 квітня 2013 року «Про стан виконання рішення

- Ради національної безпеки і оборони України від 27 лютого 2009 року “Про стан безпеки водних ресурсів держави та забезпечення населення якісною питною водою в населених пунктах України”»
- 5 Розпорядження Президента України від 15.06.2012 № 115/2012-рп «Про делегацію України для участі у Конференції Організації Об’єднаних Націй з питань сталого розвитку»
 - 6 Указ Президента України від 31.08.2012 № 527/2012 Про оголошення природної акваторії Чорного моря ботанічним заказником загальнодержавного значення «Мале філофорне поле»
 - 7 Указ Президента від 13.04.2011 № 455/2011 «Про Положення про Державне агентство екологічних інвестицій України»
 - 8 Указ Президента від 13.04.2011 № 454/2011 «Про Положення про Державну екологічну інспекцію України»
 - 9 Указ Президента від 13.04.2011 № 453/2011 «Про Положення про Державне агентство водних ресурсів України»
 - 10 Указ Президента від 13.04.2011 № 452/2011 «Про Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України»
 - 11 Указ Президента від 6.04.201 № 391/2011 «Про Положення про Державну службу геології та надр України»
 - 12 Указ Президента, від 2007.09.04, № 818/2007 Про розширення території національного природного парку «Вижницький»
 - 13 Указ Президента, від 2007.08.13, № 700/2007 Про оголошення природної території загальнозоологічним заказником загально-державного значення «Чорнобильський спеціальний»
 - 14 Указ Президента, від 2007.08.13, № 699/2007 Про створення національного природного парку «Прип’ять-Стохід»
 - 15 Указ Президента, від 2007.08.27, № 794/2007 Про створення національного природного парку «Голосіївський»
 - 16 Указ Президента України від 2005.09.12. № 1239/2005 «Про координатора заходів щодо виконання зобов’язань України за Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату та Кіотським протоколом Рамкової конвенції ООН про зміну клімату»
 - 17 Указ Президента, від 2004.11.11, № 1396/2004 «Про невідкладні заходи щодо забезпечення додержання законодавства у межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду України»
 - 18 Указ Президента, від 2004.07.05, № 741/2004 «Про заходи щодо забезпечення додержання законодавства у сфері надрокористування»
 - 19 Указ Президента, від 2004.01.05, № 1/2004 «Про заходи щодо посилення державного контролю у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів»
 - 20 Указ Президента, від 2003.06.06, № 485/2003 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 червня 2003 року «Про невідкладні заходи щодо підвищення ефективності надрокористування в Україні»
 - 21 Указ Президента, від 2003.02.04, № 75/2003 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 листопада 2002 року «Про стан безпеки водних ресурсів держави та якість питної води в містах і селах України»
 - 22 Указ Президента, від 2003.09.15, № 1039/2003 «Про заходи щодо підвищення ефективності державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів»

- 23 Указ Президента, від 2002.08.19, № 720/2002 «Про вдосконалення системи державного управління земельними ресурсами та контролю за їх використанням і охороною»
- 24 Указ Президента, від 2000.11.04, № 1207/2000 «Про території та об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного значення»
- 25 Указ Президента, від 2002.04.25, № 378/2002 «Про внесення змін до Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України та Положення про Державний комітет ядерного регулювання України»
- 26 Указ Президента, від 2002.02.21, № 167/2002 «Про території природно-заповідного фонду загальнодержавного значення»
- 27 Указ Президента, від 2000.06.14, № 802/2000 «Про заходи щодо підвищення ефективності управління підприємствами в галузі геології і розвідки надр»
- 28 Указ Президента, від 1998.06.23, № 670/98 «Про заходи щодо державної підтримки водогосподарсько-меліоративного комплексу»
- 29 Указ Президента, від 2000.12.05, № 1303/2000 «Про державне регулювання ядерної та радіаційної безпеки»
- 30 Указ Президента, від 1999.10.02, № 1267/99 «Про подальше вдосконалення державного управління в галузі використання, охорони вод та відтворення водних ресурсів»
- 31 Указ Президента, від 1998.12.31, № 1420/98 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 26 листопада 1998 року «Про нейтралізацію загроз, обумовлених погіршенням екологічної і техногенної обстановки в країні»
- 32 Указ Президента, від 1998.12.09, № 1341/98 «Про території та об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного значення»
- 33 Указ Президента, від 1998.04.24, № 374/98 «Про резервування цінних природних територій для наступного заповідання»
- 34 Указ Президента, від 1997.07.25, № 691/97 «Про утворення Державного комітету рибного господарства України»
- 35 Указ Президента України, від 1996.08.20, № 715/96 «Про оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення»
- 36 Указ Президента, від 1996.04.26, № 300/96 «Про утворення Чорнобильського центру з проблем ядерної безпеки, радіоактивних відходів та радіоекології»
- 37 Указ Президента, від 1995.01.17, № 53/95 «Про систему прогнозування генетичного ризику впровадження нових технологій та забруднення навколишнього середовища»
- 38 Указ Президента, від 1994.03.10, № 79/94 «Про резервування для наступного заповідання цінних природних територій»
- 39 Указ Президента, від 1993.09.08, № 362/93 «Про збереження і розвиток природно-заповідного фонду України»
- 40 Указ Президента, від 1992.04.30, № 287/92 «Про управління в галузі використання і охорони надр України»

Постанови Верховної Ради України

- 1 Постанова Верховної Ради від 17.09.2013 № 567-VII «Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо реалізації положень Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті»

- 2 Постанова Верховної Ради від 22.05.2012 № 4817-VI Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Кодексу України про надра щодо спеціальних дозволів на користування надрами
- 3 Постанова Верховної Ради від 14 січня 2009 року № 16 Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері питного водопостачання і водовідведення та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю)
- 4 Постанова Верховної Ради України від 20 лютого 2007 року № 665-V Про розроблення Загальнодержавної програми укріплення берегів поверхневих водних об'єктів і узбережжя морів та їх інженерного захисту
- 5 Постанова Верховної Ради від 12 липня 2005 року № 557 Про затвердження Порядку видачі дозволів на проведення робіт на землях водного фонду
- 6 Постанова Верховної Ради від 29 квітня 2004 року № 576 Про затвердження Порядку підготовки та оприлюднення Національної доповіді про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні
- 7 Постанова Верховної Ради від 25 серпня 2004 року № 1107 Про затвердження Порядку розроблення та затвердження нормативів питного водопостачання
- 8 Постанова Верховної Ради від 20 лютого 2003 року №565-IV Про рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні
- 9 Постанова Верховної Ради від 6 лютого 2003 року № 494-IV Про заходи Кабінету міністрів України щодо виконання законодавства України про мінімізацію збитків від руйнівної дії паводків і повеней, захист населених пунктів, народногосподарських об'єктів і земель від шкідливої дії вод
- 10 Постанова Верховної Ради від 2003.11.20, № 1310-IV Про стан дотримання вимог природоохоронного законодавства при здійсненні діяльності, пов'язаної з надкористуванням в Україні
- 11 Постанова Верховної Ради від 2000.07.13, № 1885-III Про Концепцію розвитку рибного господарства України
- 12 Постанова Верховної Ради від 1999.12.14, № 1289-XIV Про об'єднання проектів законів України про Програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки і про Національну програму збереження біологічного різноманіття на 2000–2015 роки
- 13 Постанова Верховної Ради від 1999.10.20, № 1164-XIV Про Закон України «Про мисливське господарство та полювання»
- 14 Постанова Верховної Ради від 1998.03.05, № 188/98-ВР Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки
- 15 Постанова Верховної Ради, від 1997.02.27, № 123/97-ВР Про Національну програму екологічного оздоровлення басейну Дніпра та поліпшення якості питної води
- 16 Постанова Верховної Ради, від 1997.06.05, № 320/97-ВР Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки
- 17 Постанова Верховної Ради від 1994.02.04, № 3939-XII Про ратифікацію Конвенції про захист Чорного моря від забруднення

- 18 Постанова Верховної Ради від 1994.01.21, № 3853-ХІІ Про введення в дію Лісового кодексу України
- 19 Постанова Верховної Ради від 1994.09.22, № 177/94-ВР Про Програму перспективного розвитку заповідної справи в Україні
- 20 Постанова Верховної Ради від 1993.12.23, № 3788-ХІІ Про впорядкування управління заповідниками та національними природними парками
- 21 Постанова Президії Верховної Ради від 1993.05.31, № 3239-ХІІ Про впорядкування управління природними, біосферними заповідниками та національними природними парками
- 22 Постанова Верховної Ради від 1992.06.16, № 2457-ХІІ Про введення в дію Закону України «Про природно-заповідний фонд України»

Постанови Кабінету міністрів України

- 1 Про внесення змін до Положення про Координаційну раду з питань формування національної екологічної мережі (від 20.05.2013 № 344)
- 2 Про поліпшення екологічного стану Краснопавлівського водосховища у Харківській області та р. Сіверський Донець (від 22.05.2013 № 360)
- 3 Про внесення змін до Положення про першовідкривачів родовищ корисних копалин (від 27.05.2013 № 368)
- 4 Про затвердження Порядку проведення конкурсу із закупівлі товарів, робіт і послуг у рамках реалізації проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій та заходів, пов'язаних з реалізацією таких проектів і виконанням зобов'язань сторін Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату за кошти, отримані від продажу частин встановленої кількості викидів парникових газів, та внесення змін до деяких постанов Кабінету міністрів України (від 16.07.2012 № 672)
- 5 «Про розмір компенсації за незаконне добування, знищення або пошкодження видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, а також за знищення чи погіршення середовища їх перебування (зростання)», особливо в частині аналізу законодавчих актів щодо покарання за порушення законодавства щодо рослинного та тваринного світу (від 7 листопада 2012 р. № 1030)
- 6 Про затвердження Порядку проведення інвентаризації земель (від 23.05.2012 № 513).
- 7 Про затвердження Державної цільової економічної програми розвитку рибного господарства на 2012-2016 роки (від 23 листопада 2011 р. № 1245)
- 8 Про утворення «Національного центру обліку викидів парникових газів» (розпорядження від 07.11.2011 № 1194-р)
- 9 Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансування заходів з виконання міжнародних зобов'язань України за Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату та Кіотським протоколом до неї (від 09.06.2011 № 621)
- 10 Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів (збільшення абсорбції) парникових газів (від 23.03.2011 № 348)
- 11 Про затвердження Методики нормативної грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення (крім земель населених пунктів) (від 23.11.2011 № 1278)

- 12 Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 577-р «Про Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 рр.»
- 13 Про затвердження Порядку розроблення проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь (від 02.11.2011 №1134)
- 14 Про внесення змін до Методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів (від 31.10.2011 № 1185)
- 15 Про затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах в різних природно-сільськогосподарських регіонах (від 11.02.2010 № 164)
- 16 Про затвердження плану заходів щодо підготовки і реалізації у закладах освіти та охорони здоров'я проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій, що спрямовані на зменшення обсягу викидів парникових газів (від 16.09.2009 № 1036)
- 17 Про схвалення Концепції створення єдиної державної системи електронного обліку деревини (розпорядження від 16 вересня 2009 року № 1090-р)
- 18 Про затвердження Положення про державну лісову охорону (від 16 вересня 2009 року № 976)
- 19 Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів з державного контролю за використанням та охороною земель (від 20.05.2009 № 477)
- 20 Про формування і ведення Національного електронного реєстру антропогенних викидів та абсорбції парникових газів (від 28.05.2008 № 504)
- 21 Про забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України за Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату та Кіотським протоколом до неї (від 17.04.2008 № 392)
- 22 Про затвердження Порядку розгляду, схвалення та реалізації проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій у період дії зобов'язань сторонами Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (від 22.02.2008 № 221)
- 23 Про затвердження Правил рубок головного користування в гірських лісах Карпат (від 22 жовтня 2008 року № 929)
- 24 Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу (від 23 липня 2008 року № 665)
- 25 Про визначення розміру збитків, завданих унаслідок непроведення робіт з рекультивациі порушених земель (від 17.12.2008 № 1098)
- 26 Про затвердження Порядку використання у 2007 році коштів, передбачених у державному бюджеті для підвищення якості атмосферного повітря (від 6 березня 2007 року № 379)
- 27 Про затвердження Положення про Національне агентство екологічних інвестицій України (від 30.07.2007 № 977)
- 28 Про утворення Національного агентства екологічних інвестицій України (від 04.04.2007 № 612)
- 29 Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу (від 25.07.2007 № 963)

- 30 Про затвердження Порядку ведення державного лісового кадастру та обліку лісів (від 20 червня 2007 року № 848)
- 31 Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів (від 23 травня 2007 року № 761)
- 32 Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок (від 16 травня 2007 року № 733)
- 33 Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів (від 12 травня 2007 року № 724)
- 34 Про затвердження Правил відтворення лісів» (від 1 березня 2007 року № 303)
- 35 Про вилучення, надання у постійне користування і в оренду земельних ділянок для суспільних та інших потреб, погодження місць розташування об'єктів і зміну цільового призначення земель (від 26.04.2007 № 681)
- 36 Про затвердження Порядку функціонування національної системи оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом про речовини, що руйнують озоновий шар (від 21.04.2006 № 554)
- 37 Про порядок координації заходів щодо виконання зобов'язань України за Рамковою конвенцією Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та Кіотським протоколом до зазначеної Конвенції (від 10.04.2006 № 468)
- 38 Про затвердження Порядку розгляду, схвалення та реалізації проектів, спрямованих на зменшення обсягу антропогенних викидів або збільшення абсорбції парникових газів згідно з Кіотським протоколом до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (від 22.02.2006 № 206)
- 39 Про затвердження Порядку збирання, використання, поширення інформації про опустелювання та деградацію земель (від 19.07.2006 № 998)
- 40 Питання розвитку меліорації земель і поліпшення екологічного стану зрошуваних та осушених угідь (від 24.06.2006 № 863)
- 41 Про заходи щодо удосконалення державного контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища (від 19.07.2006 № 997)
- 42 Про затвердження Національного плану заходів з реалізації положень Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (розпорядження від 18.08.2005 № 346-р, у редакції розпорядження від 5.03.2009 № 272-р)
- 43 Про затвердження Порядку розроблення проектів землеустрою з організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду, іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення (від 25.08.2004 № 1094)
- 44 Про затвердження Порядку здійснення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель (від 26.05.2004 № 681)
- 45 Про схвалення Концепції реалізації державної політики щодо скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, які призводять до підкислення, евтрофікації та утворення приземного озону» (розпорядження № 610-р від 15 жовтня 2003 року)
- 46 Про посилення державного регулювання стосовно ввезення в Україну та вивезення з України озоноруйнівних речовин (від 16 травня 2002 року № 624)
- 47 Про затвердження Порядку видачі дозволів на експлуатацію устаткування з визначеними рівнями впливу фізичних та біологічних факторів на стан атмосферного повітря, проведення оплати цих робіт та обліку підприємств,

- установ, організацій і громадян – суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи (від 29 березня 2002 року № 432)
- 48 Про затвердження Порядку розроблення та затвердження нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувних джерел забруднення атмосферного повітря (від 13 березня 2002 року № 303)
- 49 Про затвердження Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи (від 13 березня 2002 року № 302)
- 50 Про затвердження Порядку погодження і видачі дозволів на провадження діяльності, пов'язаної із штучними змінами стану атмосфери та атмосферних явищ у господарських цілях (від 13 березня 2002 року № 301)
- 51 Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря (від 13 березня 2002 року № 300)
- 52 Про Порядок розроблення та затвердження нормативів екологічної безпеки атмосферного повітря (від 13 березня 2002 року № 299)
- 53 Про порядок розробки та затвердження нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарних джерел (від 28 грудня 2001 року № 1780)
- 54 Про порядок здійснення державного обліку у галузі охорони атмосферного повітря (від 13 грудня 2001 року № 1655)
- 55 Про затвердження Переліку найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню (від 29 листопада 2001 р. № 1598)
- 56 Про затвердження Правил охорони внутрішніх морських вод і територіального моря від забруднення та засмічення від 29 лютого 1996 року № 269 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 року № 431)

Діючі державні цільові програми

- 1 Загальнодержавна програма «Питна вода України» на 2006-2020 роки (Закон України від 03.03.2005 № 2455-IV)
- 2 Державна цільова екологічна програма проведення моніторингу навколишнього природного середовища (Постанова Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 № 1376)
- 3 Державна цільова програма комплексного протипаводкового захисту в басейнах річок Дністра, Прута та Сірета (Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2008 № 1151)
- 4 Державна цільова програма «Ліси України» на 2010-2015 роки (Постанова Кабінету Міністрів України від 16.09.2009 № 977)
- 5 Державна цільова економічна програма енергоефективності та розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлювальних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки (Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2010 № 243)
- 6 Загальнодержавна програма розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року (Закон України від 21.04.2011 № 3268-VI)

Додаток 2.

Перелік використаних джерел:

1. Анотований Національний звіт щодо впровадження в Україні Конвенції ООН про боротьбу з опустелюванням. Розширений п'ятирічний звіт про опустелювання та деградацію земель <http://www.menr.gov.ua/-index.php/protection/protection6/zemresursy/491-vystupy-prezentatsii-zvity-ta-inshadovidkova-informatsiia>
2. Водна рамкова директива ЄС 2000/60/ЄС <http://dbuwr.com.ua/docs/Waterdirect.pdf>
3. Голубець М. А. Вступ до геосоціосистемології / Голубець М. А. – Львів: Поллі, 2005. – 199 с.
4. Державна служба геології та надр <http://www.geo.gov.ua/>
5. Державне агентство водних ресурсів <http://www.scwm.gov.ua/>
6. Державне агентство земельних ресурсів <http://land.gov.ua/>
7. Друге національне повідомлення по РКЗК <http://unfccc.int/resource/docs/natc/ukrnc2r.pdf>
8. Другий національний звіт КБР <http://www.cbd.int/doc/world/ua/ua-nr-02-en.pdf>
9. Закони, підзаконні акти, програми. Сайт Верховної Ради України <http://zakon4.rada.gov.ua>
10. Кіотський протокол http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/2830.php
11. Конвенція ООН про боротьбу з опустелюванням <http://www.unccd.int/en/about-the-convention/Pages/Text-overview.aspx>
12. Конвенція ООН про біорізноманіття <http://www.cbd.int/convention/text/default.shtml>
13. Ландшафтне планування в Україні / Л. Г. Руденко, Є. О. Маруняк, О. Г. Голубцов та ін.; під ред. Л. Г. Руденка. – К.: Реферат, 2014. – 144 с.
14. Наукові засади розробки стратегії сталого розвитку України: монографія – / ІПРЕЕД НАН України, ІГ НАН України, ІПІЕ НАН України. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2012. – 714 с.
15. Національна екологічна політика України: оцінка і стратегія розвитку. – <http://www.un.org.ua>
16. Національний атлас України. — К.: ДНВП «Картографія», 2007. – 440 с.
17. Оцінка стану виконання підсумкових документів Всесвітнього саміту зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002) в Україні / за ред. Л. Г. Руденка.- К.: Академперіодика, 2004. – 208 с.
18. Перше національне повідомлення по РКЗК <http://unfccc.int/resource/docs/natc/ukrnc1.pdf>
19. Перший національний звіт КБР <http://www.cbd.int/doc/world/ua/ua-nr-01-en.pdf>
20. Правова охорона атмосферного повітря: практичні аспекти. / За заг. ред. Жиравецького Т. М., Кравченко О. В. Львів: ЕПЛ, 2011. – 120 с.
21. Рамкова Конвенція ООН зі зміни клімату http://unfccc.int/essential_background/convention/items/6036.php
22. Ткач В. П. Ліси та лісистість в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку // Укр. геогр. журнал – 2012. – №2. – с.49–55.
23. Третє, четверте, п'яте національні повідомлення по РКЗК http://unfccc.int/resource/docs/natc/ukr_nc5rev.pdf
24. Третій національний звіт КБР <http://www.cbd.int/doc/world/ua/ua-nr-03-en.pdf>
25. Україна: основні тенденції взаємодії суспільства і природи у ХХ ст. (географічний аспект) / під. ред.. Л. Г. Руденка, К.: Академперіодика – 320 с.

26. Четвертий національний звіт КБР <http://www.cbd.int/doc/world/ua/ua-nr-04-ru.pdf>
27. Шосте національне повідомлення по РКЗК [http://unfccc.int/files/national_reports/annex_i_natcom/submitted_natcom/application/pdf/6nc_v7_final_\[1\].pdf](http://unfccc.int/files/national_reports/annex_i_natcom/submitted_natcom/application/pdf/6nc_v7_final_[1].pdf)
28. Climate change adaptation policies in the framework of sustainable environmental management: An emphasis on countries in transition / Roman Corobov. – Ch. Eco-TIRAS, 2011 – 664 p.
29. European Environment Agency <http://www.eea.europa.eu/> Strategic Environmental Assessment <http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-legalcontext.htm>

Інформаційне видання

*Проект ПРООН/ГЕФ
«Інтеграція положень Конвенції Ріо
у національну політику України»*

**SWOT-АНАЛІЗ І АНАЛІЗ ПРОГАЛИН
(GAP-АНАЛІЗ) ПОЛІТИК, ПРОГРАМ, ПЛАНІВ
І ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ У СФЕРІ СУСПІЛЬНОГО ДОБРОБУТУ
(СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ) І ПІДГОТОВКА РЕКОМЕНДАЦІЙ
ЩОДО ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ ВІДПОВІДНО ДО ПОЛОЖЕНЬ
КОНВЕНЦІЙ РІО**

Підписано до друку _____
Формат 60x84/8. Папір Офс.
Ум. арк. 14,42. Наклад 300 примірників.

Видання та друк: ФОП Грінь Д.С.,
73033, м. Херсон, а/с 15
e-mail: dimg@meta.ua
Свід. ДК № 4094 від 17.06.2011